

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

XXXVIIIe RECHTSCONGRES VAN DE VLAAMSE JURISTENVERENIGING TE GENT OP 25 APRIL 1998

Grondinformatiesystemen aanpassen of her-denken	
<i>Feestrede door prof. dr. R. de Corte</i>	1481
Hangt nen truisch	
<i>Afscheidsrede door prof. dr. Marcel Storme, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging</i>	1486
<i>Slotrede door prof. dr. J. Laenens, nieuwe voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging</i>	1492

VERSLAGEN

Y. VANDEN BOSCH, Algemeen Verslag	1493
P. VANDENBERGHE, Sectie I: Onroerende en hypothecaire publiciteit. Organisatie en tegenwerpelijheid	1496
M. DAMBRE, Sectie II: Vastgoedbemiddeling: een stand van zaken	1497
D. RYCKBOST, Sectie III: Publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het eigendomsrecht. Een poging tot inventariseren.	1498
C. CHEVALIER, Sectie IV: Enkele actuele fiscale problemen inzake onroerend goed doorgelicht	1499
A. WYLLEMAN, Sectie V: Het grondboek: de vereiste hervorming van de regels betreffende de verkrijging van onroerende zakelijke rechten	1500
J. BAEL, Sectie VI: De notaris op de schopstoel. Bedenkingen bij enkele controversiële aspecten van de opdracht van de notaris in het raam van het uitvoerend beslag op onroerend goed en de rangregeling	1501
H. DE WULF, Sectie VII: Effectisering van onroerend goed	1502
P. DE SMEDT, Sectie VIII: Opbouw van een vastgoed-informatiesysteem in het kader van het GIS-Vlaanderen	1504
I. BOONE, Sectie IX: De buitencontractuele aansprakelijkheid van de eigenaar of exploitant van een onroerend goed en de verzekering van de aansprakelijkheid	1504

Rechtspraak

Onrechtmatige overheidsdaad – Gemeenten – Beheer van wegen – Gebrekkige weg in de zin van art. 1384, eerste lid, B.W. – Spleet van 8 cm diep tussen twee rijvakken	
Hof Antwerpen, 14 november 1995 (<i>met noot</i>)	1505
Verdovende middelen – Aangifte – Strafvermindering – Voorwaarden – Tijdstip van de onthulling – Oprechte en volledige onthulling – Betekenis van de beklagde ter terechtzitting	
Hof Brussel, 16 april 1997 (<i>met noot van W. Mahieu, «De onthulling in de Drugwet»</i>)	1506

Faillissement – Eigendomsvoorbehoud – Beslag tot terugvordering – Bewarend beslag	
Kh. Hasselt, 5 februari 1998	1508
Alimentatie – Na echtscheiding op grond van fout – Juridische aard – Alimentair en indemnitaïr karakter – Wijziging van de uitkering – Referentiestandaard van de uitkeringsgerechtigde – Gezag van gewijsde van het oorspronkelijk vonnis	
Vred. Westerlo, 31 januari 1997 (<i>met noot</i>)	1509

Wetgeving in kort bestek

Sociale woningbouw – Verlaagd B.T.W.-tarief	1511
Interesten op teruggave van B.T.W.	1511
Bestrafing van geweld tussen partners	1511
Meerwaarden op aandelen – Afstand van inning van roerende voorheffing	1512
Stedenbouwwetgeving – Vrijstelling van architect – Samenstelling van dossiers	1512
O.C.M.W. – Diverse wijzigingen	1513
Verbod tabaksreclame	1513
Algemeen welzijnswerk	1513
Wet bevordering tewerkstelling	1514
Bevoegdheid arbeidsrechtbank	1516
Maaltijdcheques	1516
Bescherming van dieren bij slachten of doden	1517
Toegevoegde rechters	1517
Pensioenen werknemers – Vakantieged	1517
Bevordering van het zelfstandig ondernemerschap	1517
Pacht – Maximale rendabiliteitsoppervlakten	1519
Oprichting Dienst voor Taaladvies	1519

Boeken

M. Van Mensel, e.a., De administratieve rechtshandeling. een proeve (<i>door I. Opdebeek</i>)	1519
D. Lybaert e.a., Het handelshuurrecht geactualiseerd (<i>door E. Degroote</i>)	1520

Erratum

Consumentenrecht	1520
Bewijs – In strafzaken	1520

Mededelingen

Aanvullende opleiding vennootschapsrecht	1520
Alfred Genin-Prijs	1520

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, A. Van Oevelen,
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
P. Humblet
W. Lambrechts
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
M. van Damme
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/680.15.50 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

Jonge wetenschappelijke uitgeverij zoekt
met onmiddellijke ingang
een

part-time JURIST(e)

voor redactie- en correctiewerk.
Uurregeling in overleg te bepalen.

Geïnteresseerden sturen hun curriculum vitae op naar:
Intersentia Uitgevers
Churchilllaan 108 te 2900 Schoten

DIERYCK, VAN LOOVEREN & C°

Advocatenassociatie
Korte Lozanastraat 20-26
2018 Antwerpen

zoekt voor medewerking vanaf 1.9.1998:

- stagiair 1ste jaar m/v
- stagiair met minimum één jaar ervaring of jonge medewerker m/v

voor voltijdse medewerking tegen behoorlijke vergoeding

Profiel:

- lic. iur (onderscheiding gewenst)
- perfecte talenkennis actief/passief NL, F, E en goede noties Duits
- bereid zich te bekwalen in handels- en economisch recht
- assertief en geschikt om te werken in groepsverband (ca. 20 advocaten)

Contact voor telef. beleggen van interview:

Mevrouw G. VAN KERCKHOVEN:

03/237.98.96

03/238.78.50

XXXVIIIe CONGRES VLAAMSE JURISTENVERENIGING TE GENT OP 25 APRIL 1998

GRONDINFORMATIESYSTEMEN AANPASSEN OF HER-DENKEN

Feestrede door Prof. Dr. Rogier de Corte

I. COMPLEXITEIT VAN HET PROBLEEM

1. Het grondinformatiesysteem, aanpassen of her-denken?

Het voorliggende onderwerp is – hoe zou het ook anders kunnen – delicaat en complex. Complex wegens de vele vertakkingen die het probleem vertoont en delicaat omdat het om een wereld gaat met relatief weinig spelers, waarvan enkelen sterk betrokken zijn in de materie.

Een uittaling van Derk Jan Eppink: ¹ «Voor buitenstaanders is België een ondoordringbare kluwen, met talloze wegen zonder handleiding» schijnt geschreven voor deze omgeving: een kluwen van straten zonder stratenplan.

Zowel voor het aanpassen als voor het her-denken is druk nodig, zelfs sterke druk die verder en diepgaander moet zijn dan enkel het bijbenen met de actuele mogelijkheden.

2. Bijsturing of herdenken van het bestaande grondinformatiesysteem? Bij de keuze zal men moeten rekening houden met een veelheid van invalshoeken, waardoor er geen eenduidig beeld kan gecreëerd worden.

Deze verscheidenheid aan invalshoeken en benaderingen maakt het creëren van een eenduidige richting bijzonder moeilijk:

- a. allereerst is er de omgeving van de onroerende kredietsector, de courante gebruiker van het hypotheekkantoor. Reacties gaan van behoorlijke tevredenheid tot ernstige kritieken, ² tot grondig herdenken van de structuren; ³
- b. er is een duidelijke publiekrechtelijke invalshoek; ⁴
- c. er is een confrontatie met de nieuwe technieken (GIS); ⁵
- d. als belangrijke informatiebron moet worden onderzocht of een eventuele nieuwe benadering vlot kan worden ingeschakeld in wat men zou kunnen noemen de eisen van een

informatiemaatschappij;

e. ten slotte zal blijken dat ook één van de Belgische breuklijnen in deze materie zichtbaar wordt.

A. De onroerende kredietsector en de zekerheid

3. Eens werd het hypothecair mechanisme vergeleken: «met de nauwkeurigheid van een uurwerk». ⁶ De grondslag van het in 1851 opgebouwde hypotheeksysteem was er één van «zekerheid» en dit in een nog zeer statische maatschappij, waarin het onroerend bezit een doorslaggevende economische betekenis had en nauwelijks een sociaalmaatschappelijke betekenis kreeg toebedeeld, wat tot uiting werd gebracht in een quasi afwezigheid van publiekrechtelijke eigendomshinderpalen of beperkende voorschriften.

Het uitgangspunt was «zekerheid» op de onroerende markt. Uit de regels m.b.t. zekerheid kon dan desgewenst «informatie» worden gepuurd. Informatie was in die periode een gelukkig nevenproduct van de eisen m.b.t. zekerheid.

4. In een maatschappij waarin «informatie» op zichzelf een economisch goed is, niet alleen wegens de kostprijs verbonden aan het verzamelen en onderhouden van de informatie, maar omdat het zelf grondslag en voorwerp is van investering en beleid, vormt gestructureerde informatie een essentieel onderdeel in het maatschappelijk proces. De rollen zijn als het ware omgedraaid: een adequate, volledige, betrouwbare, ... informatie leidt tot de zo begeerde zekerheid.

5. Men kan gerust stellen dat vanuit deze beide invalshoeken de bestaande informatieketen (hypotheekkantoor, kadaster, registratie) niet meer voldoet. Zoals aangetoond in de verschillende rapporten, voldoet de bestaande situatie noch aan het vereiste van zekerheid noch aan de vereisten gesteld voor een goede informatievoorziening.

B. Confrontatie met de nieuwe technologieën

6. Het bonte gezelschap ⁷ dat dagelijks met de meest diverse informatie over geografische data moet kunnen werken, hetzij in een contractueel kader, hetzij binnen het be-

¹ EPPINK, D.J., *Vreemde bureu. Over politiek in Nederland en België*. Uitgeverij Contact, 1998, 190.

² Het rapport van Prof. A. VERBEKE en J. BYTTEBIER. «Onroerende en hypothecaire publiciteit en tegenwerpelijheid», *R.W.*, 1997-98, 1099-1127, analyseert dit treffend.

³ STORME, M.E., «Het grondboek: De vereiste hervorming van de regels betreffende de verkrijging van onroerende zakelijke rechten», *R.W.*, 1997-98, 1173-1187.

⁴ CASMAN, H., «Publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het onroerend eigendomsrecht. Een poging tot inventariseren», *R.W.*, 1997-98, 1137-1151.

⁵ SANDERS, J. en DE VOS, W., «Opbouw van een vastgoed informatiesysteem in het kader van GIS-Vlaanderen», *R.W.*, 1997-98, 1215-1222.

⁶ Verslag van de Commissie belast met het onderzoek van zekere vraagstukken betreffende de inrichting van de hypotheekbewaring (Rapport Schreuder), nr. 224.

⁷ Dit zijn niet alleen kandidaat-kopers en verkopers van onroerende goederen, banken en notarissen, maar ook overheden met het oog op ruimtelijk beleid, nutsvoorzieningen, aannemers van openbare werken, beleidsmensen allerhande.

leid, hetzij bij werken ter plaatse, wordt blijvend geconfronteerd met de quasi-onmogelijkheid om snel, correct en op actuele wijze over de ruimtelijke gegevens te kunnen beschikken. De klassieke (handmatige) geografische gegevensverwerking is moeilijk toegankelijk, kampt met onnauwkeurigheid en schalen allerhande en maakt in essentie geen dwarsdoorsneden mogelijk. De klassieke (handmatige) geografische gegevensverwerking is m.a.w. niet breed inzetbaar.

7. Gedigitaliseerde⁸ ruimtelijke informatie maakt een quasi onbeperkte bewerking mogelijk, is perfect «manibel» en onbeperkt inzetbaar als een grondinformatiesysteem (vanzelfsprekend binnen de op voorhand vastgelegde grenzen). De verhouding tussen de handmatige cartografie en de elektronische cartografie is vergelijkbaar met de Remington schrijfmachine van Agatha Christie en een moderne semi-intelligente tekstverwerker.

De keuze maakt men niet, zij wordt opgedrongen. Hiermee bedoel ik nochtans niet dat men rustig kan afwachten tot de elektronische cartografie zich door de noodzaak der dingen heeft opgedrongen. Integendeel, planmatige invoering is vereist voor kwaliteitsgarantie en optimalisering van de implementatie.

Wat een goede tien jaar geleden een bijna niet te realiseren wens was: het opbouwen van een zakelijke toegang naar de hypotheekinformatie, zou nu als een toegift van de informatietechnologie kunnen worden beschouwd.

C. Inpassing in de informatiemaatschappij

8. Het is misschien een gemeenplaats geworden, maar *informatie* is in de huidige maatschappij een «goed» op zichzelf geworden. Terwijl voorheen in de maatschappelijke opbouw het socio-economisch gewicht niet bij de *informatie* lag, maar ergens anders (onroerend bezit, roerend bezit, kapitaal en productiemiddelen), had informatie hoofdzakelijk een secundaire of ondersteunende functie. Thans doet zich een belangrijke verschuiving voor: informatie wordt het begeerde goed bij uitstek (in bepaalde *research units* betekent de kennis van één of twee formules het volledige kapitaal).

Het is dan ook niet te verwonderen dat zich in deze maatschappij een dubbele en met elkaar strijdige houding ontwikkelt:

- enerzijds de sterke druk vanuit bepaalde economische entiteiten om informatie te monopoliseren, af te schermen naar buiten en er meesterschap over te verkrijgen. Dit kan ingegeven worden door zuiver economische motieven⁹ of door privacyoverwegingen. Het vrijkomen van informatie wordt op één of andere wijze als bedreigend ervaren;¹⁰
- anderzijds vereist een sociale democratie een openheid en vrije toegang tot informatie.¹¹ Terwijl de klemtoon vroeger lag op de «klassieke» vrijheid van informatie en communi-

catie (persvrijheid), ontstaat door het internetgebruik de ervaring bij de digitale burger dat informatie snel en kosteloos voor elke burger geen ijdele betrachting is.

9. Een grondinformatiesysteem moet ook in deze dualiteit of dit spanningsveld worden gezien. Een grondige heroriëntatie impliceert derhalve:

- dat informatie niet mag behandeld worden vanuit de verschillende deelproblematieken, maar als een zelfstandige waarde met eigen referentiekader;
- dat kleur moet worden bekend m.b.t. het juridisch statuut van de informatie, wat o.m. impliceert dat meteen rekening dient gehouden te worden met de eventuele beperkingen eigen aan dit domein.

D. De Belgische breuklijn

10. Eén van de preadviseurs signaleert het in zijn rapport¹² dat in België een conceptueel, open, kritisch en gestructureerde oplossing van een aantal problemen moeilijk ligt:

- de perceptie van de problematiek in het noorden en het zuiden van het land lijken nogal van elkaar af te wijken;
- de ambachtelijke betonning van deze materie in het Ministerie van Financiën (waar de aandacht voor taxatie prioritair is), waar bepaalde diensten als baronieën worden geleid, is geen bemoedigend vooruitzicht. Het is ongetwijfeld niet in een fiscale tuin dat informatiebloemen zullen groeien;¹³
- ten slotte moet worden vastgesteld dat in de federale staatsstructuur, de federale overheid die belast is met het kadaster, de inkomsten die uit onroerende goederen voortkomen niet ontvangt, omdat ze aan de Gewesten toevallen. Men kan er dan ook van uitgaan dat de federale overheid niet speciaal zal geïnteresseerd zijn om te investeren in een aangelegenheid waarvan de opbrengsten naar de Gewesten gaan.

Indien er al een duidelijke wil aanwezig is om de gestelde problematiek structureel aan te pakken, is de vrees niet denkbeeldig dat er uiteindelijk oplossingen uit de bus komen die enkel het voordeel hebben dat ze als «compromis» kunnen worden aangeduid na een discussie tussen belangen en belangengroepen, eerder dan een beleidsmatige, belangen-vrije oplossing.

II. REACTIE VAN DE WETGEVER

11. Vanuit normatief oogpunt zijn er drie positieve tekenen waarneembaar, hoewel er toch vraagtekens blijven: de wet van 9 februari 1995 tot wijziging van de hypotheekwet, de fusie van de hoofdbesturen van Kadaster en Registratie en Domeinen en GIS-Vlaanderen (Besl. VI. R., 12 juni 1995).

12. Allereerst is er de wet van 9 februari 1995 houdende wijziging van de Hyp. W., waarbij een aantal belangrijke doelstellingen vooropstaan:

- het moderniseren van de overschrijvingsverrichtingen en van de boeken van het hypotheekkantoor;
- identificatie van personen en goederen;

⁸ Dit geldt voor vectorgeoriënteerde kaarten en ook – weze het in mindere mate – rastergeoriënteerde kaarten.

⁹ Bv. de *sui generis*-bescherming uit de Databankrichtlijn nr. 6/96 van 11 maart 1996.

¹⁰ Dit verklaart bv. de weigerachtige houding van bepaalde groepen tegen een positieve kredietcentrale.

¹¹ Zie bv. het stijgend aantal publicatieverplichtingen: de boekhoudwetgeving en de daaraan gekoppelde publiciteit waardoor transparantie wordt gecreëerd, openbaarheid van bestuur,...

¹² STORME, M.E., o.c., R.W., 1997-98, 1187.

¹³ Het blijven handhaven van de occulte hypotheek voor successierechten moet in dit kader worden gezien.

– de rangorde van op dezelfde dag aangeboden overschrijvingen.

Deze wet is nog steeds niet in werking getreden.

Zonder afbreuk te doen aan de noodzaak om een aantal aanpassingen in de hypotheekwet door te voeren, moet toch meteen de aandacht worden gevestigd op volgende elementen:

- a. aan de basisopties van de hypothecaire inrichting wordt door de wet van 1995 niet geraakt: de personele opbouw (toegang via eigenaar), lacuneus (niet het zakenrechtelijk statuut wordt geregistreerd, wel bepaalde zakenrechtelijke overgangen) en de negatieve werking van de publicatie (alleen tegenwerpelijheid en geen zuiverende werking van de publiciteit);
- b. ondanks het feit dat de communicatie in het hypotheekkantoor grotendeels verloopt tussen professionals (hypotheekbewaarder – notaris) ziet het ernaar uit dat geen gebruik zal gemaakt worden van EDI-technologie voor overschrijving, inschrijving en randmelding, maar dat men 'nieuwe technieken' zal gebruiken om ze in de oude procedure in te kapselen.

13. De fusie van de hoofdbesturen Kadaster en Registratie is in de eerste plaats een door fiscale motieven ingegeven beslissing, met als gunstig bijkomend gevolg dat bepaalde informatie, die thans kunstmatig was gescheiden, in dezelfde dienst wordt ondergebracht.

Twee randbedenkingen dienen toch gemaakt te worden:

- ook het hypotheekkantoor is een fiscale dienst, die niet in de fusieoperatie is betrokken;
- de basisvraag blijft nochtans waarom het hypotheekkantoor een fiscale dienst is, terwijl de kern van de activiteiten in wezen niet fiscaalrechtelijk is. Dezelfde vraag kan trouwens gesteld worden ten aanzien van het kadaster. Het is perfect denkbaar en zelfs in hoge mate wenselijk dat een kadasterdienst als taak krijgt te zorgen voor het opzetten en onderhouden van een grondregistratiesysteem, zonder dat dit een fiscale dienst hoeft te zijn. Zonder twijfel wordt de fiscus één van de trouwste gebruikers van het aldus opgevatte kadaster.

14. Belangrijk in de evolutie is het door de Vlaamse regering ontworpen beleidsondersteunend GIS-Vlaanderen. Niet gestoord door de wet van de remmende voorsprong is het concept origineel van opzet en perfect inschakelbaar in de informatieketen: geografische skeletbestanden, waarop thematische objectlagen kunnen worden geprojecteerd, kunnen geïntegreerd worden tot één topologisch gestructureerd geheel.

III. UITGANGSPUNTEN

15. De uitgangspunten die hierna worden geformuleerd zijn de volgende:

- de uitbouw van een grondinformatiesysteem;
- de uitbouw van een zakelijk toegankelijk grondboekstelsel;
- de communicatie notaris-grondboekstelsel: EDI;
- de te publiceren akten;
- de rechtsgevolgen van de publiciteit.

A. De uitbouw van een onroerend goed informatiesysteem

1° Algemeen

16. De beleidskeuze gemaakt door GIS-Vlaanderen kan als valabel en stevig onderbouwd worden omschreven:

- de uitbouw van multi-inzetbare digitale kaarten, die voor de overheid gelden als enig ruimtelijk aanknopingspunt. Deze bestanden zijn ook ter beschikking van de privé-personen. Hierdoor wordt het mogelijk tot een modern systeem te komen van unieke geografische identificatie;
- op deze skeletbestanden kunnen naar behoefte thematische objectlagen worden geprojecteerd, zodat onbeperkt verticale doorsneden kunnen worden gemaakt. Hierdoor wordt het eenvoudig (vanzelfsprekend bij het voorhanden zijn van de nodige thematische laag) om het volledig zakenrechtelijk statuut, in de meest brede betekenis van het woord, van een onroerend goed te produceren;
- door de relationele opbouw van de referentiebestanden ontstaat de mogelijkheid van een interactief gebruik met bijna onbegrensde mogelijkheden.

17. In feite betekent dit dat op de skeletkaart die dienst doet als basisplan, alle concrete toepassingen, zoals de kadastrale gegevens, de gewestplannen, grondwaterwinningsgebieden, bosbestanden, MAP,... kunnen worden geprojecteerd.

Dit maakt het mogelijk om op bijna onbegrensde wijze doorsneden te maken en bewerkingen uit te voeren die snel, goedkoop en correct kunnen verlopen, zonder dat de gebruiker zelf over de ruimtelijke gegevens moet beschikken.

Oprachten in de zin van: identificeer de omwonenden in een straal van x meter en stuur ze een kennisgeving..., kunnen volledig geautomatiseerd worden verwerkt. Van strategisch belang wordt het GIS voor de nutsvoorzieningsbedrijven.

18. Het grote voordeel van de werking van dit systeem is dat elke dienst die gebruik wenst te maken van de skeletkaart zijn eigen objectlaag kan ontwikkelen, mits de gemaakte afspraken worden nageleefd. In beginsel is het ook de verantwoordelijke van de thematische objectlaag die instaat voor het onderhoud en up dating van de objectlaag.

2° Vastgoed informatiesysteem

19. Dit systeem lijkt de ideale basis voor de uitwerking van een grondboekstelsel, waaruit vanuit juridisch oogpunt verschillende objectlagen kunnen worden ontwikkeld, telkens met hun geëigende juridische structuren. Hiervoor is dan wel het voorhanden zijn vereist van grootschalige (> 1/5000) basisbestanden.

Deze techniek biedt aanzienlijke voordelen:

- bepaalde zakenrechtelijke rechten die blijven werken na dertig jaar (de periode waarvoor de opzoeken moeten verricht worden) zijn meteen toegankelijk. Dit is dan het geval voor erfdiensbaarden, erfpacht, opstal, vruchtgebruik,...
- een onderscheid in de informatie tussen de privaatrechtelijke en publiekrechtelijke beperkingen van eigendom verliest in dit systeem zijn volledige betekenis;
- de vraag naar de wenselijkheid, mogelijkheid, toelaatbaarheid van facultatieve publicaties (bv. verklaring van eigen-

domsverkrijging na overlijden)¹⁴ stelt omzeggens geen probleem meer, omdat ze in een afzonderlijke objectlaag kunnen worden gegroepeerd.

20. De juridische gevolgen van een publicatie worden aan de objectlaag gehecht: deze benadering biedt alle voordelen van soepelheid, zekerheid en openbaarheid.

21. Door deze ontwikkeling zou een nieuwe taakomschrijving kunnen ontstaan, die niet alleen efficiëntieverhogend is, kostenbesparend werkt, maar hoofdzakelijk garant zou staan voor kwalitatief goede informatievoorziening:

– de taak van een GIS zou erin bestaan te zorgen voor het ter beschikking stellen van het gepaste skeletbestand én – in overleg met de gebruiker – het vastleggen van de na te leven afspraken;

– de verschillende gebruikers staan in voor de objectlaag, m.a.w. elk wat zijn materie betreft staat in voor het verstrekken van de ruimtelijke aanduiding waarop zijn activiteit slaat, zo zal het kadaster bv. de identificatie van percelen aanduiden dienstig voor zijn gebruik, met de omschrijving en aflijning die nodig zijn voor de inning van de belastingen; de APA's de ruimtelijke aanduiding met de daarbij horende metabestanden,...

Voor het grondboekstelsel, dat ook gebruiker zou zijn, kan bepaald worden welke objectlagen het wenst te gebruiken, m.a.w. welke informatie het wenst te koppelen aan een geografische entiteit.

22. Dergelijke structuur maakt het ook mogelijk soepel in te spelen op bestaande en komende wetgeving waarin het juridisch statuut van data wordt geregeld: op dit ogenblik zijn dat voornamelijk twee wetgevingen: de wet van 1992 m.b.t. de verwerking van persoonsgegevens en de komende wet m.b.t. de bescherming van databanken.

a. Ten aanzien van de wet op de verwerking van persoonsgegevens en de privacy moet achtereenvolgens worden onderzocht:

– de toepasselijkheid van deze wet op het skeletbestand en op alle objectlagen afzonderlijk. Daarenboven is het wezen van een objectlaag precies om gekoppeld te worden met het skeletbestand, zodat deze koppeling ook als een verwerking dient beschouwd te worden;

– in het bijzonder moet de aandacht worden gevestigd op het probleem van de koppeling van ruimtelijke gegevens aan persoonsgegevens en in het bijzonder aan het rijksregisternummer;

b. ten aanzien van de databankrichtlijn mag men er op het eerste gezicht van uitgaan dat niet de auteursrechtelijke bescherming van toepassing zal zijn, maar de «*sui generis*»-bescherming van vijftien jaar, gelet op de meer dan substantiële investeringskosten die de ontwikkeling van dit systeem meebrengt. Daar het onderhoud een essentieel onderdeel uitmaakt van de werking van het systeem, zal de bescherming uit de databankrichtlijn eeuwigdurend worden. Hierbij kan dan wel de vraag worden gesteld of de monopolievorming op deze gegevens niet te verregaand is.

B. Uitbouw van een zakelijk (reëel) georiënteerd grondboekstelsel

23. Zoals uit de hierboven gegeven beschouwingen volgt, wordt er uitdrukkelijk gekozen voor een hypotheekorganisatie waarvan de documentatie en de informatie zijn opgebouwd uitgaande van het onroerend goed en niet van de naam van de houder van een recht. Hierover bestaat in wezen een zeer brede consensus, behalve misschien bij de onmiddellijk betrokkenen in de huidige diensten.

Het is aan de wetgever te bepalen hoe de identificatie van het onroerend goed dient te gebeuren: aan de hand van de door de fiscus gebruikte gegevens voor de inning van de onroerende voorheffing, andere gegevens... Het is binnen deze specifieke objectlaag dat de identificatie van het onroerend goed zal worden bepaald.

24. Het zou nochtans verkeerd zijn te denken dat in een zakelijk georiënteerd stelsel de aanduiding van de houders van zakelijke rechten of de bezwaarde eigenaars minder belangrijk zouden worden. Integendeel, gelet op de relationele opbouw van de data is een toegang op naam evenzeer mogelijk.

25. Wat de fysieke personen betreft, lijkt – daar dit mogelijk is – een koppeling met het rijksregister de meest aangewezen weg. Hiermee is meteen het probleem opgelost van de naamswijziging en naamsverbetering, waarvoor geen nieuwe melding moet worden gemaakt.

Dit veronderstelt dat elke akte die aan publiciteit onderworpen is, de vermelding bevat van het rijksregisternummer van de persoon op wiens naam publiciteit wordt ingericht. Het komt voor dat de privacy voldoende wordt geëerbiedigd door het vermelde rijksregisternummer niet toegankelijk te maken bij externe opvraging.

26. De identificatie van rechtspersonen zou ook op een substantiële wijze moeten worden verbeterd. Een eigen rijksregister zou geen overbodige luxe zijn.

C. De communicatie tussen notaris en hypotheekkantoor

27. Eén van de oogmerken van de wet van 9 februari 1995 is precies het automatiseren van het hypotheekkantoor, waarbij:

– ervan uitgegaan kan worden dat de registers in de toekomst elektronisch kunnen worden gehouden. Indien men bereid is te investeren, kan men immers voldoende garanties inbouwen om de elektronische registers minstens de duurzaamheid en de correctheid te garanderen van de manueel gehouden boeken. Alleen moet men er zich van bewust zijn dat de realisering van dit opzet noch eenvoudig noch goedkoop is. Goed uitgebouwde informatiesystemen leveren een hogere kwaliteit, prestatie en inzetbaarheid dan hun niet-geautomatiseerde broers, maar zijn in de regel duurder en vragen nog strengere procedures;

– de aanbidding van akten ter overschrijving, inschrijving en randmelding kan geschieden op een elektronische wijze, eenvoudig aan te leveren en eenvoudig te verwerken. Het zou inderdaad onbegrijpelijk zijn dat de in de maak zijnde werkwijze erin zou bestaan dat een notaris via zijn computersysteem een akte opmaakt en deze uitprint. De uitprint wordt bezorgd aan de hypotheekbewaarder, die op zijn beurt de akte in zijn stelsel moet laten invoeren.

¹⁴ DE VOS, J., *De notariële verklaring van erfrecht*, Gouda Quint, 1976.

28. Voor zover informatie kon worden verkregen over de wijze waarop gedacht wordt in de toekomst te werken, lijkt dit niet echt bemoedigend te zijn: er zou gedacht worden aan afspraken met het notariaat, waarbij standaardmodellen zouden gebruikt worden die bij het aanbieden ingescand zouden worden. Indien deze informatie juist is, kan alleen gehoopt worden dat deze oplossing een tijdelijke oplossing is totdat een EDI-systeem wordt ontworpen.

EDI (Electronic Data Interchange) is een wijze van verwerken van rechtsbetrekkingen door het uitwisselen van gestructureerde boodschappen van computer naar computer. EDI is behoorlijk verspreid in bepaalde bedrijfssegmenten (wat België betreft is dit uitdrukkelijk minder dan bv. Nederland): in het bedrijfsleven zou men het kunnen omschrijven als papierloos handeldrijven. Banksys is de meest gekende en vertrouwde toepassing. Het werkt evenzeer tussen een autoconstructeur en zijn dealers m.b.t. bestellingen van onderdelen, het opstellen van vervoerdocumenten, leveringsbons en facturen. De volledige papierflow wordt vervangen door het uitwisselen van elektronisch gestructureerde berichten. Essentieel voor de werking van het systeem zijn de afspraken tussen de EDI-partners, zowel wat formaat en standaardisering betreft, als veiligheidsafspraken en rechtsgevolgen.

29. Het voordeel van EDI in de gegeven context is zo mogelijk nog opvallender dan in de gewone handelsbetrekkingen:

- het verlijden van de authentieke akte bij de notaris kan aanleiding geven tot het onmiddellijk verzenden van de gepaste EDI-boodschap, die quasi onmiddellijk verwerkt wordt en waarvan de bevestiging van de verwerking reeds zal ontvangen zijn vóór de cliënt het kantoor kan verlaten;
- voor de verwerking is geen menselijke tussenkomst vereist;
- bij de activiteiten van verwerking van deze gegevens kunnen geen nieuwe fouten worden gemaakt.

Daar EDI-gegevens zeer sterk gestructureerde gegevens zijn, kunnen deze gegevens meteen in het gepaste relationeel model worden omgezet, geschikt voor de daarbij horende objectlaag, m.a.w. er is een volledig geautomatiseerde bijwerking van de bestanden.

D. Welke akten zijn vatbaar voor onderwerping aan publiciteit

30. Hoewel geen consensus aanwezig is tussen de betrokkenen, is er toch een uitgesproken meerderheid van mening dat de publiciteit op de meest ruime wijze moet worden geïnterpreteerd met het oog op de best mogelijke informatie. Twee vragen komen ter zake aan bod:

- is het wenselijk publiciteit te voorzien voor andere overgangen van onroerende goederen dan die uit overeenkomst?;
- is het wenselijk de publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke beperkingen van het eigendomsrecht te scheiden?

Rekening houdende met de besproken techniek en het gestelde uitgangspunt van de meest optimale informatie, kunnen beide vragen gemakkelijk beantwoord worden. Het is wenselijk dat elke wijziging aan het zakenrechtelijke statuut van het onroerend goed in de publiciteit wordt betrokken, zonder dat het noodzakelijk over zakenrechtelijke aspecten *sensu stricto* hoeft te gaan zoals nu huur van langer

dan negen jaar, levenslange huur, recht voorkoop landpacht,...

Waar publiciteit van o.m. de randmelding werd afgeschaft (bij effectisering – art. 51, § 1, Wet Hypothecair Krediet, bij fusie van vennootschappen – art. 174/10 § 2, Venn. W.) dient deze weer te worden ingevoerd.

31. De vraag of een akte al dan niet volledig moet worden overgeschreven, moet worden beoordeeld in het licht van de gewijzigde techniek. Als volstrekt vereiste kan gesteld worden dat de wetgever aanduidt welke onderdelen van de akte aan publiciteit onderworpen zijn met het oog op de rechtsgevolgen.¹⁵

E. Rechtsgevolgen van de publiciteit

32. Eén van de essentiële opties die doorheen de jaren en zeer nadrukkelijk was gesteld¹⁶ en in de huidige rapporten opnieuw in vraag wordt gesteld, betreft de rechtsgevolgen die gekoppeld worden aan de ingerichte publiciteit.

33. Twee aspecten kunnen worden onderscheiden: in de eerste plaats de vraag of rechtsgevolgen die sterk eigendomsbeperkend zijn of kunnen zijn moeten gekoppeld worden aan de publiciteit ten aanzien van dat goed en in de tweede plaats welke de rechtsgevolgen zijn van de openbaarmaking van akten die overgang van onroerende rechten tot gevolg hebben.

1° Werking van publiekrechtelijke eigendomsbeperkingen

34. Zoals op een bijna schrijnende wijze uit één van de rapporten blijkt, is er een volledige willekeur in de bekendmaking van publiekrechtelijke eigendomsbeperkingen: dit gaat van onteigening over ruilverkaveling, waterwinning, landschappen, ruimtelijke ordening, gewestplannen, bos,...

Indien gewerkt wordt zoals hierboven geschetst, met de objectlagen, kan de verwerking van deze gegevens tot op perceelsniveau quasi automatisch geschieden. Hierdoor wordt de informatie aan de burger niet alleen eenvoudig, maar ook volledig verstrekt, zoals het hoort. Indien de metadata daarenboven in begrijpelijke taal worden meegedeeld, komt men zelfs tot een toestand waarbij de burger misschien zal begrijpen waarover het gaat.

Hierbij kan daarenboven worden gedacht het bindend karakter ten aanzien van een welbepaald perceel afhankelijk te maken van de verwerking in het grondboek.

2° Rechtsgevolgen van de publicatie van akten van eigendomsoverdracht

35. Het Belgische systeem wordt omschreven als een negatief systeem: de publicatie zuivert de gebreken van de overdracht niet. Dit betekent dat:

- de waarde van de publicatie er enkel in bestaat de tegenwerpelijheid van de akte aan derden te realiseren. Partijen, noch derden kunnen wat het eigendomsrecht zelf betreft op de publicatie afgaan;
- de verkrijgende verjaring een essentiële rol speelt bij de

¹⁵ VERBEKE, A. en BYTTEBIER, J., o.c., R.W., 1997-98, 1103 en STORME, M.E., o.c., R.W., 1997-98, nr. 55.

¹⁶ DIRIX, E. en DE CORTE, R. *Zekerheidsrechten*, 85 e.v.

eigendomsverkrijging. Pas het dertigjarig bezit geeft afdoende zekerheid.

36. Anderzijds maakt het Belgische systeem het mogelijk dat akten tegenwerpelijk zijn, zelfs wanneer ze niet werden overgeschreven, namelijk tegen derden die niet te goeder trouw zijn, terwijl anderzijds de overschrijving enkel de tegenwerpelijkheid garandeert tegen derden met concurrerend recht.

37. Minimaal mag men ervan uitgaan dat twee aanpassingen dienen te worden doorgevoerd:

- het goede trouw-vereiste van art. 1 Hyp. W. m.b.t. de niet-tegenwerpelijkheid van niet-overgeschreven akten dient geschrapt te worden;
- de tegenwerpelijkheid ingevolge de overschrijving moet zich ook uitstrekken t.a.v. de kwalitatieve verbintenissen ingevolge de overdracht.

38. Bij een gehele herinrichting van het hypothecair systeem komt het nochtans wenselijk voor dat meteen een stap verder wordt gezet, namelijk dat de registeropname zelf rechtsbepalend is, d.w.z. de eigendomsovergang effectueert. De registeropname zuivert de overdracht van alle eventuele gebreken, zowel de bevoegdheidsproblemen van de verkoper, als de contractuele verhoudingen tussen koper-verkoper.

Deze benadering brengt grondige wijzigingen mee aan de opdracht van de grondboekbeheerder die over een eigen onderzoek moet kunnen beschikken. Dit maakt van de grondboekbeheerder geen instrumenterende ambtenaar, maar een magistraat.

Dat een dergelijk onderzoek vertragend werkt kan volgende worden opgevangen door eventueel een voorlopige of anticipatieve publicatie. Het onderzoekswerk geschiedt vóór de publicatie, maar geeft dan ook een volstrekte zekerheid: hij die ingeschreven is, is eigenaar.

IV. CONCLUSIE

39. Bij wijze van conclusie zouden volgende regels de basis voor een oplossing op lange termijn kunnen verstrekken:

Regel 1

Er moet een duidelijke splitsing komen tussen de overheidsinstelling belast met het beheer van de geografische data en de overheid die instaat voor het hypotheekkantoor (grondboek): het eerste werkt als grondslag van een onroerend informatiesysteem, het tweede is een publicatiemedium. De eerste dienst kan een gewestelijke dienst zijn, de tweede is een federale dienst.

Regel 2

Geen van beide diensten behoren fiscale diensten te zijn. De eerste is een algemeen ondersteunende dienst voor alle overheden die instaan voor een unieke geografische identificatie (skeletopbouw) en voor het vastleggen van de afspraken, de tweede is een dienst die aanleunt bij de rechterlijke macht en de bewaker is van de onroerende zakelijke rechten.

Regel 3

Het hypotheekkantoor (grondboek) kent een zakenrechtelijke ingang.

Regel 4

De zakenrechtelijke informatie mag niet lacuneus zijn. Het systeem moet erop gericht zijn alle informatie te bevatten die het zakenrechtelijk statuut *sensu lato* beïnvloedt, waarbij ruim de mogelijkheid wordt geboden van facultatieve publicatie.

Regel 5

Het hypotheekkantoor (grondboek) is in beginsel landelijk georganiseerd en lokaal consulteerbaar.

HANGT NEN TRUISCH

Afscheidsrede door prof. dr. Marcel Storme, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging

Hoogaanzienlijke Vergadering.

T.S. Eliot dichtte: «*April is the cruellest month...*» (The Waste Land).

Niet zonder nostalgie betreed ik vandaag dit rostrum voor de laatste maal als voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging.

Ik treed evenwel af op de leeftijd die mijn eminente voorganger René Victor had, toen hij als voorzitter aantrad! ¹ En

hij is twintig jaar voorzitter gebleven en ik «*slechts*» vijftien jaar.

Maar ik doe dit ook niet zonder enige trots. Om het met een beeld te illustreren. In 1983 erfde onze onvolprezen secretaris Magda Claesen een fichemolen, die manueel werd bediend en enkele honderden namen en adressen vermeldde, waarvan het aantal overledenen in dit perpetuum mobile telkenjare meer en meer dat van de levenden overschreed.

Vandaag, en dankzij de nooit aflatende zorg van Yolanda Vanden Bosch, die ik ooit als mijn bewaarengel, maar vooral als die van de Vereniging heb aangesproken, beschikken wij over een gegevensbestand van meer dan 22.000 Vlaamse juristen.

¹ Hendrik DE HOON was zelfs 80 jaar oud, toen hij voorzitter werd in 1930.

Er is meer om trots op te zijn:

(a) De volgehouden inspanning van de tweejaarlijkse congressen ² vanaf Leuven onder leiding van Roger Dillemaans (1984) over «*Eigendomsrecht*» ³ tot vandaag te Gent onder leiding van Hubert Bocken (1998) over «*Het onroerend goed*».

En tussendoor:

– Antwerpen onder leiding van Jan Gijssels (1986), over «*De overeenkomst*»; ⁴

– Brussel onder leiding van Paul De Vroede (1988) over «*De aansprakelijkheid*»; ⁵

– Gent onder leiding van Hubert Bocken (1990) over «*De goede trouw*»; ⁶

– Leuven onder leiding van Herman Cousy (1992) over «*Het gelijkheidsbeginsel*»; ⁷

– Antwerpen onder leiding van Jean Laenens (1994) over «*Recht en onzekerheid*»; ⁸

– Brussel onder leiding van Kaat Leus (1996) over «*De doorwerking van het Europees recht*». ⁹

(b) In 1985 werd het honderdjarig bestaan gevierd met een plechtige academische zitting te Gent. ¹⁰ Terzelfder tijd kwam het Jubileumboek van de pers, zoals het voorbereid werd door Herman Van Goethem en Geert Baert.

Te dier gelegenheid werd aan Zijne Majesteit Koning Boudewijn onze brochure «*Voor een betere werking van onze parlementaire en democratische instellingen*» overhandigd.

Later volgden nog het Mechels Manifest over de Depolitiseren van het Openbaar Ambt.

Alle overige documenten, manifesten en standpunten werden omstandig gepubliceerd in het ledenblad «*Vlaams Jurist Vandaag*».

(c) Inderdaad, in 1988 startte de publicatie van ons ledenblad, dat achtereenvolgens geleid werd door Jean Marie Berkvens, Vaast Van Herreweghe en Patricia Ceyskens.

(d) Sinds 1989 werden de jaarvergaderingen gewijd aan actualiteitsvragen:

– Brugge onder leiding van J.M. Berkvens (1989): «*Vlaamse juristen en Europa 1992*»; ¹¹

² De preadviezen van onze congressen werden steeds gepubliceerd in het *Rechtskundig Weekblad* (één enkele keer ook in het *Tijdschrift voor Privaatrecht*); de verslagen over het congres volgden later eveneens in het *Rechtskundig Weekblad* (de dubbele verwijzing hierna beduidt eerst de preadviezen en nadien de verslagen). Meteen dank ik het *Rechtskundig Weekblad* voor zijn gewaardeerde steun aan onze Vereniging.

³ R.W., 1983-1984, 2353 e.v.; Verslag M. CLAESEN, R.W., 1983-1984, 3065 e.v.

⁴ R.W., 1985-1986, 2731 e.v.; Verslag M.C. KEMPEN, R.W., 1985-1986, 2767 e.v.

⁵ R.W., 1987-1988, 1137 e.v.; Verslag M. CLAESEN, R.W., 1987-1988, p. 1525 e.v.

⁶ R.W., 1989-1990, 1105 e.v.; T.P.R., 1990, 353 e.v. en 971 e.v.; Verslag M. CLAESEN, R.W., 1989-1990, 1491 e.v.

⁷ R.W., 1991-1992, 1141 e.v.; Verslag Y. VANDEN BOSCH, R.W., 1992-1993, 69 e.v.

⁸ R.W., 1993-1994, 1073 e.v.; Verslag P. POPELIER, R.W., 1993-1994, p. 1485 e.v.

⁹ R.W., 1995-1996, 1105 e.v.; Verslag Y. VANDEN BOSCH, R.W., 1995-1996, 1140 e.v.

¹⁰ R.W., 1985-86, 206 en 347.

¹¹ R.W., 1988-1989, 1310 (door M. CLAESEN).

– Mechelen onder leiding van L. Weyts (1991): «*Wat verwacht de maatschappij van de jurist. Naar een samenwerking tussen de juridische beroepen*»; ¹²

– Kortrijk onder leiding van J. Lievens (1993): «*Vrouw justitia en de pers*»; ¹³

– Sint-Niklaas onder leiding van B. Alderweireldt (1995): «*Juristen en politici*»; ¹⁴

– Tongeren onder leiding van L. Vrancken (1997): «*Rechts-onderwijs*»

(e) De arrondissementale cellen kwamen niet van de grond, maar werden op een gelukkige wijze vervangen door lunch- en avondmaalcauserieën te Brugge (B. Raes), te Veurne (M. Storme), te Oudenaarde (E. Brewaers), te Kortrijk (Minister S. De Clerck), te Mechelen (Minister-President Van den Brande), te Hasselt (H. Paemen), te Dendermonde (J. D'Haenens) en te Antwerpen (L. Huybrechts).

(f) Voor de overheidsjuristen werd een extra inspanning gedaan om te starten met een Vereniging van Vlaamse Juristen in Overheidsdienst.

Dit alles kon natuurlijk niet zonder de medewerking van velen. Ik had het uitzonderlijk voorrecht te hebben mogen rekenen in de eerste jaren van mijn voorzitterschap op de wijze raad, ervaring en onvoorwaardelijke steun van de toenmalige ere-ondervoorzitters Alfons De Vreese en Frans Van Parys.

Bovenal heb ik gedurende vijftien jaar ononderbroken mogen rekenen op de loyaliteit, de integriteit en het belangeloos idealisme van de ondervoorzitter Frans De Pauw. Graag draag ik hem het mooie Vlaamse lied op: «*Ik had een broeder, een wapenbroeder...*».

Vandaag vindt een fundamentele bestuurswisseling plaats, waarbij met ons beiden ook de andere laatste Mohikanen verdwijnen, diegenen die eveneens reeds in het begin van de zestiger jaren bij de heroprichting van de V.J.V. betrokken waren: Jan Gijssels, Hilde Pee en Frans Baert.

Hen dank ik om de jarenlange loyale inzet voor en trouw aan onze Vereniging. Zij verdienen een standbeeld in de «*Musée imaginaire*» van onze Vereniging.

Zo deze bestuurswissel vlot verliep, is dit bovendien te danken aan het verkiezingscomité onder leiding van Prof. Rogier De Corte.

Congresvoorzitter Hubert Bocken,

Eénendertig jaar geleden mocht ik alhier te Gent het allereerste naoorlogs congres (XXII) organiseren voor onze Vereniging. Ik weet wat dit alles betekent en wou U dank zeggen voor de voorbereiding en feliciteren voor het welslagen van dit congres (XXXVIII).

En met U dank ik de secretaris van het congres, Mevrouw Christine Van Heuverswyn, de administratieve secretaris Carlos Willems, de uitstekende preadviseurs, voorzitters, respondenten en sectiesecretarissen, achtendertig in totaal. De traditie van onze wetenschappelijke congressen is blijvend verzekerd.

Ook dank ik het *Rechtskundig Weekblad*, opgericht door mijn eminente voorganger René Victor, voor de ononder-

¹² R.W., 1990-1991, 1489 (door M. CLAESEN).

¹³ R.W., 1993-1994, 207 (door Y. VANDEN BOSCH).

¹⁴ R.W., 1995-1996, 312.

broken steun door de publicatie van preadviezen en verslagen van onze Vereniging.

Mijnheer de minister van Justitie,¹⁵

Het verheugt mij U ten derden male op ons congres te mogen verwelkomen. In tegenstelling tot de Nederlandse Juristenvereniging, waar een Minister het nooit zou aandurven (Ik maakte het op de vijftien jaar dat ik mocht deelnemen aan de jaarvergaderingen van onze zustervereniging slechts éénmaal mee dat de Minister verstek liet gaan, maar daar werd bijzonder zwaar aan getild), afwezig te blijven, werden wij door onze minister van Justitie niet verwend. Nochtans kondigde het zich goed aan, daar op het eerste congres in 1900 de toenmalige minister van Justitie J. Van den Heuvel aanwezig was.

De correctheid – niet de *«political correctness»* want daar gruwel ik van – gebiedt mij hier nochtans in herinnering te brengen dat één van de hoofdbekommernissen van onze Vereniging, namelijk de absolute depolitisering van de benoemingen in overheidsdienst, i.h.b. in de rechterlijke macht, een directe respons kreeg van Minister M. Wathelet, die na een uitvoerig gesprek met ons bestuur, de eerste stap in de weg naar de depolitisering zette met de wet van 18 juli 1991.

Zonder de sereniteit van deze academische slotzitting in het gedrang te willen brengen, wou ik toch kort, mijnheer de Minister, uw aandacht vragen voor enkele dringende en bijzonder zorgbarende aangelegenheden.

U weet met welke hardnekkigheid wij elke wijziging aan de taalwet in gerechtszaken (wet 15 juni 1935) verwerpen. Evenzeer verwerpen wij het ontwerp op de aanpassing van de kaders van de rechterlijke macht en wel om de hierna-

¹⁵ Deze tekst diende in extremis ter zitting mondeling te worden aangepast, daar Minister S. DE CLERCK op 23 april ontslag nam en op 24 april door Minister T. VAN PARYS werd opgevolgd. Deze tekst werd geschreven ter attentie van de heer S. DE CLERCK, die aanwezig zou zijn. In werkelijkheid kon noch de ontslagnemende, noch de nieuwe minister van Justitie aanwezig zijn. Daarom werden aan de eerste, respectievelijk aan de tweede de hiernavolgende telegrammen gestuurd, met instemming van het congres:

«De Vlaamse Juristenvereniging

Wil hulde brengen aan de heer Stefaan DE CLERCK, die als minister van Justitie in de moeilijkste periode van de geschiedenis der Belgische justitie, en met een door jaren wanbeleid verziekt apparaat, het uiterste heeft gedaan om het vertrouwen in het gerecht geleidelijk te herstellen.

Betreurt dat door diens consequente houding inzake politieke verantwoordelijkheid het gevaar dreigt dat de fundamentele vernieuwing van het justitiebeleid zou worden vertraagd of stopgezet.

Bezweert de opvolger op het justitiedepartement zonder dralen het werk van zijn voorganger verder te zetten en te voltooien.

Namens de in congres vergaderde Vlaamse juristen,

Marcel STORME
Gent, 25 april 1998».

«De Vlaamse Juristenvereniging

Aan de heer Tony VAN PARYS,

Verneemt zopas uw benoeming als minister van Justitie.

Prijst uw moed om in de huidige omstandigheden deze taak op u te nemen.

Bezweert u zonder dralen het werk van uw voorganger verder te zetten en te voltooien.

Marcel STORME
en ook uw oud-professor
Gent, 24 april 1998»

volgende reden: er zijn in dit land geen gerechtelijke statistieken die betrouwbaar zijn. Zo blijft er voorlopig maar één objectief criterium, dat van de inwoners per gerechtelijk arrondissement. Wie deze cijfers vergelijkt met de voorgenomen uitbreiding van het kader, komt tot onthutsende vaststellingen.

In verband met de geplande Hoge Raad voor de Justitie breng ik in herinnering dat onze Vereniging steeds de oprichting van een Hoge Raad van de Magistratuur bepleit heeft (zie Vlaams Jurist Vandaag).

Bij het ontwerp van wetsontwerp houdende de instelling van een Hoge Raad voor de Justitie heeft ze echter de volgende bedenkingen:

1. De paritaire samenstelling van de Hoge Raad – evenwel magistraten als *«externen»* – is niet aanvaardbaar. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht komt hierdoor in het gedrang. Ze is daarenboven manifest in strijd met de aanbeveling van de Raad van Europa (25 en 26 juni 1997). Het past dat in de Hoge Raad de leden-magistraten de meerderheid vormen.

2. De taalpariteit in de Hoge Raad is evenmin aanvaardbaar. Het aantal Nederlandstalige, Franstalige en Duitstalige leden kan enkel bepaald worden door het aantal *«organen van de hoven en rechtbanken»* en het aantal te behandelen zaken. De nodige taalkundige evenwichten moeten van meet af aan ingebouwd worden.

3. De benoeming van de *«externen»* door de Senaat, zelfs met een twee derde meerderheid van de uitgebrachte stemmen, is niet voldoende geobjectiveerd en is derhalve te verwerpen. Een coöptatie van deze externe leden door de leden-magistraten kan overwogen worden, op voorstel van de betrokken korpsen.

4. De externe leden hoeven volgens het ontwerp niet allen juist te zijn. Het is volstrekt onaanvaardbaar dat in de Hoge Raad niet alle leden houder zouden zijn van het diploma van licentiaat en/of doctor in de rechten.

5. Voor de leden van de Hoge Raad wordt de Belgische nationaliteit opgelegd. Deze voorwaarde aan de externe leden opleggen, lijkt binnen de Europese Unie niet meer verdedigbaar.

6. De Hoge Raad wordt op logistiek en vooral financieel vlak volkomen afhankelijk van de uitvoerende macht (ministerie van Justitie), wat onaanvaardbaar is. Een eigen dotatie is noodzakelijk.

Samenvattend luidt het standpunt van onze Vlaamse Juristenvereniging m.b.t. het ontwerp van Hoge Raad voor de Justitie als volgt: de pariteiten (taalpariteit en pariteit magistraten-externen) zijn onaanvaardbaar; de externen moeten een juridische kwalificatie hebben en mogen niet door de Senaat worden aangeduid; de Hoge Raad moet financieel volkomen onafhankelijk zijn.

Rekening houdende met voormelde bedenkingen wil de Vlaamse Juristenvereniging constructief meewerken aan de oprichting van een Hoge Raad voor de Justitie, dat een betere werking van het gerecht kan garanderen.

Het Rapport van de Nederlandse Commissie Leemhuis zou evenwel aanvullende inspiratie in deze aangelegenheid kunnen verschaffen.¹⁶

¹⁶ Zie voor kritische aantekeningen bij dit rapport: *N.J.B.*, 1998, 289 e.v. en 658 e.v.

Ten slotte, mijnheer de Minister, omdat het de laatste maal is dat ik als voorzitter van de Vlaamse Juristen de kans krijg om u dat te zeggen, moge ik u bezweren de magistraten van dit land te bemoedigen.

Onlangs gingen stemmen op om onze «goede» ambtenaren een hart onder de riem te steken.¹⁷

De eeuwenoude vraag «*Quis custodiet et ipsos custodes?*» (Juvenalis) heeft een dubbele betekenis. «*Custodire*» betekent toezien op: waar blijft de auditcommissie over de kwaliteitszorg in onze rechtscolleges?

Maar «*custodire*» betekent ook «zorg dragen voor»: de minister van Justitie is de zorgdrager van de magistratuur; hij zorgt niet alleen voor 's Lands zegel («*Garde des sceaux*»), maar ook voor hen die de bewakers zijn van de Rechtsstaat. Mag ik het zo verwoorden: het is niet omdat een misdadiger gedurende vier uur kon ontsnappen, dat de hele rechterlijke macht van dit land ontslag zou moeten nemen (*sic*).

Voorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging,
Goede collega Lokin,

U bent sinds lang bij ons bekend als eminent rechtshistoricus, maar onlangs hebt U ter gelegenheid van de 125 jaar N.J.V. – uw vereniging is dus een vijftien jaar oudere zus van de V.J.V. – een prachtig boek geschreven over de geschiedenis van de N.J.V. onder een titel, die ons uit het hart werd gegrepen: «Tussen droom en daad».¹⁸

Ik durf stellen dat wij te Gent op het eerste naoorlogs congres in 1967 de traditie hebben hernomen van de familievissies en dat dit wordt gereciprociseerd om het op zijn Hollands te zeggen. Behalve dan de gezamenlijke Algemene Vergadering van onze beide Verenigingen, maar ik beloofde het daar nooit meer over te hebben.

Reeds sinds geruime tijd droom ik van een jonge navorser die bij U en bij ons een studie schrijft over de betekenis van de Nederlandstalige rechtsliteratuur voor de Europese cultuur.

Maar kijkend naar de toekomst, denk ik dat wij in het raam van de Europese Unie meer en meer behoefte hebben aan gezamenlijke strategieën die nog steeds het best door en in Benelux zouden worden ontworpen. De monetaire unie die volgende week definitief wordt beslist, zal daartoe ongetwijfeld de noodzakelijke incitans bieden.

In 1993 schreef de zopas overleden Mexicaanse schrijver Octavio Paz een boek onder de intrigerende titel «*La llama doble*»: ¹⁹ de dubbele vlam, de vlam zijnde «*la parte más sutil del fuego*».

Daarin vind ik een verklaring voor mijn dubbele passie, althans in maatschappelijke zin: Vlaanderen en het Recht. Maar een Vlaanderen dat zich niet opsluit in een collectief egoïsme en een Recht dat geen levensvreemd doel is, maar een instrument ter gerechtigheid.

Dat deze beide passies, door meer dan een gelukkig toeval, als het ware hun uitdrukking zouden vinden in de Vlaamse Juristenvereniging, ligt eigenlijk voor de hand!

«*Das Land der Flamen mit der Seele suchend*». ²⁰ Het is hier niet de plaats, noch het uur om de vraag naar de ruimtelijke, historische of inhoudelijke betekenis van Vlaanderen te beantwoorden, zelfs niet om een poging daartoe te wagen.

Toch wil ik een persoonlijke boodschap in dit verband tot uitdrukking brengen.

1. De Vlaamse Juristenvereniging – de oude Bond van Vlaamse rechtsgeleerden – is geboren uit de strijd voor de vernederlandsing van recht en gerecht.

Het cultureel erfgoed dat wij aldus totstandbrachten, moet verder kwalitatief worden veredeld, terwijl elke aanslag daarop moet worden verijdeld.

Dit verklaart waarom wij zo verbeten elke wijziging aan de taalwet in gerechtszaken blijven verwerpen.

Bij uitbreiding betekent dit dat wij de kwaliteit van onze rechtsleer en rechtspraak met de grootste zorg blijvend moeten omringen. Daartoe dienen onze wetenschappelijke congressen verder bij te dragen.

Het toeval wil dat ik eergisteren, 23 april, als lid van Auditcommissie voor de Vlaamse Universiteiten aanwezig mocht zijn bij de overhandiging van ons eindrapport aan de Vlaamse minister van Onderwijs. In dit rapport wordt terecht gesteld dat de kwaliteitszorg van onze Vlaamse Universiteiten thans goeddeels op Europees niveau staat; maar dit geldt helaas nog niet voor de kwaliteit van het onderwijs zelf.

Zo heeft bijvoorbeeld de Nederlandstalige rechtsdoctrine in dit land m.i. nog steeds niet de hoogste toppen van de internationale juridische literatuur bereikt, enkele opmerkelijke uitzonderingen niet te na gesproken.

2. Maar wij hebben sinds vijftien jaar onze Vereniging ook nieuwe opdrachten aangereikt, waarbij in het bijzonder vermelding verdienen:

(a) De zorg om de Belgische Rechtsstaat en alles wat daarbij dient te worden betrokken: de goede werking van de gerechtelijke instellingen; de depolitiserings van de benoemingen in de magistratuur; de groeiende normvervaging – een term die wij in onze Vereniging sinds lang hanteren en die men tot onze verrassing pas onlangs «*in politicis*» heeft ontdekt met overigens een onmogelijke Franse vertaling van «*estompement de normes*» (*sic*) – en de overheidsfraude, zijnde de niet-naleving van de «*rule of law*» door de machthebbers.

De laatste in de rij overheidsfraudes is de poging die men zou ondernemen om het E.U.-stemrecht in de gemeenteraadsverkiezingen toe te kennen, zonder de noodzakelijke aanpassing van de Grondwet. Hoewel ik het pessimisme van sommige Vlamingen t.a.v. het vreemdelingenstemrecht niet deel – Vlaanderen is altijd «*una terra aperta*» geweest, historisch en geografisch, dankzij zij zijn onbeschutte ligging aan de Noordzee – toch zeg ik met kracht dat we van de Belgische wetgever, zo die enig zelfrespect bezit, verwachten dat hij én de Grondwet aanpast én de Europese norm toepast.

Zo men – en met die «men» bedoel ik niet alleen de politiek, wat toch erg goedkoop wordt, maar alle grondmachten en alle grote korpsen –, ons had beluisterd, want wij zijn in-

¹⁷ G. GEENS in *De Standaard*, 21 april 1998.

¹⁸ *De Nederlandse Juristenvereniging, 1870-1995*, Zwolle, 1995.

¹⁹ *Amor y erotismo*, Barcelona, 1993.

²⁰ Naar Goethe, *Iphigenie*, 1, 2.

derdaad de Cassandra van dienst geweest,²¹ dan zouden heel wat rampen van de jongste twee jaar dit land bespaard gebleven zijn.

In dit verband moet mij meteen van het hart dat de parlementaire onderzoekscommissies een dubbel diabolisch mechanisme op gang hebben gebracht. Vooraf moge ik hierbij, om misverstanden te voorkomen, zeggen dat mijn zware uitspraak het mechanisme zelf betreft en niet diegenen die het hanteren; meestal waren het zelfs goede oud-studenten van mij, maar er zijn nu eenmaal mechanismen die *self-fulfilling* blijken te zijn.

Het diabolische bestaat hierin dat deze parlementaire enquêtes, mede door de «*multiplier*» van de televisie, bij eenieder in binnen- en buitenland de overtuiging hebben gewekt dat in dit land de hoogste gezagsdragers corrupt zijn en dat dit door de rechterlijke macht wordt toegedekt.

Even diabolisch is de verwachting die geschapen werd dat alles binnen één à twee jaar zou hersteld kunnen worden, wat uiteraard niet kan, zodat opnieuw elk vertrouwen verdwijnen zal.

(b) De zorg om het rechtstatelijk denken en debateren in dit land op gang te brengen. Het was onze overtuiging dat terzake geen traditie bestaat en de debatacultuur m.b.t. het publiekrecht «*à l'état pur*» op gang moet worden gebracht. Welke structuur met welke mechanismen kan best functioneren voor het gemeenschappelijk welzijn van een volk of van een natie in deze Staat én in Europa? In het verleden werd dit debat al te dikwijls geperverteerd door communautaire discussies.

(c) Met onze Vereniging hebben wij een permanent juristen-forum geschapen, waar alle juristen – los van hun professioneel kader – terecht kunnen om zich in gezamenlijke gesprekken te buigen over de betekenis van het recht en de rol van de juristen in onze samenleving.

Dit is als het ware een levende toepassing van de «*théorie de l'auditoire*» van de bekende Belgische rechtsfilosoof Chaïm Perelman.

Het schept meteen de gelegenheid het onverschillig individualisme, dat in onze maatschappij welig tiert, te vervangen door in gemeenschap een collectieve en hoopvolle visie op de toekomst te helpen ontwikkelen.

3. En uiteraard moeten wij Vlaanderen blijven zien in grotere verbanden: België, Europa en de wereld.

Vlaanderen is te groot om zich in zijn eigen keurslijf op te sluiten.

België blijft hoe dan ook, in het bijzonder binnen de Europese context, ontegenzeggelijk een meerwaarde. Een drietalig land, waarvan de hoofdstad ook nog de hoofdstad is van Vlaanderen én van Europa. In dit verband kan ik nog steeds onderschrijven wat Jozef Deleu zei toen hij aan mijn Gentse Alma Mater het doctoraat *honoris causa* mocht ontvangen:

«Ik wil graag iets zeggen over het zogenaamde nut van België, over de zin van dat laboratorium waarin wij nu al meer dan anderhalve eeuw proefondervindelijk ervaringen op-

doen over de wijze waarop mensen die een verschillende taal spreken en tot verschillende culturen behoren, met elkaar omgaan en samenleven zonder elkaar naar het leven te staan. In België liggen de krachten van de desintegratie voortdurend op de loer. Wij zijn een Europa in het klein, maar met meer ervaring in het bezweren van demonen. Daarom ook heb ik er geen enkele moeite mee om te zeggen dat ik me niet schaam als Vlaming óók Belg te zijn. Ik kan mij verzoenen met de ambivalentie van deze federale staat, al ben ik niet blind voor de tekortkomingen ervan. Het bereikte broze en geweldloze evenwicht staat in schril contrast tot bloedige uitbarstingen van religieus en nationalistisch geweld op talloze plaatsen van deze planeet. De aanvaarding van het Belgische staatsverband betekent geen kritiekloze adoratie; het is een keuze voor openheid en een bewuste negatie van de verschraling en de verschrompeling».²²

Een meerwaarde, niet alleen omdat het concurrentiële, het complementaire en het conflictuele – ccc – tot weerbaarheid en creativiteit noopt, – «*vivre c'est réagir*» – maar ook omdat wij dit land met onze hoofdstad Brussel als levensnoodzakelijke springschans in Europa wensen te behouden.

Er zijn vele voorbeelden om dit te staven. Zo weet ik uit internationale contacten die ik als oud-voorzitter van de B.R.T. mocht behouden, dat de V.R.T., mede door het gebrek aan identificatie²³ zelden of niet meer tegenwoordig is op het internationale forum.

Maar laat ik mij beperken tot twee voorbeelden in de juridische wereld.

(a) De federalisering van Justitie.

Zonder stil te staan bij het feit dat wij nog steeds dezelfde Belgische basiswetgeving hebben – wat ons bv. onderscheidt van de Verenigde Staten –, moet het mij van het hart dat ik niet begrijp waarom uitgerekend nu in Vlaanderen over een «*splitsing van Justitie*» wordt gesproken. Wij hebben gedurende vijftien jaar het justitiebeleid meegemaakt van Frans-talige ministers, die bovendien totaal onkundig waren inzake de werking van de gerechtelijke instellingen. Vandaag, nu wij sinds drie jaar een Vlaams Minister hebben, die bovendien, «*nourri au sérail*», proefondervindelijk weet wat het Ge-recht is, en intussen in de moeilijkste periode van de geschiedenis van de Belgische Justitie heeft bewezen dat hij weet waarheen het zou moeten, komt de defederalisering als een ondoordacht voorstel over.

Dat de federalisering van Justitie bovendien rampzalig zou kunnen zijn voor de samenstelling van een tweetalig magistratenkorps te Brussel, waar wij nu sinds meer dan een jaar verbeteren voor vechten, is een zorg die ik mede namens ondervoorzitter Frans De Pauw wou verwoorden.

(b) Een tweede voorbeeld is dat van de Nationale Orde van de advocaten van België, waarvan ik met anderen niet geloof dat de problemen rond de werking van deze Nationale Orde opgelost zouden worden door een splitsing, die m.i. noch voor Vlaanderen noch voor het beroep van advocaat gunstig kan zijn.

²¹ Zie L. Huyse, «Justitie mist belangengroepen», *De Standaard*, 16 april 1998. Persoonlijk beroem ik er mij nog steeds op dat een minister van Justitie, van wie de naam overigens best kan vergeten worden, mij destijds met deze Cassandra-kwalificatie in de Senaat bedacht, toen ik de begroting van Justitie bekritiseerde.

²² *Ik zou graag een vogel willen zijn*, Gent, 1994, 12-13.

²³ V. wordt ook nergens als identificatiemodel begrepen, omdat de F van Flamand, Flandria, Flame, Fleming, Fiaminghi, Flamen-co, normaal op de tong ligt.

Zo wij immers in Vlaanderen – terecht – voor Brussel blijven opteren, dan is het Belgisch kader daartoe noodzakelijk.²⁴

Het behoud van een nationale beslissingsbevoegdheid is essentieel voor de deontologie; de vertegenwoordiging en verdediging van de rechten van de burgers en van de balie t.a.v. de wetgever en t.a.v. de uitvoerende macht (Minister van Justitie); het optreden in Europees verband.

Het is duidelijk dat samenstelling, structuur en werkmethode van de Nationale Orde aan herziening toe zijn en het is even duidelijk dat waar een eigen culturele benadering dit vereist, een vleugelvorming (Vlaams-Franstalig) nodig is voor een aantal materies.

Wat de structuren betreft zou men kunnen denken aan twee algemene raden, samengesteld uit telkens circa dertig door de advocaten rechtstreeks verkozen afgevaardigden (bv. twee per volledige schijf van driehonderd advocaten en minstens één per balie), die zelfstandig beslissen voor de regionale en/of gemeenschapsmateries, maar die in gemeenschappelijke, plenaire vergadering bijeenkomen voor de federale materies, waaronder de nationale wetgeving, de deontologie en de vertegenwoordiging t.a.v. de overheid en in Europa. Elke vertegenwoordiger zou één stem hebben en verkozen zijn voor bv. vier jaar. In de gemeenschappelijke, plenaire vergadering moet er een meerderheid zijn in elke taalgroep.

Elke algemene raad zou een voorzitter kunnen verkiezen, een ondervoorzitter en een secretaris, die samen het Bureau van de Nationale Orde vormen. De algemene deken en vice-deken worden door de gemeenschappelijke plenaire vergadering verkozen bij gewone meerderheid en dit voor twee jaar.

Als advocaat blijf ik persoonlijk betreuren dat de advocatuur het enige grote korps is in dit land, dat niet krachtig en uitvoerig en ook deemoedig stelling heeft genomen t.a.v. de grote vragen die onze samenleving blijven beroeren.

Met die twee voorbeelden wou ik duidelijk maken dat de Vlamingen er zich best zouden voor hoeden Vlaamsgezindheid en Vlaams belang automatisch en altijd te koppelen aan splitsing en/of overheveling.

Al wie in de tragiek van de jongste uren gemeend heeft communautaire of politieke spelletjes – de Belgische Justitie, de Waalse rijkswachters, de Vlaamse ministers – te moeten spelen, heeft een misdadig gebrek aan maatschappelijke en/of politieke verantwoordelijkheidszin.

Wanneer een land tekenen van Akratie vertoont – onmogelijkheid voor het gezag om te regeren –, dan moet eenieder op zijn plaats meer dan ooit zijn plicht doen in plaats van zich te vermeien in vrijblijvende woordenkramerijen op het beeldscherm.

Er is ook het federale Europa, waarin wij, liefst in nauw Benelux-verband, onze rol zullen spelen en er een essentiële en originele bijdrage tot pluriforme Europese cultuur zullen leveren.

In Europa ligt ook ons aller toekomst, maar dit zal een grotere harmonisatie vereisen. Zelf heb ik gepleit voor een-

making van het procesrecht²⁵ en voor een op Europese leest geschoeide opleiding van de magistratuur, al ware het slechts omdat wij kortelings staan met de éne uitvoerbare Europese titel (*«Titre exécutoire européen»*), die automatisch overal in de Europese Unie uitvoerbaar zal zijn zonder voorafgaande exequatur-procedure.

Dat wij ten slotte in de wereld onze humanitaire opdracht moeten blijven vervullen, ligt voor de hand.

Beste Vlaamse Juristen,

In hetzelfde kloosterpand, waarin René Victor mij in 1983 als zijn opvolger voorstelde, ben ik verheugd thans het voorzittersambt van de Vlaamse Juristenvereniging te mogen overdragen aan mijn goede oud-leerling – tot tweemaal toe eerst te Antwerpen en later te Gent – Prof. Mr. Jean Laenens.

Zo keert dit ambt als het ware terug naar Antwerpen, waardoor meteen de voorspelling van Nostradamus niet wordt bewaarheid, toen hij het had in zijn Profetieën (1555) over *«En 1998 Gand et Bruges marcheront contre Anvers»*.

Al onze voorgangers, beste Jean, waren advocaten;²⁶ uw drie laatste voorgangers waren advocaat en hoogleraar, zoals U.

En met U verwelkom ik de nieuwe ondervoorzitter, Prof. Kaat Leus, die door haar congresvoorzitterschap in 1996 aan de V.U.B. bewees dat onze Vereniging best ook haar begeleiding zou kunnen gebruiken.

Onze penningmeester, notaris Marc De Graeve, die ik dank zeg voor zijn zorgvuldig en stimulerend beheer, wordt opgevolgd door notaris Luc Van Campenhout.

Ten slotte werd onze onvolprezen secretaris-generaal Yolanda Vanden Bosch herkozen, wat de beste waarborg zal blijken én voor de goede werking én voor de continuïteit van onze Vereniging.

En met dit Presidium verwelkom ik de tweeëntwintig nieuwe bestuursleden, die met de herverkozenen van het oude bestuur, onze Vereniging profiel en slagkracht zullen geven in de komende vijf jaar.

Vijftien jaar lang werd hard gewerkt, creatief gedacht en bovenal steeds eensgezind beslist. Dit moge zo blijven, want de Vereniging is ook broos en zij kan niet anders dan broos zijn, want zij waakt over broze dingen.

Zij – eerst de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden sinds 1885 en nadien sinds 1964 de Vlaamse Juristenvereniging – waakte in de vorige eeuw en ook nog in de eerste helft van deze eeuw over het fragiele Vlaanderen.

De jongste jaren kwam zij meer en meer op de voorgrond ter bescherming van de Rechtsstaat. Ook de rechtsstaat is een fragiel gebeuren. *«Frailty, thy name is law»*.²⁷ Rechtsstaat betekent immers dat de Staat zich in al zijn geledingen voortdurend onder de *«rule of law»* moet plaatsen; er is steeds een hogere rechtsregel, die de gedraging van eenieder – ook de overheidspersonen – moet oriënteren.

Het recht zelf is er immers ook om de fragiliteit des levens te beschermen, want de mens die op weg is, blijft bijzonder broos. Daarom heeft hij op die levensweg begelei-

²⁵ STORME, M., *Le rapprochement des systèmes de droit judiciaire en Europe*, Deventer, Kluwer, 1994.

²⁶ Met uitzondering van de reeds vermelde DE HOON, die emeritus advocaat-generaal was.

²⁷ Naar Shakespeare, *Hamlet*, 1, 2.

²⁴ Zie ook F. KEULENEER, «Vlaamse Orde + Vlaamse Justitie = ???», *Het Poelaertplein*, 1997-98, nr. 3, januari-februari, 11-13.

ding nodig, begeleiding door andere mensen, maar ook begeleiding door normen, religieuze, ethische, maar zeker ook juridische die het ethische gestalte moeten geven. In het nummer over deze XXe eeuw schreef Walter Isaacson in Time: «Over the next hundred years, we will be able and tempted to tinker. No doubt we'll make some improvements and some mistakes. We'll encode our dreams and vanities and hubris. We'll clone ourselves, we'll custom-design our kids. By playing Dr. Frankenstein, we'll have the chance to make miracles or monsters. The challenges will be not scientific but moral».

En zelfs juristen zijn fragiel geworden: zij staan onder druk om krom te maken wat recht is of, erger nog, om met vormvereisten het onrecht toe te dekken.

Omdat dit alles, mijn goede voorzitter Jean Laenens, U en de uwen wordt toevertrouwd, zeg ik U vandaag ten afscheid, met onze dichter Guido Gezelle:

«Hangt nen truisch hem over 't hoofd
van den leeuwerk,
van den leeuwerk,
hangt nen truisch hem over 't hoofd»

Een truisch was de wollen pompon die boven in een kooi het broze vogelkopje van de leeuwerik moest beschermen.

De V.J.V. is als een truisch die het hoofd en het hart van de juristen moet beschermen midden een omgeving die hen wel eens vijandig gezind blijkt te zijn.

Wanneer ik mijn oor te luisteren leg bij wat rondomrond wordt verteld, heb ik soms de indruk dat velen deze «*fin de siècle*»-atmosfeer verafschuwen. En eigenlijk hoeft dat in de huidige sfeer van verklipping, nestbevuiling – Cyriel Verschaeve had het over roetaards die hun nest bevuilen – en jacht op zondebokken geschraagd door mediatieke volkstribunalen ²⁸ niet te verbazen.

Toch geloof ik persoonlijk helemaal niet dat we «*eeuwen en eeuwen te laat zijn geboren*», maar ben ik er meer en meer van overtuigd dat geen tijdperk in de geschiedenis, niettegenstaande alle gruwels, zo rijk is in «*Chances*», kansen die geboden worden om te reageren, creativiteit te genereren en, daar waar het verkeerd liep, *ab ovo* te herbeginnen.

En voor die grootse taak krijgen wij een nieuwe volle eeuw, want versagen mogen wij niet. En ons opsluiten in eigen kring mogen we evenmin, want indien wij de bakens steeds dicht bij onszelf zetten, verdwijnt ons raam op de wereld. Wij zijn te groot om alleen te leven in een Vlaanderen, waar bovendien geen plaats meer zou zijn voor de andere, de andere die anders voelt, anders spreekt of anders denkt.

En dat is dan meteen mijn tweede boodschap voor de hele Vlaamse Juristenvereniging: «*Die tijt es cort, hier es vele te doene*» (Hadewych).

²⁸ Vgl. F. GLANSDORFF, *J.T.*, 1997, 22 e.v.

SLOTREDE

Door Prof. Dr. Jean Laenens, nieuwe voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging

Vlaamse Juristen,

Namens het pas verkozen presidium wens ik vandaag op het einde van dit schitterend 38^e Rechtscongres in de eerste plaats mijn dank uit te spreken, allereerst aan alle leden van de Algemene Raad van de Vlaamse Juristenvereniging die in naam van alle Vlaamse Juristen Kaat Leus, Yolanda Vanden Bosch, Luc Van Campenhout en mezelf tot hun nieuwe leiders hebben verkozen – wij hopen alvast uw vertrouwen tijdens de komende jaren niet te beschamen –, vervolgens en zeer in het bijzonder aan onze voorgangers van het afscheidnemend dagelijks bestuur die voor ons het pad naar de 21^e eeuw geëffend hebben. Zij verdienen echter meer dan een welgemeend dankwoord. Aan hen moet ik niet alleen namens het nieuw bestuur, maar ook namens U allen, Vlaamse Juristen, hulde brengen.

Sinds 1983 hadden zowel Voorzitter Marcel Storme als Ondervoorzitter Frans De Pauw als bekwame stuurlied ononderbroken het roer van de Vlaamse Juristenvereniging in handen. Zij waren beiden al in 1970 bestuurslid, zoals trouwens ook de thans afscheidnemende bestuursleden Jan Gijssels en Hilde Pée. Toen op 31 oktober 1964 de werkzaamheden van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden hervat werden, waren zowel Jan Gijssels als Marcel Storme er reeds bij betrokken. Zij hebben gedurende meer dan dertig jaar in onze vereniging het voortouw genomen. Zij hebben

met woord en daad de Vlaamse Juristenvereniging op een bekwame en dynamische wijze een tweede eeuw binnengeloodst. Hun namen zullen in het logboek van onze vereniging gegrift blijven.

U begrijpt dan ook mijn schroom, dames en heren, om het voorzitterschap van onze vereniging waar te nemen in opvolging van wie jarenlang strijdvaardig onze vereniging geleid en begeleid heeft. Daarbij komt nog dat ik aldus in de voetsporen mag treden van mijn leermeester in deze Alma Mater die ons beiden zo dierbaar is.

Professor Marcel Storme, aan wie ongetwijfeld het erevoorzitterschap van de Vlaamse Juristenvereniging toekomt, U zal op een passende wijze gevierd worden, nadat het voltallig nieuw bestuur door de algemene vergadering zal verkozen zijn.

Graag nodig ik U, dames en heren, Vlaamse Juristen, nu reeds uit om met een warm applaus uiting te geven aan uw genegenheid en dankbaarheid aan Voorzitter Marcel Storme die «in allen storme sterk en trouw» onze Vlaamse Juristenvereniging in lengte van jaren gediend heeft.

Graag wil ik ook bij deze hulde betrekken mevrouw Lieve Storme, die «zijn onrust deelde en hem rust gaf». ¹ Hier voor zijn ook wij haar zeer dankbaar.

¹ Zie STORME, M., *Lof der onrust*, Gent, 1995, 4.

Vlaamse juristen,

Ter gelegenheid van de eeuwfeestviering in 1985 zag Voorzitter Storme vier hoofddoeleinden voor onze Vereniging:²

1. de Vlaamse Juristenvereniging wil de eindvoltooiing van de Vlaamse juridische ontvoogding verzekeren;
2. de Vlaamse Juristenvereniging dient de beroepsvereniging te zijn, die alle Vlaamse juristen groepeerst en het belang van de jurist in zijn dienst aan de gemeenschap als zodanig wil beschermen;
3. de Vlaamse Juristenvereniging is bij uitstek een vrije vereniging die over alle politieke en ideologische verzuilingen heen, haar taak van kritische observatie wenst voort te zetten;
4. de Vlaamse Juristenvereniging heeft de ambitie om de geëigende gesprekspartner en de drijvende lobby te worden bij de verdere institutionele en constitutionele vormgeving van dit land.

Ook Bruno Maes wees in zijn feestrede bij diezelfde gelegenheid op de fundamentele roeping van onze vereniging: fungeren als een dynamisch en pluralistisch denkcentrum dat, in samenwerking met de diverse professionele verenigingen en organen, beoogt de kwaliteit van de rechtsbeoefening en de rechtsbedeling in Vlaanderen te optimaliseren.³

Moeilijk kan ontkend worden dat Voorzitter Storme met zijn bestuur erin geslaagd is voormelde doeleinden in belangrijke mate te realiseren. De laatste loot aan de stam van de Vlaamse Juristenvereniging is ongetwijfeld de Vlaamse Staatsrechtconferentie, die het uittreidend bestuur als een nieuw kleinood doorgaf aan zijn opvolgers.⁴

² «De Vlaamse Juristenvereniging: waarom?», *R.W.*, 1985-86, 1149-1156; vgl. *R.W.*, 1982-83, 2857-2859; *R.W.*, 1983-84, 3053-3054.

³ «Toekomstige taken van de Vlaamse Juristenvereniging», *R.W.*, 1985-86, 1141-1148.

⁴ STORME, M., «De staatsrechtconferentie: een schitterende start», *Vlaams Jurist Vandaag*, 1998, nrs. 2 + 3, 34.

Het spreekt voor zichzelf dat het nieuw bestuur nauwgezet als testamentuitvoerder zal optreden en zal blijven ijveren voor de optimale realisatie van voormelde doeleinden. Het zal zo snel mogelijk aan de Algemene Raad van onze vereniging een beleidsplan voorleggen.

Wij hopen met Voorzitter Storme later te kunnen zeggen: «Wij zijn trots dat wij op het gebied van de creativiteit, de bewustwording en de mentaliteitsverandering in dit land én voor ons volk een belangrijke rol mochten en mogen vervullen. Wij zijn trots dat wij vrank en vrij mogen blijven vechten voor het behoud van de rechtsstaat, de volwaardigheid van de Nederlandse rechtscultuur, de «grandeur» van Vlaanderen en de maatschappelijke kracht van de juristen.»⁵

Onlangs zorgde Prof. Luc Huyse voor het nodige buskruit. «Justitie mist belangengroepen», zo luidde de titel van zijn opiniebijdrage in *De Standaard* (16 april 1998). Aan onze vereniging komt het toe de toegeworpen handschoen aan te nemen. De strijd zal echter slechts gewonnen worden, indien U allen, Vlaamse Juristen, bereid bent mee te werken en U in te zetten met woord en daad. Aarzel dus niet uw bereidheid daartoe aan het bestuur mede te delen. Onze oproep gaat vooral naar «het jong juridisch voetvolk» dat wij broodnodig hebben.⁶

De aanzienlijke vernieuwing en verregaande verjonging van de Algemene Raad stemt mij en de andere leden van het presidium alvast hoopvol. Wij juichen deze evolutie toe en doen hierbij een eerste oproep naar alle jonge juristen in Vlaanderen: sluit U aan en wordt lid van onze vereniging. Uw belangen en die van de Vlaamse Juristenvereniging zijn gelijklopend. Onze vereniging is immers de spreekbuis van alle Vlaamse juristen die alert en bekwaam samen kunnen ijveren voor meer recht en meer gerechtigheid in onze Vlaamse samenleving.

Jean LAENENS
Voorzitter VJV

⁵ «Waar zitten de Vlaamse Juristen?», *R.W.*, 1992-93, (16), 19.

⁶ STORME, M., *R.W.*, 1985-86, 2790.

VERSLAGEN

ALGEMEEN VERSLAG

Op zaterdag 25 april 1998 namen een 250-tal juristen deel aan het XXXVIIIe wetenschappelijke congres van de Vlaamse Juristenvereniging (V.J.V.) te Gent, gehouden onder het thema «Het juridisch statuut van het onroerend goed». Prof. dr. J. Willems, rector van de universiteit Gent, verwelkomde de congresgangers zeer hartelijk in het prachtige kader van «Het Pand». Een goed informatiesysteem over het onroerend goed is van groot belang voor de rechtszekerheid en de transparantie. Een multidisciplinaire aanpak is hierbij noodzakelijk. Hopelijk zullen de suggesties van dit congres ook hun weg vinden naar de politieke wereld. De rector merkte op dat in het verleden politici niet tijdig luisterden naar de waarschuwingen van afscheidnemend voorzitter Storme. De V.J.V. heeft een belangrijke rol om het vertrouwen van de burger in het gerecht te helpen herstellen.

Congresvoorzitter Prof. Dr. H. Bocken, decaan van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de U. Gent, hoopt dat het congres een forum zal zijn tot uitwisseling van ideeën en een belangrijke informatiebron voor de toekomst. Het congres heeft duidelijk ook een rechtspolitieke bedoeling en wenst een gesprek tot stand te brengen. Hij wenst allen een interessant en aangenaam congres toe.

Onder ruime belangstelling startte de sectievergadering «Onroerende en hypothecaire publiciteit. Organisatie en tegenwerpelijheid», onder voorzitterschap van prof. dr. C. De Wulf (U. Gent) met het preadvies van prof. dr. A. Verbeke (K.U. Leuven en Universiteit Antwerpen) en de heer Jan Byttebier (K.F.B.N., K.U. Leuven). Het systeem van onroer-

rende en hypothecaire publiciteit is op diverse punten voor verbetering vatbaar, zowel op het vlak van de organisatie als op het vlak van de tegenwerpelijheid. De informatisering van de hypotheekkantoren laat nog steeds op zich wachten. Ter voorkoming van de problematiek van de dode hoek kan niet voldoende worden aangedrongen op een zo snel mogelijke overschrijving of inschrijving. Zonder twijfel moet worden vastgehouden aan een integrale overschrijving van de akten. Inzake de verplichte overschrijving van akten uitgaande van partijen wordt een restrictieve benadering voorgesteld. Art. 1 Hyp. W. vormt immers een uitzonderingsbepaling op de principes van het gemene recht. Overheidsbeslissingen en administratieve of gerechtelijke procedures met verregaande gevolgen voor het juridisch statuut van een onroerend goed moeten veel meer dan nu worden overgeschreven, zoniet is tegenwerping aan derden niet mogelijk. Inzake de facultatieve (niet opgelegd met het oog op de tegenwerpelijheid aan derden) overschrijving van akten uitgaande van partijen wordt een soepele benadering voorgesteld. Voor de rol van de publiciteit als informatiebron of databank is deze overschrijving zeer aanbevelenswaardig. De hypotheekbewaarder kan deze facultatieve overschrijving niet weigeren, op voorwaarde dat ook wordt vastgelegd dat dergelijke overschrijving de aansprakelijkheid van de hypotheekbewaarder niet in het gedrang kan brengen, behoudens bij een onterechte weigering van de overschrijving. Hoewel alleen maar een positief werkend grondboekstelsel voordelen zou kunnen bieden, is een voorzichtige hervorming van het bestaande systeem eerder haalbaar. Mogelijk kan men de samenvoeging van de informatie van hypotheek- en registratiekantoor overwegen. Stopzetting is noodzakelijk van de tendens tot uitholling van de hypothecaire publiciteit. Het principe «Geen overschrijving, geen tegenwerpelijheid» zou algemeen toepassing moeten vinden. De overschrijving moet een absoluut vereiste worden, dat niet meer kan worden gemitigeerd door de zgn. kwade trouw in de zin van de feitelijke kennis. Er is een voorstel tot afschaffing van de occulte wettelijke hypotheek van de fiscus inzake successierechten. Nadat Prof. notaris Weyts als respondent een negental opmerkingen formuleerde, was het woord aan de vergadering.

De omstandige preadviezen werden reeds gepubliceerd in het *Rechtskundig Weekblad* van 18-25 april 1998, 1099-1239. Een verslag over de diverse secties wordt elders in huidig nummer gepubliceerd.

Intussen ging ook de sectie II «Vastgoedbemiddeling: een stand van zaken», onder leiding van prof. dr. Y. Merchiers aan het werk. Preadviseur was notaris H. De Decker en respondent vrederechter G. De Palmaer. Het K.B. van 6 september 1993 tot bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van het beroep van vastgoedmakelaar legde de voorwaarden vast tot verdere professionalisering van het beroep van vastgoedmakelaar. Vastgoedbemiddeling door het notariaat heeft andere accenten en beantwoordt enkel aan een specifieke vraag van de consument. Elk systeem dat de eigendomsoverdracht situeert op een vroeger ogenblik dan de overschrijving ervan op het hypotheekkantoor draagt reeds in zich de kiemen van rechtsonzekerheid.

Na een koffiepauze begaven de congresgangers zich naar twee nieuwe secties. Prof. W. Lambrechts (Universiteit Antwerpen) zit sectie III voor, waarin werd gehandeld over «Publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale be-

perkingen van het onroerend eigendomsrecht. Een poging tot inventariseren». Preadviseur prof. dr. H. Casman (V.U.B., notaris) besluit tot een volkomen gebrek aan coördinatie van informatie. De grootste concentratie van gegevens is aanwezig bij de gemeente waarin het onroerend goed is gelegen, maar gemeenten zijn niet altijd verplicht om deze informatie door te geven. De bepalingen van openbaarheid van bestuur geven wel de mogelijkheid tot inzage van de informatie en soms tot de mogelijkheid tot ontvangst van een afschrift. Voor de burger is er evenwel behoefte aan. Prof. dr. L. Veny gaf de zaal enige nieuwe ideeën ter overweging. Tijdens de discussie merkte men op dat wanneer een kruispuntbank in de sociale zekerheid mogelijk is, ook i.v.m. het onroerend goed verandering moet mogelijk zijn. Het is hoofdzakelijk een politieke beslissing. Er bestaat reeds een raster: het kadaster. Het is een taak die berust bij de overheid.

Voorzitter prof. dr. A. Spruyt boog zich met Sectie IV over het onderwerp «Enkele actuele fiscale problemen inzake onroerend goed doorgeleend», met als preadviseur de heer J. Verstappen, jurist K.F.B.N. Steeds duiken nieuwe problemen op voor het fiscaal statuut van het onroerend goed, dit mede ingevolge het optreden van de diverse wetgevers in ons land. De administratie, en vooral de rechtspraak, blijken volgens de preadviseur de belastingplichtige te verrassen met creatieve oplossingen voor bepaalde problemen inzake vastgoed. Respondent was hier prof. dr. M. Ghyselen (U. Gent, K.U.B., L.U.C.).

Tijdens een heerlijke lunch in de oude gangen van deze voormalige Dominicanenabdij zetten vele disgenoten de discussies verder. Ook andere juridische en politieke problemen kregen weerklank. Voortdurend was er een informele uitwisseling van ideeën en dit binnen een aangename en vriendschappelijke sfeer, tot de congresvoorzitter onverbidde-lijk iedereen opriep voor de volgende secties.

Sectie V behandelde «Het grondboek: de vereiste hervorming van de regels betreffende de verkrijging van onroerende zakelijke rechten», onder voorzitterschap van prof. dr. E. Dirix (K.U. Leuven). Preadviseur prof. dr. M.E. Storme (U. Antwerpen, K.U. Leuven) merkte op dat het Belgische recht op dit gebied het zoveelste bewijs is van de lamentabele toestand waarin het burgerlijk recht in België verkeert. Hij stelt voor om resoluut het kompas op het noorden gericht te houden. Nederland heeft immers bewezen dat een hervorming in de gewenste richting wel degelijk mogelijk is.

Een ruime opkomst kende sectie VI over «De Notaris op de schopstoel: bedenkingen bij enkele controversiële aspecten van de opdracht van de notaris in het raam van het uitvoerend beslag op onroerend goed en de rangregeling.» met voorzitter prof. dr. J. Laenens (U. Antwerpen). Preadviseur Prof. dr. P. Taelman (U. Gent) besloot dat oud-voorzitter K.F.B.N. Charles Sluyts zeer terecht benadrukte dat de notaris te allen prijze moet vermijden dat zijn ambtsuitoefening zich beperkt tot het verlenen van authenticiteit, «want dat kan om het even welke ambtenaar». De notaris moet actief durven optreden. Dit houdt ook een grotere verantwoordelijkheid in. Het is aan de notaris om het vertrouwen dat de wetgever in hem gesteld heeft, niet te beschamen. Wederwoord kwam hier van respondent prof. A. Michielsens (V.U.B.).

Voorzitter E. Wymeersch vergaderde met sectie VII rond het door mevrouw V. De Schrijver uitgewerkte preadvies over «Effectisering van onroerend goed». Mevr. C. Jennes

(BACOB) lichtte haar preadvies toe. Beleggers richten zich meer en meer op «geëffectiseerd» onroerend goed. De Belgische wetgeving heeft twee vormen van effectivering van onroerend goed uitgewerkt, die beide een interessant fiscaal statuut kunnen genieten. De zichtbaarheid van het onderliggend onroerend goed is blijkbaar een belangrijk kenmerk van vastgoedcertificaten. Sinds de wet van 1995 hebben beleggers de mogelijkheid te investeren in aandelen van vastgoedbevals, die liquide zijn en een gediversifieerd en actief beheerd patrimonium vertegenwoordigen.

Rond 16.00 u startten de laatste twee secties. Voorzitter prof. dr. H. Vandenbergh (K.U. Leuven) geeft in Sectie IX het woord aan preadviseur prof. dr. A. Van Oevelen (U. Antwerpen) over «De buitencontractuele aansprakelijkheid van de eigenaar of exploitant van een onroerend goed en de verzekering van die aansprakelijkheid». Deze aansprakelijkheid wordt nog in ruime mate beheerst door de gemeenschappelijke regelen van de buitencontractuele aansprakelijkheid. Deze aansprakelijkheid van de eigenaar en de exploitant van een onroerend goed wordt in toenemende mate beheerst door in bijzondere wetten opgenomen objectieve aansprakelijkheidsregelingen voor specifieke schadevormen. Als redenen hiertoe ziet de preadviseur: a) grondgebonden activiteiten die bijna steeds schade zullen veroorzaken, b) de wil van de wetgever om tegemoet te komen aan de bewijsproblemen van de benadeelde wanneer de identiteit van de schadeveroorzaker of de precieze omstandigheden van het schadegeval moeilijk kunnen worden bewezen; c) het idee van het geschapen risico; d) waarborgen door de wetgever van een effectieve schadeloosstelling van de benadeelde. De preadviseur meent dat vele van deze in bijzondere wetten opgenomen objectieve aansprakelijkheidsregeling vier gemeenschappelijke kenmerken vertonen. Respondent was de heer B. De Temmerman (K.U. Leuven).

In sectie VIII kregen de deelnemers o.l.v. voorzitter prof. dr. L. Lavrysen (U. Gent, referendaris Arbitragehof) een uitzonderlijke concrete uiteenzetting van de preadviseurs, de heer J. Sanders en ir. W. Devos (Vlaamse Landmaatschappij) over «Opbouw van een vastgoed informatiesysteem in het kader van GIS-Vlaanderen». Een kostendelende samenwerking met alle betrokken partijen is noodzakelijk geworden. Men volgt een tweesporenbeleid: een pragmatische korte-termijnstrategie en op lange termijn de aanmaak van een Groot-schalig Referentie Bestand. Bijdragen van iedere geïnteresseerde uit de vastgoedsector zijn hierbij welkom.

Met zijn alom gekend en geprezen enthousiasme sprak prof. dr. R. De Corte (U. Gent en Universiteit Antwerpen) een schitterende slotrede over «Grondinformatiesystemen: aanpassen of her-denken?». Deze slotrede zal, samen met de teksten van dit congres, zeker de basis vormen voor verdere studie en uitwerking.

Allereerst schetste de slotredenaar de complexiteit van het probleem. Er moet rekening worden gehouden met een veelheid van invalshoeken en benaderingen: de onroerende kredietsector en de zekerheid, de confrontatie met de nieuwe technologieën, de inpassing in de informatiemaatschappij en de Belgische breuklijn. Vanuit normatief oogpunt kan worden verwezen naar drie positieve tekenen: de wet van 9 februari 1995, de fusie van de hoofdbesturen van Kadaster en Registratie en Domeinen en GIS-Vlaanderen. Vervolgens werden de uitgangspunten overlopen vanuit volgende invalshoeken: 1) de uitbouw van de grondslag van het infor-

mationssysteem, 2) de uitbouw van een zakelijk toegankelijk grondboekstelsel, 3) de communicatie notaris, grondboekstelsel (EDI), 4) de te publiceren akten en 5) rechtsgevolgen van de publiciteit. Prof. R. De Corte besloot met een vijftal vuistregels die als minimaal kunnen gelden bij het herdenken van het informatiesysteem voor onroerende goederen. De behoefte aan duidelijke splitsing tussen de overheidsinstelling belast met het beheer van de geografische data en het hypotheekkantoor (grondboek): het eerste werkt als grondslag van een onroerend informatiesysteem, het tweede als een publicatiemedium. Terwijl het eerste een gewestelijke dienst zou kunnen zijn, is het tweede mogelijk een federale dienst. Ten tweede stelt spreker dat het geen fiscale diensten hoeven te zijn. De eerste dienst is een algemeen ondersteunende dienst voor alle overheden die instaan voor skeletopbouw en vastleggen van afspraken. De tweede is een dienst die aanleunt bij de rechterlijke macht en die de bewaker is van de onroerende zakelijke rechten. Ten derde, het hypotheekkantoor (grondboek) kent een zakenrechtelijke ingang. Volgens regel vier mag de zakenrechtelijke informatie niet lacuneus zijn. Ten slotte stelt spreker dat het hypotheekkantoor (grondboek) in beginsel landelijk is georganiseerd (de volledige tekst van deze rede wordt elders in dit nummer gepubliceerd).

Congresvoorzitter H. Bocken sprak het dankwoord uit ten aanzien van de slotredenaar, alsook alle preadviseurs, respondenten, voorzitters en alle congresgangers. Hij dankte ook alle secretarissen van de diverse secties (resp. P. Vanden Berghe, M. Dambre, D. Ryckbost, C. Chevalier, A. Wylleman, J. Bael, H. Dewulf, P. Desmedt en I. Boone) voor hun nog te vervullen taak. Hun verslag over de diverse secties is elders in dit nummer opgenomen. Het gespresteerde werk is slechts een beginpunt. Het is een basis voor verdere samenwerking tot een nieuwe regeling van het juridisch statuut van het onroerend goed.

In een statutair gedeelte sprak uittredend voorzitter, prof. dr. M. Storme, zijn afscheidsrede uit «Hangt nen truisch». Hij sprak zijn dank uit tot het aftredende bestuur en dezes niet aflatende medewerking aan de vele initiatieven van de vereniging (de tweejaarlijkse congressen, de brochure «Voor een betere werking van onze parlementaire en democratische instellingen» bij de viering van 100-jarig bestaan van de vereniging in 1985, manifesten, het ledenblad, de jaarvergaderingen, de causerieën, de start van een specifieke samenwerking met de overheidsjuristen.

Hij dankte de aftredende minister van Justitie S. De Clerck die zijn uiterste best heeft gedaan om het vertrouwen in het gerecht geleidelijk te herstellen. Hij bezweerde de nieuwe minister van Justitie T. Van Parys om zonder dralen het werk van zijn voorganger verder te zetten. Een aantal bijzondere zorgbarende aangelegenheden verdienen dringend aandacht: de taalwetgeving in gerechtszaken, de aanpassing van de kaders van de rechterlijke macht, de oprichting van een Hoge Raad van de Magistratuur.

Voorzitter Storme wees erop dat de V.J.V. – de oude Bond van Vlaamse gerechtgeleerden – geboren is uit de strijd voor de vernederlandsing van recht en gerecht. Ook nieuwe opdrachten werden en worden de V.J.V. aangereikt: de zorg om de Belgische Rechtsstaat met de goede werking van de gerechtelijke instellingen, de depolitisering van de benoemingen in de magistratuur, de groeiende normvervaging en de overheidsfraude. De V.J.V. is steeds de Cassandra van dienst

geweest. Mochten de politiek, maar ook alle grondmachten en alle grote korpsen naar de V.J.V. geluisterd hebben, dan zou België heel wat rampen gespaard zijn gebleven (voor de volledige tekst, zie elders in dit nummer).

Ten slotte nam Prof dr. J. Laenens als nieuwe voorzitter van de vereniging het woord, (zie elders in dit nummer). Hij bracht hulde aan het vorige bestuur, dat het pad naar de 21^e eeuw heeft geëffend. Voorzitter Laenens bracht de hoofddoeleinden, zoals geformuleerd door voorzitter Storme, in 1985 in herinnering. Het kan moeilijk ontkend worden dat de vorige voorzitter en zijn bestuur erin geslaagd zijn deze in belangrijke mate te realiseren. Het nieuw bestuur zal nauwgezet als testamentuitvoerder optreden en zal blijven ijveren voor de optimale realisatie van deze hoofddoeleinden. Zo snel mogelijk zal een beleidsplan worden voorgelegd aan de algemene raad. De nieuwe voorzitter deed ten slotte een oproep tot alle juristen en vooral tot alle jonge juristen in Vlaanderen om zich aan te sluiten bij de Vlaamse Juristenvereniging.

Alle aanwezigen werden door Prof. M. Storme tot slot uitgenodigd voor een uitgebreide receptie in het historisch kader van het Pand. Daarna werd besloten met diner, opgeleusterd door de tafelredes van uittreidend voorzitter M. Storme, de nieuwe ondervoorzitter K. Leus en de voorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging.

Y. VANDEN BOSCH
Secretaris-generaal

SECTIE I

Onroerende en hypothecaire publiciteit. Organisatie en tegenwerpelijheid

In een eerste preadvies werden door prof. A. Verbeke enkele bedenkingen en suggesties tot verbetering geformuleerd omtrent het huidige Belgische systeem van de onroerende en hypothecaire publiciteit op het hypotheekkantoor, rekening houdende met de dubbele functie die deze publiciteit vervult, enerzijds als loutere databank inzake onroerend vermogen (eerste niveau) en anderzijds, ten gevolge van de bekendmaking, als basis voor de tegenwerpelijheid van beweerdte rechten inzake onroerende goederen aan (welbepaalde) derden (tweede niveau).

Op het *eerste niveau* (organisatie-informatie) wordt de Belgische hypotheekinrichting gekenmerkt door het gebruik van archaische technieken. De mogelijkheden tot modernisering, geboden door de wet van 9 februari 1995, dienen uiteraard te worden benut, maar het feit dat de uitvoeringsbesluiten vooralsnog uitblijven, wijst erop dat men reeds inzag dat een zekere voorzichtigheid en terughoudendheid op dat vlak noodzakelijk zijn. De hypothecaire publiciteit maakt het thans ook niet mogelijk het volledig zakenrechtelijk statuut van elk onroerend goed te bepalen, aangezien eigendomsovergangen bij overlijden of krachtens feiten niet hoeven (kunnen) gepubliceerd te worden. Mede op grond van het voorgaande besluiten het roer volledig om te gooien, om over te gaan tot de invoering van een geïnformatiseerd grondboekstelsel, zou naar de mening van de preadviseur wellicht een voor België té radicale en dus niet haalbare hervorming zijn. Veeleer dient te worden gezocht naar efficiën-

te correcties op en aanvullingen van het bestaande systeem, dat in de praktijk goed functioneert.

In dat verband wordt, m.b.t. de overschrijving, aanbevolen dat akten, die niet binnen het toepassingsgebied van art. 1 Hyp.W. vallen, maar die niettemin bijdragen tot de volledigheid van het zakenrechtelijk statuut van het goed en aldus de publiciteit op een hoger en beter niveau tillen (zo bv. de notariële akte houdende verklaring van eigendom n.a.v. een overlijden), door de hypotheekbewaarder toch verplicht ter overschrijving zouden moeten worden aanvaard, zonder dat de niet-overschrijving van dergelijke akten tot gevolg heeft de niet-tegenwerpelijheid van de rechtshandeling; de tegenwerpelijheid van de rechtshandeling dient alsdan (zoals dit ook thans het geval is) te worden beoordeeld volgens het gemene recht. Het is inderdaad moeilijk verdedigbaar dat de erfgenaam zijn eigendomsrecht op het geërfde huis niet zou kunnen tegenwerpen wegens de niet-overschrijving van bv. een notariële eigendomsverklaring. Er mag worden gevreesd dat zonder wetgevend optreden een aantal hypotheekbewaarders niet bereid zal gevonden worden deze redering te volgen.

Op het *tweede niveau* (tegenwerpelijheid) werd opnieuw gepleit voor de afschaffing van de subjectieve goede trouwvereiste van art. 1 Hyp.W., hetgeen niet eens zo revolutionair zou zijn (cf. art. 1071 B.W. en art. 1577 Ger.W.).

Naar de mening van de respondent, prof. L. Weyts (notaris te Mechelen), zou de invoering van het grondboekstelsel leiden tot overbelasting van de hypotheekkantoren, die nu reeds de handen vol hebben met de op til staande modernisering. Bovendien kan een schuldeiser in het thans geldende personeel systeem op het hypotheekkantoor X de nodige informatie verkrijgen betreffende het onroerend bezit van zijn schuldenaar in arrondissement X; een systeem van doorverwijzing (renvooi of verzending), zoals dit thans bestaat bij de registratiekantoren, is helaas niet voorzien op het vlak van de hypotheekkantoren. Ook zou, in een grondboekstelsel, de bekendmaking van gegevens betreffende een deel van een kadastraal perceelnummer problemen opleveren, aangezien dat deel er niet gekend is. Het toebedelen van een actieve rol aan de hypotheekbewaarder, die als schoonmoeder bij de overschrijving van de akte ook de interne geldigheid ervan zou moeten nagaan (hetgeen overigens door de preadviseur nergens werd voorgesteld), leidt niet alleen tot nutteloos tijdverlies, maar wordt bovendien als een kaakslag voor het notariaat ervaren. M.b.t. het probleem van de 'dode hoek', werd door de respondent verwezen naar het in Spanje geldende systeem, waarbij vanaf de aanvraag van het hypothecair getuigenschrift het betrokken goed gedurende twaalf dagen wordt geblokkeerd: de vereiste zuiverheid en/of rang wordt aldus gegarandeerd indien de akte binnen de twaalf dagen wordt neergelegd ter over- of inschrijving.

De heer hypotheekbewaarder Decuyper vreesde (ten onrechte) dat in het preadvies de huidige hypotheekinrichting zelf in vraag werd gesteld, en lichtte toe dat de regering in 1997 beslist heeft de nodige kredieten vrij te maken ter automatisering, die reeds zou kunnen gerealiseerd worden per 1 september 1999. Ook hier werd gewaarschuwd voor een onbezonnen automatisering, gelet op het feit dat dringende aanvragen thans – niettegenstaande de archaische technieken – zeer snel (binnen de vier dagen) worden afgeleverd, daarbij verwijzend naar de mutatie-achterstand ten kadaster en naar de termijn voor het verkrijgen van een 'nietszeg-

gend' bodemattest van OVAM. Ten slotte werd het voorstel van de facultatieve bekendmaking (verplichte aanvaarding ter publicatie, evenwel zonder gevolgen qua tegenwerpelijheid de aansprakelijkheid van de hypotheekbewaarder) toegejuicht, aangezien op die manier de hypotheekbewaarder niet langer tussen twee vuren terechtkomt, namelijk aan de ene kant de eiser die aanvoert dat een aanbod tot publicatie onrechtmatig geweigerd wordt, en aan de andere kant de houder van het zakelijk recht die aanvoert dat door de publicatie zijn belangen worden geschaad.

Prof. M.E. Storme ten slotte, betreurt dat de wetgever steeds maar kleine wijzigingen en correcties aan het huidige publiciteitssysteem aanbrengt, zonder de structuur ten gronde ervan te herdenken (cf. zijn preadvies).

De preadviseur had terecht het gevoel dat gereageerd werd op een ander preadvies: het voorliggende preadvies had slechts tot doel voorstellen te formuleren tot verbetering van het *bestaande* systeem. Samen met de andere in het preadvies voorgestelde en voor de praktijk uiterst nuttige bekendmakingen (o.a. de randmeldingen in het raam van de nieuwe wet betreffende het Gerechtelijk Akkoord en de nieuwe Faill.W., de bekendmaking van administratieve besluiten, etc.), gekoppeld aan het principe «geen publicatie, geen tegenwerpelijheid», zou ook de invoering van de facultatieve overschrijving ongetwijfeld bijdragen tot een vollediger en correcter beeld van het onroerend vermogen; het feit dat men niet verplicht is om de akten die buiten art. 1 Hyp.W. vallen (op te stellen en) ter publicatie aan te bieden, zodat het afgeleverde hypothecair getuigenschrift ook dan niet met zekerheid het volledig zakenrechtelijk statuut van het goed zal weergeven (m.a.w. de vraag naar een adequate sanctie voor de niet-overschrijving van dergelijke akten, sanctie die zou aanzetten tot overschrijving), werd niet behandeld, en zou zeker niet voorwerp moeten uitmaken van verder onderzoek.

Pieter VANDENBERGHE
Praktijkassistent U.G.

SECTIE II

Vastgoedbemiddeling: een stand van zaken

Onder het voorzitterschap van Prof. Dr. Y. Merchiers werd in deze sectie het statuut van de vastgoedmakelaar besproken. De bescherming van de beroepstitel belet niet dat de in het K.B. van 6 september 1993 tot bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van het beroep van vastgoedmakelaar (*B.S.*, 13 oktober 1993), omschreven uitzonderingen eveneens vastgoedbemiddeling verrichten. Die uitzonderingen hebben betrekking op de notarissen en op diegenen die handelen in het raam van het beheer van een familiepatrimonium.

In het preadvies van notaris Hans De Decker werden op overzichtelijke wijze de belangrijkste bepalingen van het K.B. van 6 september 1993 behandeld. Uit de verstrekte cijfergegevens blijkt dat einde 1997 ongeveer achtduizend vastgoedmakelaars lid waren van het Beroepsinstituut van Vastgoedmakelaars (B.I.V.). Punten van kritiek waren er voor de verregaande overgangsregeling die nog in belangrijke mate werd verruimd door de Programmawet van 10 februari 1998

tot bevordering van het zelfstandig ondernemerschap (*B.S.*, 21 februari 1998). Op grond van de overgangsbepalingen zou het voldoende zijn dat men bediende was bij een vastgoedmakelaar om de erkenning te kunnen verwerven, zonder enig diploma- of stagevereiste. Dit lijkt in te gaan tegen het uitgangspunt van de regeling, nl. dat de uitbouw en verdere professionalisering van het statuut van vastgoedmakelaar veronderstellen dat het beroep wordt uitgeoefend door professioneel gevormde makelaars. Daarvoor stelt artikel 5, § 1, van het K.B. van 6 september 1993 diplomavereisten. Dit stemt overeen met de Kaderwet van 1 maart 1976 die het diplomavereiste als eerste verplichting van de beroepsbeoefenaar stelt (artikel 2, § 5).

Gelet op de hoedanigheid van de preadviseur, kon een vergelijking met de taken van de notaris niet uitblijven. Het belangrijke discussiepunt betrof de vraag in hoeverre de notaris zich met vastgoedbemiddeling, die bij uitstek een handelsactiviteit is, kan inlaten. Gelet op de bepalingen van artikel 6, 6° van de Ventôsewet («Het is de notaris verboden zelf of door een tussenpersoon handel te drijven») zou dit enkel als accessorium van de opdracht van een notaris mogelijk zijn en dan enkel in het raam van een overeenkomst van aanneming van werk. De notaris zou volgens de preadviseur niet als lasthebber van één der partijen kunnen optreden.

Die visie werd niet volledig gedeeld door de respondent, de heer Guido De Palmaer, vrederechter te Oostende, maar in deze context vooral aanwezig als ondervoorzitter van de beroepskamer van het B.I.V. De notaris die met regelmaat voor cliënten kopers zoekt en daarvoor de negotiatievergoeding van 2% aanreken, zou overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 1 en 2 Boek I, Titel I van het Wetboek van Koophandel een handelsactiviteit uitoefenen. Volgens de respondent dient de notaris de rol van scheidsrechter en vertrouwenspersoon te spelen en met betrekking tot onroerend goed advies te verlenen over de opportuniteit van de transactie, de prijs, de stedenbouwkundige aspecten, de keuze van de makelaar en het verlenen van juridische bijstand bij de ondertekening van de onderhandse verkoopovereenkomst. Het actief bemiddelen («makelen») en het voeren van publiciteit, o.a. door raamaffiches, zou het kader van de dienstverlening te buiten gaan. De respondent maakte de schalkse vergelijking door te verwijzen naar de rol van een notaris bij het opstellen van huwelijkscontracten, waarbij toch ook niet van de notaris wordt verwacht dat hij als relatiebemiddelaar optreedt.

Tijdens de discussie was er eensgezindheid over de aanbeveling dat de onderhandse verkoopovereenkomst (de zogenaamde «compromis») best bij de notaris zou worden ondertekend, die op dat ogenblik de noodzakelijke juridische bijstand kan verlenen. Dit ligt in de lijn van het wetsvoorstel betreffende de koop van onroerende goederen (*Parl. St., Kamer*, 1992-93, nr. 822/1), waarvan het voorgestelde art. 1583bis B.W. partijen verplicht om de onderhandse akte voor advies aan een notaris voor te leggen, met een opzeggingsrecht voor elke partij gedurende een termijn van acht dagen. Vanuit het publiek werd erop gewezen dat het voornaamste uitgangspunt is dat de onpartijdigheid van een notaris niet in het gedrang mag worden gebracht. De kwalificatie of de notaris eventueel als lasthebber of in het raam van een overeenkomst van aanneming van werk optreedt, is slechts een technische discussie die die essentiële vraag voorbijgaat. Het is

geraadzaam dat de notaris, voorafgaandelijk aan de ondertekening van een onderhandse verkoopovereenkomst, de juridische bijstand voor zijn rekening neemt, terwijl het aan de vastgoedmakelaar toekomt te bemiddelen tussen koper en verkoper (het zogenaamde «makelen»). Ter bescherming van de «consument» van het onroerend goed zou men de verplichte tussenkomst van de notaris bij de ondertekening van de onderhandse akte kunnen eisen.

Door de secretaris-generaal van de Confederatie van Immobiliënberoepen werd opgeworpen dat de specifieke opleiding van de vastgoedmakelaars gericht is op een «eerstelijnschulpverlening» en dat het onaanvaardbaar is dat sommige notarissen aan vastgoedbemiddeling doen. I.p.v. tegenstrijdige posities in te nemen, werd voorgesteld te streven naar een taakverdeling en een samenwerking tussen de notaris en de vastgoedmakelaar.

Een aantal aanwezige notarissen betwistte dat de notaris in geval van bemiddeling buiten het kader van zijn opdracht zou treden. Er werd gewezen op de deontologie van de notaris, die steeds met de belangen van beide partijen dient rekening te houden. Van een objectieve daad van koophandel zou in geval van bemiddeling inzake onroerend goed geen sprake zijn.

De voorzitter van de sectie besloot de levendige discussie met de opmerking dat het punt is dat de notaris geen bijkomende vergoeding mag vragen voor de diensten die hij in het raam van een bemiddelingsopdracht bijkomend bij zijn taak als notaris presteert, zonet is er wel degelijk sprake van een handelsactiviteit.

*Maarten DAMBRE
Praktijklector Universiteit Gent*

SECTIE III

Publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het eigendomsrecht. Een poging tot inventariseren

Prof. Dr. H. Casman (V.U.B., notaris) geeft onder het voorzitterschap van Prof. Dr. W. Lambrechts (Universiteit Antwerpen) een toelichting bij het door haar uitgebrachte preadvies over publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het eigendomsrecht. Een inventarisatie van de verschillende wijzen waarop publiciteit wordt gegeven aan publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het eigendomsrecht toont aan dat terzake een volkomen gebrek aan coördinatie bestaat. De informatie over onroerende goederen is niet alleen aanwezig op het kadaster, het hypotheekkantoor, maar ook bij de diensten van de gemeente waar het onroerend goed gelegen is. De bepalingen inzake openbaarheid van bestuur verzekeren een recht van inzage met soms de mogelijkheid om een afschrift te verkrijgen. Vele gemeenten antwoorden dan ook, zelfs wanneer ze daartoe niet verplicht zijn, bijvoorbeeld op de vragen om informatie die zij van notarissen krijgen. De burger heeft echter vooral behoefte aan een samengebundelde, geordende en onverzichtelijke informatie, die op één plaats kan verkregen worden. Volgens H. Casman is er veel werk te verrichten om hier tot een behoorlijke openbare dienstverlening te komen en om de efficiëntie van de thans ingevoerde publiciteitsregels te verhogen.

Prof. Dr. L. Vény (R.U.G.) stelt, als respondent van deze sectie, dat de toestand als ernstig te beschouwen is, maar niet hopeloos is. Hij wijst erop dat de bestaande toestand van disparate regelgeving met een volstrekt uiteenlopende batterij van mechanismen voor de burger, maar evenmin voor de instrumenterende ambtenaar voldoende rechtszekerheid biedt. Hij legt de nadruk op het feit dat de grotere uniformisering vooral nodig is op het vlak van de informatiestructuur en -verstrekking, veeleer dan op het vlak van de regelgeving. Verder zijn de openbaarheidsregelingen niet steeds toereikend, aangezien van de bestuurde verwacht wordt dat hij alle in de inventaris opgenomen regels en niet-opgenomen regels kent en weet bij welke overheid de documenten berusten. Volgens de respondent moet voor het probleem van informatieverstrekking veeleer een oplossing worden gezocht in een «gecentraliseerde gegevensbank», vergelijkbaar met wat in de sociale zekerheid de zogenaamde «ruispuntenbank» betekent. Twee mogelijke opties staan hierbij voor ogen, namelijk de omvorming van een bestaande federale instelling van «fiscaal informatiekantoor» naar een «meerdoeleninstelling» naar het Nederlandse voorbeeld, waarbij informatie over de rechtstoestand van onroerende goederen verstrekt wordt, of de oprichting van een gemeentelijke «grondbank». De tweede optie geniet volgens Vény de voorkeur, wegens het feit dat een gemeentelijke informatiepunt kan verantwoord worden door de ligging van het onroerend goed. Tevens bevatten de meeste wettelijke en decretale regelingen reeds een meldingsplicht aan de gemeentelijke overheden. Een gemeentelijke grondgegevensbank sluit bovendien aan bij de nu reeds aan de gemeenten toekomende bevoegdheden, zoals de algemene bevoegdheid inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw of het verlenen van vergunningen. Het territorialiteitsbeginsel heeft ook het voordeel van de duidelijkheid en toegankelijkheid voor de burger. De gemeentelijke grondbank zou aldus een nieuwe gemeentelijke dienstverlening kunnen inhouden die voor veel meer staat dan louter openbaarheid van bestuur, en dit niet alleen ten behoeve van de burger, maar ook voor de openbaar ambtenaar, zaken- of raadsman. Bij de oprichting van een dergelijke gemeentelijke grondbank zou het werk van de bestaande diensten niet worden opgeheven of gewijzigd. Elke instelling blijft behouden en geeft binnen vastgestelde termijnen de door haar verwerkte gegevens door aan de gemeentelijke dienst. Met de huidige informatisering kan overigens worden verwacht dat de gegevens van kadaster en hypotheekbewaarder sneller worden verwerkt. Een dergelijk informatiesysteem zou uiteraard niet de meldingsplicht van de notaris, noch diens aansprakelijkheid terzake wijzigen. Evenals in het verleden zal de bestuurde zijn eventuele schade of nadeel die het gevolg is van het foutief handelen van de notaris kunnen verhalen. Toch verbetert zijn positie aanmerkelijk, aangezien hij kan verwachten dat de informatie bij de gemeentelijke grondbank volledig is, althans in zoverre dit lokaal bestuur zijn opdrachten naar behoren uitvoert. Ongetwijfeld betreft dit laatste ook het probleem van aansprakelijkheid van de gemeente. De respondent stelt voor om naast een gemeentelijke grondbank ook een objectieve aansprakelijkheidsregel in te voeren bij foutieve, i.e. onvolledige en achterhaalde informatieverstrekking door de overheid, hetgeen overigens ook een inbreuk is op de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Dat een dergelijke gemeentelijke dienstverlening een prijskaartje heeft, is voor de

respondent niet doorslaggevend, aangezien aldus zware schade vermeden wordt.

Donatienne RYCKBOST

SECTIE IV

Enkele actuele fiscale problemen inzake onroerend goed doorgelicht

De onderzoeksoopdracht van de sectie IV, voorgezeten door Prof. Dr. A. Spruyt, was gericht op enkele fiscale problemen waarmee de praktijk thans geconfronteerd wordt. Als respondent trad Prof. Dr. M. Ghyselen (Universiteit Gent) op.

Preadviseur J. Verstappen vatte zijn referaat aan met de bevoegdheidsverdeling die door de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 werd ingevoerd op het vlak van de successierechten. Die wet kent aan de Gewesten de bevoegdheid toe om de tarieven en de vrijstellingen te bepalen, maar de federale wetgever blijft bevoegd om o.a. de heffingsgrondslag te bepalen. Wat het Vlaams Gewest betreft, voert het decreet van 20 december 1996 voor de verervingen in rechte lijn en tussen echtgenoten o.a. een splitsing door tussen de roerende en de onroerende goederen die door de erflater worden nagelaten. De federale regering oordeelt dat de decreetgever hierdoor raakt aan de heffingsgrondslag zelf en daarom werd tegen dit decreet een vernietigingsberoep ingesteld bij het Arbitragehof. De respondent betwijfelt echter de slaagkansen van dergelijk beroep. De verticale indeling afhankelijk van de aard van de goederen verandert immers niets aan de samenstelling van de belastbare grondslag zelf: er worden geen activa-elementen toegevoegd noch weggelaten.

Een tweede thema dat de preadviseur aansnijdt, is de afstand van het recht van vruchtgebruik. Akten waarbij de eigendom of het vruchtgebruik van in België gelegen onroerende goederen overgedragen of aangewezen wordt, moeten geregistreerd worden, maar uitdovende akten, zoals de akte houdende zuivere en eenvoudige afstand van het recht van vruchtgebruik, worden niet beoogd. Deze laatste geven dus slechts aanleiding tot heffing van het algemeen vast recht. De administratie behoudt zich echter het recht voor om aan te tonen dat er *animus donandi* voorhanden is bij de afstanddoener. Deze *animus donandi* verandert de akte van afstand in een schenking en deze laatste maakt de heffing van het schenkingsrecht opeisbaar. De referent ontkent niet dat in bepaalde gevallen de verzaking aan het recht van vruchtgebruik gebeurt omdat de vruchtgebruiker de blote eigenaar wenst te bevoordelen, maar het komt ook vaak voor dat de afstand plaatsheeft omdat de lasten van het vruchtgebruik te zwaar blijken te zijn. De respondent beaamt dit en voegt hieraan toe dat, zelfs bij het bestaan van een begiftigingsinzicht bij de afstanddoener er nog geen reden is om zonder meer het schenkingsrecht verschuldigd te maken. De administratie moet immers ook aantonen dat de blote eigenaar de afstand om niet van het vruchtgebruik heeft aanvaard. Die aanvaarding maakt een essentieel onderdeel uit van de schenking.

Ook de afstand aan een vennootschap van een tijdelijk recht van vruchtgebruik op een onroerend goed, als fiscaal vriendelijk alternatief voor een verhuring, mocht in het referaat niet ontbreken. Toch waarschuwt de referendaris de

aanwezigen: het is niet ondenkbaar dat de fiscus zich zal beroepen op de anti-rechtsmisbruikbepaling van art. 344, § 1, W.I.B. 1992 om de overeenkomst te herkwalficeren als een huurovereenkomst. Aangezien de vestiging van een recht vruchtgebruik onder bezwarende titel het evenredig recht van 12,5% opeisbaar maakt, terwijl de registratie van de huurovereenkomst slechts een recht van 0,2% verschuldigd maakt, opperde de respondent de vraag of de ontvanger van B.T.W., registratie en domeinen de toestand op het vlak van de registratierechten diende te herzien wanneer de administratie der directe belastingen tot herkwalficatie is overgegaan. De respondent zelf meent van niet, omdat het evenredig recht van 12,5% geheven is op basis van een niet-geveinsde overeenkomst en omdat de herkwalficatie door de administratie der directe belastingen een latere gebeurtenis is die geen aanleiding kan geven tot teruggave van regelmatig geheven rechten. Bovendien heeft art. 344, § 1, W.I.B. 1992 een beperkte draagwijdte: de door de partijen gegeven juridische kwalificatie is niet tegenwerpbaar, maar enkel t.a.v. de administratie der directe belastingen. Toch blijft het volgens de respondent tegen de borst stuiten dat de administratie eenzelfde verrichting anders gaat kwalificeren, naargelang de fiscale gevolgen die eraan moeten verbonden worden. Een beroep op het vertrouwensbeginsel sluit de respondent daarom niet *a priori* uit. Overeenkomstig dit beginsel moet de burger kunnen vertrouwen op wat voor hem niet anders kan worden opgevat dan als een vaste gedrags- of beleidsregel van de overheid. De door de overheid opgewekte gerechtvaardigde verwachtingen van de burger moeten in de regel worden gehonoreerd (Cass., 27 maart 1992, *R.W.*, 1991-92, 1466; Cass., 13 februari 1997, *R.W.*, 1997-98, 400). De belastingplichtige zou er dus op mogen vertrouwen dat de verschillende administraties een niet-geveinsde rechtshandeling op dezelfde manier juridisch kwalificeren.

De preadviseur onderzoekt vervolgens de verschillende juridische grondslagen die aan een derde worden geboden om bijkomende verdiepingen te bouwen op een bestaand gebouw dat hem niet toebehoort. Het gebruik van het recht van opstal voor dit doel is fiscaal aantrekkelijk, maar tegen deze handelswijze bestaat het gemeenrechtelijke bezwaar dat een recht van opstal niet kan gevestigd worden op een bestaand gebouw, zonder dat de opstalgever zijn eigendomsrecht op het bestaande gebouw verliest. De preadviseur reikt daarom twee alternatieven aan die meer rechtszekerheid bieden: enerzijds de figuur van de gedwongen mede-eigendom, waardoor een horizontale eigendomssplitsing totstandkomt, en anderzijds, de vestiging van een erfdienstbaarheid van overbouw. Beide alternatieven vallen evenwel fiscaal duurder uit, omdat telkens het evenredig verkooprecht van 12,5% wordt geheven. De respondent ontwaart nog een derde alternatief, dat bovendien fiscaal minder ongunstig is en toch ook rechtszekerheid biedt, nl. het vestigen van een recht van erfpacht op het bestaand gebouw.

Ten slotte eindigt de preadviseur zijn uiteenzetting met de rol van de notaris in het raam van de invordering van de belastingen. De notaris wordt o.a. ingeschakeld in de invordering van de belasting die verschuldigd is op meerwaarden die niet-inwoners verwezenlijken op in België gelegen onroerende goederen. In zover die meerwaarden winsten of baten uitmaken, dient de notaris de bedrijfsvoorheffing in te houden en te betalen aan de ontvanger van de registratie. In zover de meerwaarden op onroerende goederen verwe-

zenlijkt worden door niet-inwoners ten privaten titel, vormen zij diverse inkomsten, en moet de notaris instaan voor de invordering van de meerwaardebelasting. De preadviseur meent nochtans dat terzake geen supervoorrecht werd ingevoerd ten voordele van de Schatkist, zodat de meerwaardebelasting of de bedrijfsvoorheffing bijgevolg niet mogen ingehouden worden ten nadele van schuldeisers die een meer bevoorrechte schuldvordering bezitten.

Wat de verplichting tot inhouding van de bedrijfsvoorheffing betreft, merkt de respondent op dat de notaris in een moeilijke positie komt te staan. Wanneer hij immers de bedrijfsvoorheffing niet betaalt n.a.v. de registratie van de akte, kan de bedrijfsvoorheffing overeenkomstig art. 365 W.I.B. 1992 op zijn naam worden ingekohierd. De notaris zal de inkohiering op zijn naam niet kunnen ontlopen door zich te beroepen op het feit dat hij die voorheffing niet kon of mocht inhouden ten nadele van de meer bevoorrechte schuldeisers van de niet-inwoner. De verhouding die bestaat tussen de administratie en de niet-inwoner enerzijds moet losgezien worden van de verhouding tussen de administratie en de notaris als persoonlijke schuldenaar van de bedrijfsvoorheffing anderzijds. Omdat in dit geval de fiscale last op de schouders van de notaris komt te berusten, pleit de respondent voor een wetgevend ingrijpen. Een radicale oplossing bestaat erin de notaris in deze omstandigheden te ontheffen van zijn verplichting om zijn ambt te verlenen wanneer hij daartoe wordt aangezocht. Omdat dergelijke wetswijziging het vlot rechtverkeer van die goederen in het gedrang brengt, verkiest de respondent in artikel 35 W.Reg. een bepaling op te nemen die de notaris ontheft van zijn verplichting om de akten van zijn ambt ter registratie aan te bieden wanneer de notaris aantoonde dat hij de bedrijfsvoorheffing niet kan inhouden, gelet op het bestaan van andere, meer bevoorrechte schuldeisers. In dit geval zou de registratieverplichting kunnen worden opgelegd aan de contracterende partijen. Deze oplossing biedt het voordeel dat de notaris geen schuldenaar wordt van de bedrijfsvoorheffing. De aansprakelijkheid van de notaris voor wat de bedrijfsvoorheffing betreft wordt dan afgestemd op de regeling inzake meerwaardebelasting. Wanneer de meerwaardebelasting om welke reden dan ook niet door de notaris wordt betaald aan de ontvanger van de B.T.W., registratie en domeinen, is de administratie verplicht de belasting te vestigen en in te vorderen lastens de niet-rijksinwoner zelf (art. 177, § 3, K.B./W.I.B.).

Claude CHEVALIER
Praktijkassistent Universiteit Gent

SECTIE V

Het grondboek: de vereiste hervorming van de regels betreffende de verkrijging van onroerende zakelijke rechten

De werkzaamheden in deze sectie werden onder ruime belangstelling aangevat met een korte schets door de preadviseur van de diverse stelsels inzake de publiciteit van onroerende zakelijke rechten. Daarbij werden drie systemen onderscheiden.

Allereerst wees prof. M.E. Storme op het in ons recht geldende systeem waarbij de publiciteit geen enkele invloed

heeft op de betwistbaarheid van de geldigheid van de overdracht van zakelijke rechten. In dergelijk systeem putten de derden-verkrijgers te goeder trouw derhalve geen enkele bescherming uit de publiciteit.

In een tweede systeem, dat van de *fides publica*, vormt de inschrijving in het register een voorwaarde voor de zakerechterlijke overdracht en wordt de derde te goeder trouw beschermd tegen gebreken die kleven aan de interne transactie en tegen de beschikkingsonbevoegdheid van de verkoper. Het register schept als het ware openbare trouw: wie te goeder trouw is, mag vertrouwen op de geldigheid van de overdracht zoals deze publiek gemaakt werd.

Het derde publiciteitsstelsel, het Torrens-stelsel, gaat nog veel verder. Daarbij is de vermelding in het register constitutief. Door de inschrijving verwerft men het zakelijk recht, ook al is men niet te goeder trouw. De inschrijving heelt in principe alle gebreken. Er blijft evenwel een verbintenisrechtelijke betwisting mogelijk.

De preadviseur sprak zijn uitgesproken voorkeur voor het tweede stelsel uit. Hij verwees naar de argumentatie verwoord in nr. 38 van zijn preadvies, om aan te tonen dat ons stelsel niet billijker is dan het systeem van de *fides publica*. Op grond van de rechtszekerheid die laatstbedoeld stelsel in ruime mate biedt, en de daaruit voortvloeiende beperking van het aantal mogelijke conflicten omtrent zakelijke rechten, achtte hij de invoering van dit stelsel in ons recht wenselijk. De keuze voor het Torrenssysteem, dat op het vlak van de rechtszekerheid eigenlijk nog veel verder gaat, werd uitgesloten om reden dat dit publiciteitsstelsel enorme overgangsproblemen schept en derhalve slechts werkbaar is in landen waarin nagenoeg nog geen privaatieve eigendomsrechten op de grond gelden, zoals in Australië ten tijde van de invoering van het stelsel aldaar.

In zijn tussenkomst gaf mr. Mijnsen een impressie van de Nederlandse regeling rond drie kernpunten, namelijk de wijze van inrichting van de openbare registers, de wijze van levering van registergoederen en de bescherming van derden. Hij beaamde de visie van de preadviseur dat in Nederland een *fides publica*-systeem geldt, maar wees op een aantal punten die dit systeem enigszins nuanceren. Hij bestempelde het Nederlandse publiciteitsstelsel als een negatief stelsel, in die zin dat het ten aanzien van derden geen garantie voor de volledige geldigheid van de overdracht van het zakelijk recht biedt, maar wel het nadeel van de onjuistheid of de nalatigheid inzake inschrijving laat spelen tegen degene die verantwoordelijk is voor die onjuistheid of nalatigheid.

De inschrijving werkt er constitutief voor de overdracht van het zakelijk recht. Derden kunnen in belangrijke mate afgaan op de informatie die het register biedt. Aan hen kan de onvolledigheid of de onjuistheid van de inschrijving niet worden tegengeworpen, behoudens indien zij van het gebrek op de hoogte waren. Derden te goeder trouw worden aldus beschermd tegen de gewekte schijn. Ze worden ook beschermd tegen de beschikkingsonbevoegdheid van een der vorige houders. Immers, gebreken die de geldigheid van een overdracht van het zakelijk recht in gevaar kunnen brengen, werken enkel door in de verhouding tussen de partijen (causaal stelsel), maar niet ten opzichte van de latere verkrijgers te goeder trouw (abstract stelsel). Laatstgenoemde behouden hun zakelijk recht, ook al gaat een eerdere overdracht teniet.

Prof. E. Dirix, voorzitter van de sectie, vroeg zich af of in afwachting van een wijziging van ons systeem de rechtspositie van de derde te goeder trouw niet reeds zou kunnen verbeterd worden wanneer de rechter op grond van deze goede trouw de gevolgen van de nietigverklaring van een eerdere overdracht niet tegen hem zou laten doorwerken, indien hij het zakelijk recht verwierf vooraleer tot de kantmelding van de nietigheidsvordering op het hypotheekkantoor werd overgegaan.

Vanuit de zaal werd aan de preadviseur de vraag gesteld of het door hem verdedigde publiciteitssysteem wel ingang zou kunnen vinden in ons recht, omdat de overdracht van zakelijke rechten daarin de regel *solo consensu* plaatstheeft en aldus verbintenisrechtelijk en niet zakenrechtelijk geïntendeerd is. Prof. M.E. Storme bracht daar tegenin dat het eigendomsrecht voor de verkrijger niet veel betekenis heeft zolang het enkel tussen partijen geldt, maar slechts een wezenlijke inhoud verwerft door de tegenwerpbaarheid aan derden. In die optiek achtte hij een ommekeer in onze opvatting inzake het tijdstip waarop de overdracht plaatsheeft, zeer redelijk.

Ten slotte maakte een van de aanwezigen de bedenking dat het door de preadviseur verdedigde *fides publica*-systeem als nadeel heeft dat de bescherming van de derde afhangt van de invulling van het begrip «goede trouw», wat nieuwe onzekerheden zou kunnen genereren.

Niettegenstaande het feit dat deze sessie vlak na de lunch plaatshad, leverde ze een bijzonder boeiende wetenschappelijke activiteit op. De klare uiteenzetting van de preadviseur, de interessante toelichting van de respondent en de scherpzinnige opmerkingen van de voorzitter en van de aanwezigen, hebben daartoe ongetwijfeld bijgedragen.

A. WYLLEMAN
Assistente Universiteit Gent

SECTIE VI

De notaris op de shopstoel. Bedenkingen bij enkele controversiële aspecten van de opdracht van de notaris in het raam van het uitvoerend beslag op onroerend goed en de rangregeling

Na de uiteenzetting door de preadviseur, prof. dr. P. Taelman (U. Gent), werden onder het voorzitterschap van prof. dr. J. Laenens (Universiteit Antwerpen) vier vragen voorgelegd aan de respondent en de deelnemers van de sectievergadering.

De eerste vraag *of de notaris belast met de veiling van het in beslag genomen onroerend goed zelf kan/moet laten overgaan tot de betekening van zijn aanstellingsbeschikking*, gaf reeds onmiddellijk aanleiding tot uiteenlopende standpunten. Prof. P. Taelman verdedigde in zijn uiteenzetting dat de notaris zelf het initiatief daartoe kan nemen, en dat hij dit zelfs moet doen, wil hij elk risico op aansprakelijkheid vermijden (randnr. 6 van zijn uiteenzetting). Over het belang van deze betekening is niemand het oneens: zij doet de termijn van één maand lopen waarbinnen de beslagene nog bezwaren kan uiten met betrekking tot de titel op grond waarvan het uitvoerend beslag wordt vervolgd. Maar met de stelling dat de notaris een eigen initiatiefrecht heeft, kan de res-

pondent, prof. A. Michielsens, zich niet akkoord verklaren. Volgens hem kan de notaris slechts handelen ten verzoeken van de schuldeiser die het uitvoerend beslag vervolgt en heeft hij enkel een initiatiefrecht wanneer de wet hem dat verleent. Een pragmatische (tussen)oplossing wordt voorgesteld door Dirk Michiels (assistent K.U. Leuven en kandidaat-notaris), die opmerkt dat op het kantoor waarop hij werkzaam is, wanneer een dossier binnenkomt en de betekening nog niet gebeurd is, onmiddellijk gevraagd wordt aan de schuldeiser of de betekening mag gebeuren, en de betekening dan plaatsheeft op het gezamenlijk verzoek van schuldeiser en notaris.

Een tweede, nog heter hangijzer, wordt gevormd door de vraag *of de ex art. 1580 Ger.W. aangeduide notaris, die obstructie ondervindt bij de uitvoering van zijn opdracht, in alle omstandigheden verplicht is zich tot de beslagrechter te wenden, en indien hij daartoe niet steeds verplicht is, welke stappen hij uit hoofde van zijn aanstellingsbeschikking autonoom kan ondernemen*. Het gaat hierbij vooral om de hypothese dat de beslagene of de bewoner aan de notaris en aan de kandidaatkopers de toegang weigert tot het onroerend goed. In de rechtsleer en rechtspraak kan men dienaangaande vier verschillende opvattingen onderscheiden: 1) de notaris kan niet zelf maatregelen nemen, maar hij kan zelf om deze maatregelen verzoeken bij de beslagrechter; 2) de notaris kan niet zelf maatregelen nemen, de schuldeiser (en niet de notaris) kan maatregelen vragen aan de beslagrechter (standpunt prof. A. Michielsens); 3) de notaris kan zelf de nodige maatregelen nemen (opvatting verdedigd door prof. P. Taelman) (randnrs. 10-16); 4) men kan aan de beslagrechter vragen om reeds in de aanstellingsbeschikking aan de notaris de bevoegdheid te geven om een aantal maatregelen te nemen bij obstructie door de beslagene of de bewoner van het goed (sommige beslagrechters geven zelfs ongevraagd bevoegdheden aan de notaris in dat verband) (*contra*: prof. A. Michielsens). Prof. A. Michielsens wijst op de suggestie van Dirk Michiels om in de verkoopvoorwaarden een beding op te nemen waarbij de bezichtiging van het goed geregeld wordt, welk beding door de aanmaning om van de verkoopvoorwaarden kennis te nemen, dan kan uitgevoerd worden tegen de beslagene die geen bezwaar heeft aangetekend.

Het derde probleem dat bij de discussie ter sprake kwam, betreft de rangregeling: *is de notaris verplicht schuldeisers van de beslagene, van wie hij het bestaan louter kent ingevolge de consultatie van de beslagberichten, te informeren over de voorgenomen verdeling? Komen deze schuldeisers ook in aanmerking voor de toebedeling van de gelden?* In elk geval moet bij de rangregeling rekening gehouden worden met de schuldeisers aan wie het beslag gemeen is geworden, de schuldeisers die nog tijdig een inschrijving hebben genomen of die tijdig een bevel of een bewarend beslag lieten overschrijven, met de Schatkist (de ontvangers van de directe belastingen en de B.T.W. die belastingschulden hebben genotificeerd) en met bepaalde schuldeisers die beschikken over een voorrecht zonder publiciteit. Tevens dient rekening gehouden te worden met de schuldeisers die over een uitvoerbare titel beschikken en die tijdig verzet hebben gedaan op de prijs.

Met betrekking tot de schuldeisers van wie de notaris enkel kennis heeft gekregen door de consultatie van de beslagberichten, kan men zich drie vragen stellen: 1) moet de notaris bij het opstellen van de akte van rangregeling rekening

houden met deze schuldeisers of moet hij met deze schuldeisers enkel rekening houden als ze tijdig verzet hebben gedaan op de prijs?; 2) moet de notaris deze schuldeisers vooraf informeren over de voorgenomen rangregeling die hen aldus de gelegenheid geven om verzet te doen op de prijs?; 3) kunnen enkel schuldeisers die over een uitvoerbare titel beschikken, verzet doen op de prijs of kunnen ook andere schuldeisers dat? De eerste vraag kwam niet echt aan bod, maar het is duidelijk dat slechts rekening kan gehouden worden met de schuldeisers die (tijdig) verzet hebben gedaan op de prijs. De tweede vraag (is er een informatieplicht voor de notaris) wordt door prof. P. Taelman positief beantwoord (randnr. 21), hoewel geen enkele wettelijke bepaling de notaris daar uitdrukkelijk toe verplicht. Prof. A. Michielsens merkt in zijn repliek op dat, wanneer een schuldeiser op een ongeldige wijze verzet doet op de prijs, de notaris op straffe van zijn aansprakelijkheid, de schuldeiser moet meedelen dat dit verzet op een ongeldige wijze is gebeurd en dat hij daar bijgevolg geen rekening mee zal houden. Nochtans valt dit correcte standpunt naar mijn mening niet samen met het standpunt dat de notaris de schuldeisers die hem bekend zijn geworden door de consultatie van de beslagberichten, maar die geen enkel contact met hem opgenomen hebben, moet informeren van de voorgenomen rangregeling. De derde vraag verdeelt sinds geruime tijd de rechtsleer. Het probleem vloeit voort uit het feit dat art. 1642 Ger.W. bepaalt dat schuldeisers die over een uitvoerbare titel beschikken, verzet kunnen doen op de prijs, terwijl art. 1643 Ger.W. bepaalt dat bij de rangregeling alleen rekening kan gehouden worden met de in art. 1628 Ger.W. opgesomde schuldvorderingen (art. 1628 Ger.W. vereist geen uitvoerbare titel). Volgens de Luikse school (prof. G. De Leval) kan ook verzet worden gedaan op de prijs door de schuldeisers bedoeld in art. 1628 Ger.W. Prof. A. Michielsens verklaart zich uitdrukkelijk niet akkoord met die stelling, en merkt ten andere op dat de schuldeisers van wie de notaris de identiteit heeft verkregen door de consultatie van de beslagberichten, niet noodzakelijk over een schuldvordering beschikken die aan de vereisten van art. 1628 Ger.W. beantwoordt (niet-betwiste schuldvorderingen of die welke bij een titel, zelfs een onderhandse, zijn vastgesteld). Op de vraag of het batig overschot bij een rangregeling kan uitbetaald worden aan de beslagene, niettegenstaande de notaris kennis heeft gekregen van het bestaan van andere schuldeisers via de raadpleging van de beslagberichten, antwoordt prof. A. Michielsens volmondig bevestigend. Prof. P. Taelman meent dat die schuldeisers, eenmaal dat ze geïnformeerd zijn door de notaris, maar beslag onder derden moeten leggen, en dat bij gebreke daarvan het batig overschot door de notaris kan uitbetaald worden aan de beslagene.

Aan de vierde vraag werd het minst tijd besteed: *de vraag aan wie de verbeurde dwangsommen toekomen wanneer op verzoek van de notaris, belast met de verrichtingen van veiling en rangregeling, een hoofdveroordeling werd verkregen waaraan als accessorium een dwangsomveroordeling werd gekoppeld*. Alweer zijn de standpunten zeer verscheiden: prof. P. Taelman verdedigt de stelling dat de dwangsom moet toekomen aan het geheel van de gerechtigden op de opbrengst van de verkoop van het pand, na aftrek van de kosten (randnr. 16). Prof. Marcel Storme meent daarentegen dat de dwangsom toekomt aan de notaris, wanneer de vordering door de notaris is ingesteld. De respondent prof. A. Michielsens is ten

slotte de overtuiging toegedaan dat de verbeurde dwangsommen toekomen aan de schuldeiser die de dwangsom heeft gevorderd, onder meer op grond van de overweging dat de rangregeling betrekking heeft op de verdeling van de prijs (art. 1643 Ger.W. heeft het inderdaad over de opbrengst van de verkoop) en dat de betaalde dwangsommen dus niet in de rangregeling kunnen betrokken worden. De dwangsom kan in zijn opvatting niet toekomen aan de notaris, aangezien vorderingen bij de beslagrechter in het geval van obstructie volgens hem enkel kunnen ingesteld worden door de schuldeiser (cf. *supra*).

Bij dit alles kan de bedenking worden gemaakt dat de verschillende interpretaties in rechtsleer en rechtspraak met betrekking tot het uitvoerend beslag en vooral dan in verband met de rangregeling, het de notaris hoegenaamd niet gemakkelijk maken, temeer daar een foutieve keuze door de notaris tussen de verschillende opvattingen zijn aansprakelijkheid misschien wel in het gedrang zou kunnen brengen. De notaris zit inderdaad, zoals prof. P. Taelman het in de titel van zijn uiteenzetting uitdrukt, op een schopstoel, en het is wellicht enkel door een tussenkomst van de wetgever dat dit zal kunnen verholpen worden.

Jan BAEL

Assistent Universiteit Gent

SECTIE VII

Effectisering van onroerend goed

De respondente, mevrouw C. Jennes, als juriste werkzaam binnen de effectiseringscel van Bacob, benadrukte dat effectisering van onroerend goed niet enkel slaat op dat onroerend goed zelf, maar misschien nog meer op de met dit vastgoed verbonden schuldvorderingen. De invoering van instellingen voor belegging in schuldvorderingen in de wet op de financiële markten en transacties biedt terzake een bijkomend instrument, net zoals de verwerving van aandelen in een immovennootschap of het verwerven van rechten van deelneming in een vastgoedfonds. Het is verwonderlijk dat de regelgever enkel de vastgoedbevak heeft toegelaten als collectieve belegginginstelling in onroerend goed.

De effectisering van schuldvorderingen kan zowel privaats als publiek uitgewerkt worden. Indien men een publiek beroep op het spaarwezen doet, wordt het statuut van de instelling voor belegging in schuldvorderingen gecontroleerd door de Commissie voor het Banken Financieelwezen (hierna: BF vgl. het preadvies).

Voor de effectisering van schuldvorderingen verbonden met een onroerend goed, kunnen de klassieke technieken van effectisering van schuldvordering toegepast worden. In essentie en sterk vereenvoudigd draagt een originator daarbij zijn schuldvorderingen, bv. op leasingnemers in het raam van de door de originator gefinancierde onroerende leasing, over aan een *special purpose vehicle* (SPV), waarin investeerders een inbreng doen in ruil voor obligaties, geëmitteerd door dit SPV. In geval van huur of onroerende leasing worden uiteraard ook toekomstige schuldvorderingen overgedragen van originator aan SPV.

De respondent maakte vervolgens een vergelijking tussen de uitgifte van leasingcertificaten en de overdracht van schuldvorderingen aan een SPV als effectiseringstechniek. Een certificaathouder heeft een vorderingsrecht tegenover

de emittent, maar slechts voor zover de emittent inkomsten ontvangt uit het onderliggend onroerend goed. Wanneer het SPV gestructureerd is als *pass-through*-structuur, is de financiële positie van de obligatiehouder gelijkaardig: hij ontvangt de *cash flows* zoals ze binnenkomen bij het SPV. In een *pay-through*-structuur daarentegen geniet de obligatiehouder van een vast terugbetalingsschema. Het risico van de investeerder ligt hier in de eerste plaats bij de emittent, zijnde het SPV. Zeker in het geval van een *pay-through*-structuur moet daarom de nodige aandacht besteed worden aan kredietondersteuning opdat de verplichtingen ten aanzien van de obligatiehouders kunnen nagekomen worden. Ratingagenschappen spelen daarbij een belangrijke rol en hun tussenkomst blijkt noodzakelijk in een publieke deal.

Twee andere verschillen tussen certificaten en de SPV-techniek zijn dat een certificaat een vordering betreffende één onroerend goed vertegenwoordigt, terwijl de obligatie in de regel betrekking heeft op een gediversifieerde portefeuille van schuldvordering, en dat de emittent van het certificaat eigenaar is van het onderliggend onroerend goed, terwijl het SPV eigenaar is van de schuldvordering, maar niet van het onroerend goed (een SPV moet haar activiteit beperken tot belegging in schuldvorderingen en kan het onroerend goed slechts aanhouden indien de statuten dit toelaten, en dan subsidiair, bv. in het raam van de uitwinning van een zekerheid die met de vordering verbonden is).

Wanneer de emissie door het SPV een publiek karakter heeft krachtens de criteria van het K.B. van 9 januari 1991, zal de CBF bevoegd zijn controlerend op te treden ter bescherming van de beleggers. In de praktijk, aldus de respondent, stelt men vast dat alleen institutionele beleggers bij deze transacties inschrijven. Toch blijft de uitgiftereglementering van toepassing. De regelgeving zou zo aangepast worden dat het publiek karakter van effectiseringstransacties zal kunnen beoordeeld worden aan de hand van de hoedanigheid van de beleggers, ongeacht de verrichtingen met de effecten. Bij een effectiseringstransactie middels SPV dienen een aantal «verplichte partijen» aangesteld te worden, zoals de toezichtsvennootschap, die de controle op het financieel plan van het SPV doorvoert. Elke SPV, steeds een N.V. of commanditaire vennootschap op aandelen, dient een revisor aan te stellen. De mogelijkheid bestaat een beheersvennootschap aan te stellen, aan wie opgelegd zal worden onafhankelijke controles te doen op de inning van de kredieten en de uitbetalingen aan de obligatiehouders. De CBF, aldus de respondent, tendert naar een beheersvennootschap die taken uitoefent die in het oorspronkelijke K.B. van 23 november 1993 voorzien waren, maar zonder wettelijke basis. Overigens vindt de respondent het verwonderlijk dat de controle van de CBF zich beperkt tot het SPV, de beheersvennootschap en de bewaarder, en dat geen controle voor alle verplichte partijen voorzien wordt.

De liquiditeit van de obligaties wil men verzekeren door verplichte beursnotering. De respondent meent dat dergelijke verplichting in vraag kan gesteld worden, rekening houdend met de verhandelde volumes en de soms kunstmatige «koershandhaving» door de bij de emissie betrokken financiële instellingen.

Effectisering van vastgoed, aldus de respondent, kan duidelijk verschillende vormen aannemen, waarbij de flexibiliteit van de reglementering en de fiscale aspecten van de transactie een belangrijke rol spelen. De respondent besloot met

de bedenking dat het goed gereguleerde kader dat beleggers beoogt te beschermen niet uitsluit dat gelijkaardige structuren in een private deal worden uitgewerkt. Er wordt steeds naar nieuwe en eventueel goedkopere technieken gezocht.

Na de uiteenzetting van de respondent volgde nog een viertal vragen, waarvan de eerste de kost van een effectiseringsoperatie betrof. De preadviseur begon haar antwoord met de vaststelling dat effectisering alleen interessant is voor zeer grote patrimonien. Voor vastgoedbevals geldt een minimumkapitaal van 50 miljoen frank, en dient een uitgebreide beheersstructuur opgezet te worden. De vraagsteller preciseerde dat hij uitging van een vermogen van 1 miljard frank. In dat geval, aldus de preadviseur, zou men normaal kiezen voor de uitgifte van vastgoedcertificaten, waarbij een bankier de uitgifte zou verzorgen. De vergoeding van de bankier is in dat geval de kost van de operatie. Daarnaast gevraagd antwoordde de respondent dat de kost van een operatie geval per geval dient bekeken te worden, afhankelijk van de modaliteiten ervan. De preadviseur meende dat men toch rekening moet houden met een kost van 3% van de huurinkomsten.

De eerste vraagsteller was verder geïnteresseerd in de vraag of effectisering een alternatief is voor verkopen op basis van huurrendement, hetgeen meer bepaald afhankelijk zou zijn van de vraag of men registratierechten ontwijkt. Volgens het panel luidde het antwoord bevestigend indien men van een vastgoedbevak gebruik maakt. Er gebeurt bij effectisering immers geen cessie, aldus voorzitter E. Wymeersch.

Een volgende vraag had betrekking op het feit dat de promotor slechts over de helft van de bestuurszittjes in de vastgoedbevak beschikt. Dit veronderstelt dat de promotor bekend is, zodat de vraag rees hoe de toestand zou zijn wanneer de promotor onbekend was. De preadviseur antwoordde dat de vermelde regel een inschrijvingsvoorwaarde voor vastgoedbevals in en derhalve een permanent karakter vertoont. Wanneer de CBF na verloop van tijd zou ontdekken dat de regel niet gerespecteerd wordt, kan zij het dossier bijsturen en desnoods sanctiemaatregelen nemen, hetgeen nog nooit nodig is gebleken. In werkelijkheid weet men wel wie de promotor is.

De vraag werd opgeworpen of de commanditaire vennootschap op aandelen te verkiezen is boven een N.V. als rechtsvorm voor de vastgoedbevak. De preadviseur meende dat dit een waardeoordeel was dat door de promotor zelf moest doorgevoerd worden. Zij meende evenwel dat voor een efficiënt werkende markt een N.V. verkieslijker was. Een commanditaire vennootschap op aandelen zou echter door de CBF niet wegens deze rechtsvorm alleen afgekeurd kunnen worden. Vanuit de zaal kwam de opmerking dat voor een comm.V.A. moeilijker een vergunning zou verkregen worden. De preadviseur was van oordeel dat dit gerucht onjuist was.

De laatste vraag was gericht aan de respondent en luidde of een bank de inbreng van vastgoedcertificaten van een nog op te richten project zou aanvaarden als inbreng die tot eigenvermogensvorming bijdraagt in datzelfde nog te realiseren project. De respondent meende dat de bankiers in de instelling waarin zij als juriste werkzaam is, zeer aarzelend zouden staan tegenover deze constructie. Zij had geen ervaring met dergelijke techniek. Uiteindelijk zou de beoordeling ervan afhangen van de waardeschatting van het project.

Hierop sloot de voorzitter de discussie af met de vaststelling dat nog vele vragen leefden, maar dat de tijd niet toeliet hierop in te gaan.

Hans DE WULF
Assistent Instituut voor Financieel
Recht Universiteit Gent

SECTIE VIII

Opbouw van een vastgoed-informatiesysteem in het kader van het GIS-Vlaanderen

Na een heldere uiteenzetting en «demonstratie» van hun preadvies voor referenten J. Sanders en ir. W. De Vos, werden de deelnemers aan deze sectie terug tot de juridische orde geroepen door respondent G. Van Hoorick die aanknoopte bij één van de open eindvragen van de referenten: wat met de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de GIS-participanten voor de gevolgen van foutieve informatie?

Het belang van deze vraag werd door de respondent geïllustreerd aan de hand van een aantal hypothetische probleemgevallen. In een eerste geval liet respondent G. Van Hoorick een gemeente een stedenbouwkundig attest afleveren op basis van de GIS-informatie, waarbij onjuiste informatie werd verleend met betrekking tot de planologische bestemming van een perceel. De als bouwgrond verkochte grond blijkt achteraf echter te liggen in agrarisch gebied, zodat geen bouwvergunning kan worden verkregen door de bouwlustige koper. De recente wijziging van het gewestplan bleek nog niet ingevoegd in het GIS op het ogenblik van het uitreiken van het stedenbouwkundig attest. In een tweede geval was het de Vlaamse Landmaatschappij die op basis van de GIS-informatie een landbouwer onjuiste informatie verschaftte: de betrokken percelen zouden in een streng beschermde zone zijn gelegen. Op basis van deze verkeerde informatie levert de landbouwer zijn mest in bij de Mestbank en betaalt daarvoor een flinke heffing. Achteraf blijkt echter dat de landbouwer had kunnen bemesten op zijn weilanden en de heffing dus niet hoefde te betalen.

Respondent C. Van Hoorick heeft zich vervolgens afgevraagd of de klassieke civielrechtelijke aansprakelijkheidsregelen (artt. 1382 e.v. B.W.) in deze en andere gevallen wel altijd voldoende bescherming bieden voor de schadelijder. Vooral het «foutvereiste» achtte de respondent precair. De vraag rijst immers of het op zichzelf een fout is van een overheid verkeerde informatie te verstrekken. Deze vraag lijkt volgens de respondent gekoppeld te zijn aan de vraag of de betrokken overheid wel bevoegd is om de GIS-informatie zelf te wijzigen, dan wel of zij louter fungeert als een doorgeefluik. Daarbij rijst tevens de vraag of van elke overheid kan worden verwacht dat zij alle informatie kent die niet in het GIS staat, maar eventueel actueler of correcter is dan die in het GIS en of op de betrokken overheid een actieve onderzoeksplicht rust.

Als men bovendien in beschouwing neemt dat vele participanten aan het GIS meewerken en dat fouten zich kunnen voordoen zowel bij de inbreng van gegevens (onjuiste basisinformatie), de opslag, de bewerking en het beheer van de gegevens als bij de output, dan rijst de bedenking dat het voor de schadelijder veelal moeilijker zal zijn om die instantie te vinden die de fout heeft begaan. In zo'n complexe en

technische materie lijkt de bewijslast voor het slachtoffer ongeoorloofd zwaar.

Uitgaande van de probleemstelling dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregelen onvoldoende rechtswaarborgen lijken te bieden voor de potentiële schadelijders, heeft de respondent de opportuniteit van een wettelijke ingreep te berde gebracht. Meer bepaald zou volgens respondent G. Van Hoorick de wetgever kunnen voorzien in een systeem waarbij de aansprakelijkheid gekanaliseerd wordt naar bepaalde personen, bijvoorbeeld de GIS-producent of de GIS-beheerder. Nochtans heeft hij er meteen ook op gewezen dat zo'n kanalisatie van aansprakelijkheid niet zo vanzelfsprekend is. Met name zal volgens de respondent wellicht ook een onderscheid moeten gemaakt worden naar soorten fouten. Aldus rijst bijvoorbeeld de vraag of het wel aangewezen is dat fouten inzake de output van gegevens door de wetgever zouden worden toegerekend aan de GIS-beheerder. Deze laatste heeft immers niets te maken met fouten inzake de output van gegevens.

Voorzitter Prof. Dr. L. Lavyssens besloot met betrekking tot de discussie dat de uitbouw van een grootschalig GIS heel wat vragen van juridische aard doen rijzen (zie hierover uitvoeriger: L. Lavyssens en G. Van Hoorick, «Juridische aspecten van geografische informatiesystemen», in *Flagis: Jaarboek 1994*, L. Van Der Vliet (red.), Brussel, Flagis, 1995, 43-70) en dat het bijgevolg geraadzaam is om deze diepgaand te onderzoeken vooraleer definitieve oriëntaties worden genomen.

Peter DE SMEDT
Assistent vakgroep Burgerlijk Recht (U. Gent)

SECTIE IX

De buitencontractuele aansprakelijkheid van de eigenaar of exploitant van een onroerend goed en de verzekering van de aansprakelijkheid

In zijn reactie op het heldere preadvies van Prof. A. Van Oevelen, merkt respondent B. De Temmerman op dat niet zozeer het onroerend goed zelf, maar wel de industriële activiteit op het onroerend goed en de hinderlijke gevolgen ervan aanleiding geven tot de buitencontractuele aansprakelijkheid van de eigenaar of exploitant. De industriële omwenteling noopte de wetgever ertoe voortdurend bijzondere aansprakelijkheidsregelen uit te vaardigen teneinde nieuwe problemen het hoofd te bieden, gaande van mijnschade in het begin van deze eeuw, tot het thans pragende probleem van de bodemvervuiling. De coördinatie van deze nieuwe wetgeving met het gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsrecht verloopt niet rimpelloos.

Een eerste vraag betreft de invloed van de milieurechtelijke bepalingen op het foutcriterium en op de evenwichtslaar. Prof. A. Van Oevelen betoogt in zijn preadvies dat de toename van wettelijke en reglementaire bepalingen die een specifiek gebod of verbod inhouden aanzienlijk de kans verhogen voor de eigenaar of exploitant van een onroerend goed om een civielrechtelijke fout te begaan. De heer B. De Temmerman verwijst in dit verband naar het art. 22 van het Milieuvergunningsdecreet dat de exploitant van een inrichting verplicht om «steeds de nodige maatregelen te treffen om schade, hinder en zware ongevallen te voorkomen (...)». In-

dien deze bepaling een resultaatverbintenis vaststelt, impliceert de aanwezigheid van hinder op zichzelf reeds een tekortkoming aan een wettelijke norm en dus een fout. Het onderscheid tussen foutaansprakelijkheid en evenwichtssleer zou aldus vervagen. Overigens vraagt de respondent zich af of ook inzake de sanctiemogelijkheden de grens tussen de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid en de evenwichtssleer niet minder scherp moet getrokken worden. Meer bepaald heerst er nog steeds discussie omtrent de mogelijkheid voor de rechter om in het raam van de evenwichtssleer maatregelen te nemen die de bron van de hinder beïnvloeden, bv. door de uitoefening van de hinderlijke activiteit te verbieden. De respondent reikt enkele denksporen aan die het mogelijk maken dit probleem te vermijden. Men zou bijvoorbeeld kunnen aannemen dat de hinderverwekker een fout begaat wanneer hij nalaat maatregelen te nemen om verdere hinder te voorkomen, ook al was de hinderverwekkende activiteit op zichzelf rechtmatig. Ook een beroep op rechtsmisbruik of – binnen het toepassingsgebied ervan – op art. 22 van het Milieuvergunningsdecreet zou een uitweg kunnen bieden.

De invoering van bijzondere aansprakelijkheidsstelsels doet ook de vraag rijzen of de objectief aansprakelijke een regresvordering heeft tegen diegene die volgens het gemeenrecht aansprakelijk is. Problemen kunnen zich voordoen wanneer dit regres niet uitdrukkelijk is voorzien, bijvoorbeeld in het Bodemsaneringsdecreet in geval van histori-

sche verontreiniging. Kan de toepassing van de rechtspraak in verband met het doorbreken van het causaal verband tussen fout en schade door een primaire verplichting het regres beletten van de eigenaar of exploitant, op wie een primaire plicht tot sanering rust? De heer B. De Temmerman suggereert dat misschien niet in alle gevallen moet vastgehouden worden aan een regel die oorspronkelijk werd geformuleerd om één bepaald geval te beslechten.

Prof. H. Vandenberghe, voorzitter van deze sectie, vertolkte de mening van de sprekers en de toehoorders met het besluit dat bij de totstandkoming van bijzondere aansprakelijkheidsregels vaak onvoldoende rekening wordt gehouden met de integratie van de nieuwe bepalingen in het gehele aansprakelijkheidsrecht en met de samenhang binnen het aansprakelijkheidsrecht. Terecht wordt ook de noodzaak beklemtoond om bij de invoering van regels waarin de objectieve aansprakelijkheid begrensd wordt tot een bepaald bedrag, de vaststelling van het financieel plafond ernstig te onderbouwen en bijkomende mechanismen te voorzien die een volledige schadeloosstelling aan het slachtoffer kunnen waarborgen. De wet- of decreetgever doet er dus best aan twee keer na te denken alvorens hij een nieuwe aansprakelijkheidsregel in het leven roept.

Ingrid BOONE
Assistente Universiteit Gent

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

2e KAMER – 14 NOVEMBER 1995

Voorzitter: de h. De Vel

Raadsheren: de hh. Carette en Mertens de Wilmars

Advocaten: mrs. Moelaert loco Collette, Jageneau en Boyen loco Maesen

Onrechtmatige overheidsdaad – Gemeenten – Beheer van wegen – Gebrekkige weg in zin van art. 1384, eerste lid, B.W. – Spleet van 8 cm diep tussen twee rijvakken

Als tussen de twee rijvakken van een rijbaan spleten voorkomen met een diepte tot 8 cm en met een breedte die het mogelijk maakt dat een fietswiel in de verzakking terechtkomt, is deze rijbaan behept met een gebrek in de zin van art. 1384, eerste lid, B.W., waarvoor de gemeente als bewaarder van die rijbaan aansprakelijk is.

Stad Tongeren t/ Q., M. en L.C.M.

Gelet op de door de wet vereiste processtukken in behoorlijke vorm overgelegd waaronder het bestreden vonnis, waarvan geen akte van betekening wordt voorgelegd, alsmede het verzoekschrift ingediend ter griffie van dit hof op 9 januari 1995 waarmee een naar vorm en termijn regelmatig en ontvankelijk hoger beroep werd ingesteld;

Overwegende dat appellante, bij hervorming van het bestreden vonnis, concludeert dat de ongegrondheid van de oorspronkelijke vordering van geïntimeerden tot vergoeding van de schade die zij geleden hebben ingevolge het overlijden van wijlen M. Leo, echtgenoot van eerste geïntimeerde en vader van tweede en derde geïntimeerden, die op 8 juni 1991 met zijn fiets ten val kwam op de weg Elderbroek te s'Herenelderen en welke val volgens geïntimeerden te wijten is aan een gebrek in het wegdek; dat appellante subsidiair een verdeling der aansprakelijkheid nastreeft;

Overwegende dat geïntimeerden concluderen tot de ongegrondheid van het hoger beroep en de bevestiging van het bestreden vonnis;

Overwegende dat de eis van geïntimeerden stoelt op art. 1382 en op art. 1384, eerste lid, B.W.;

Overwegende dat de inhoud van het proces-verbaal, in samenhang met de verklaringen onder eed van de getuigen V. Albert, V. Joannes en C. Chretien, er geen twijfel over laten betaan dat wijlen Leo M., die met een groep wielertoeristen deelnam aan een uitstap en in derde positie reed in de linkerrij, ongeveer tegen het midden van de rijbaan, ten val is gekomen doordat hij met het wiel van zijn fiets in een spleet van het wegdek is terechtgekomen;

dat inderdaad de beschrijving door de getuigen van de wijze waarop het slachtoffer ten val kwam (V. Albert «Hij is gekanteld met de fiets...» C. Chretien «Hij is gewoon omgevallen»), van de plaats waar deze val gebeurde (V. Joannes

«Hij lag een meter van die spleet ongeveer, in elk geval een korte afstand». C. Chretien «De fiets lag juist naast de spleet...»), en van de ligging van de fiets (V. Joannes «Leon lag naast de fiets...» C. Chretien «De fiets lag juist naast de spleet»), alsmede de beschrijving door de verbalisanten van de aanwezigheid ter plaatse van het ongeval van spleten met een diepte van 3 over 5 tot 8 cm in de langsrichting van de baan, midden de weg, tussen de betonnen rijvakken, en de formele bevestiging door de getuige C. dat deze spleten breed genoeg waren, zodat de hele band van de fiets er tussen kon, de gewichtige, bepaalde en overeenstemmende vermoedens opleveren dat Leo M. met het wiel van zijn fiets in een spleet is terechtgekomen en tengevolge hiervan het evenwicht verloren heeft en ten val is gekomen met de gekende noodlottige afloop;

dat door het Hof geen objectieve redenen bemerkt worden om aan de geloofwaardigheid van voornoemde getuigen C. Chretien, V. Johannes en V. Leo, die geen van allen verwant zijn met het slachtoffer, te twijfelen; dat hun verklaringen op geen enkel punt tegenstrijdig voorkomen en integendeel volledig overeenstemmen; dat het feit alleen dat zij en het slachtoffer tot eenzelfde groep wielertoeristen behoorden, niet van aard is te doen vermoeden dat zij niet objectief of onpartijdig zouden zijn bij de beschrijving van het gebeuren;

Overwegende dat het oorzakelijk verband tussen de hierboven beschreven toestand van het wegdek en de val van het slachtoffer bijgevolg voldoende vaststaat;

Overwegende dat door de aanwezigheid van de bewuste spleten midden de rijbaan, met een diepte tot 8 cm en een breedte die het mogelijk maakt dat een wiel in de verzakking terechtkomt, tevens als bewezen dient aanvaard dat de gesteldheid van de rijbaan abnormaal was en dat ze niet meer voldeed aan de eisen die eraan mochten gesteld worden; dat aldus de rijbaan met een gebrek behept was en het ongeval dat aan de vordering ten grondslag ligt zonder dit gebrek niet zou plaatsgehad hebben; dat diensvolgens op appellante als bewaarder van de kwestieuze rijbaan krachtens art. 1384, eerste lid, B.W. een vermoeden van fout rust dat alleen kan worden weerlegd als zij bewijst dat de schade aan een vreemde oorzaak te wijten is, namelijk toeval, overmacht, daad van een derde of van het slachtoffer;

Overwegende dat appellante echter niet slaagt in deze bewijsoverlevering; dat uit het getuigenverhoor duidelijk is gebleken dat de bewuste spleet waarin het wiel van de fiets van het slachtoffer terechtgekomen was ten gevolge van de aanwezige regenplassen niet zichtbaar was (V. Albert «Er stond water op de weg, men kon die gleuf niet zien», S. Phillipus «Het had geregend en er stonden plassen op de weg met gevolg dat de spleet niet zichtbaar was», V. Joannes «Het had geregend. Van ver kon men die spleet helemaal niet zien», C. Chretien «Er stond water op het wegdek omdat het geregend had. De gleuf was vol water. De hindernis was niet zichtbaar doordat het water in de gleuf stond»); dat het feit dat de verbalisanten in hun P.V. geen melding maken van de waterplassen de hierboven vermelde verklaringen geenszins tegenspreken of ontzenuwen; dat immers de feitelijke vaststellingen nopens de toestand van het wegdek ter plaatse door de rijkswacht pas werden gedaan drie dagen na de feiten en het evident is dat de toestand van het wegdek dan niet dezelfde was als die op de datum van het ongeval; dat

de getuigen allen formeel zijn en ook hier de minste tegenspraak in hun verklaringen kan worden ontwaard;

Overwegende dat niet bewezen is dat Leo M. bij het besturen van zijn fiets niet de vereiste aandacht zou besteed hebben; dat de verdoken hindernis zo plots en onverwacht en op zo korte afstand opdaagde, dat het voor hem vrijwel onmogelijk was ze te ontwijken; dat niet blijkt dat hij kennis had of diende te hebben van de gevaarlijke toestand van de rijbaan ingevolge de aanwezigheid van spleten van 3 tot 8 cm diep midden deze rijbaan tussen de betonstroken; dat de bewuste spleet in het wegdek aldus voor hem een onvoorzienbare hindernis vormde;

Overwegende dat appellante vergeefs uit de plaats waar het slachtoffer reed, nl. tegen het midden van de rijbaan aan, een fout van het slachtoffer wil afleiden; dat Leo M. buiten de bebouwde kom reed en het hem krachtens art. 43.2. van het Wegverkeersreglement geoorloofd was naast een andere fietser te rijden, in twee rijen, zoals *in casu* geschiedde; dat hij geen fout beging door het midden van de rijbaan te volgen, omdat niet blijkt dat er voertuigen naderden; dat zijn plaats op de rijbaan zeker niet abnormaal kan genoemd worden, omdat de bereden weg slechts 6 meter breed was en in een landelijke omgeving gelegen was;

Overwegende dat de eerste rechter dient gevolgd te worden wanneer hij vaststelt dat noch de snelheid, noch de volgorde afstand tussen de wielertoeristen enige relevantie heeft met de totstandkoming van het ongeval zoals het zich *in concreto* heeft voorgedaan;

Overwegende dat, daar appellante niet het bewijs bijbrengt van een fout van het slachtoffer, toeval of onvermogen, zij krachtens art. 1384, eerste lid, B.W. gehouden is de schade te vergoeden die door geïntimeerden geleden werd;

...

NOOT – Bovenstaand arrest is in kracht van gewijsde gegaan.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

13e KAMER – 16 APRIL 1997

Voorzitter: de h. Delvoie

Raadsheren: de h. Raspé en mevr. Maes-Nichels

Openbaar ministerie: de h. Ruys

Advocaat: mr. Van Aelst

Verdovende middelen – Aangifte – Strafvermindering – Voorwaarden – Tijdstip van de onthulling – Oprechte en volledige onthulling – Bekentenis van de beklaagde ter terechtzitting

De in art. 6 van de Drugwet bedoelde onthullingen, die zijn geschied vóór het instellen van de strafvervolgning, kunnen worden vervolledigd bij een latere ondervraging, zelfs na de verschijsning voor de onderzoeksrechter, op voorwaarde dat de eerste verklaring werd onderbroken buiten de wil van de aangever.

De in art. 6 van de Drugwet bedoelde strafvermindering dient niet te worden geweigerd wegens onoprechtheid spruitend uit de omstandigheid dat de beklaagde slechts ter terechtzitting bekende dat hij verdovende middelen smokkelde, terwijl hij voor-

dien het tegendeel beweerde. In voormelde bepaling wordt immers de onthulling bedoeld van de identiteit van andere daders of van andere misdrijven indien de daders niet bekend zijn.

O.M. t/ A.

...

Overwegende dat de beklaagde terecht inroept dat te dezen toepassing moet worden gemaakt van art. 6, derde lid, van de Drugwet;

Dat inderdaad blijkt dat de beklaagde, vóór de vervolging, meer bepaald bij zijn ondervraging om 11 uur 45 op 6 juli 1996 (bijlage 1 bij PV nr. 131217), de identiteit heeft bekendgemaakt van personen vermeld in voormeld artikel, meer bepaald van de organisatoren van en zijn opdrachtgevers tot het misdrijf dat hij pleegde;

Dat onterecht voor het openbaar ministerie wordt opgeworpen dat deze verklaring van de beklaagde onvolledig en onoprecht zou zijn geweest;

Dat niet wordt aangetoond dat de beklaagde willens en wetens bij deze verklaring nopens de daders die hij aangaf informatie waarover hij beschikte verzweg of onjuiste inlichtingen desbetreffend verstrekke en/of dat hij niet de hem bekende gegevens bekendmaakte nopens andere daders of misdrijven zoals bedoeld in voormeld art. 6;

Dat daaraan geen afbreuk wordt gedaan noch door de omstandigheid dat de beklaagde, nadat hij door de onderzoeksrechter werd ondervraagd en ter gelegenheid van een door hem ondernomen (door de verbalisanten gecontroleerde) poging om in contact te treden met zijn opdrachtgevers, aan de verbalisanten nadere preciseringen verstrekke nopens de voormelde identiteit en de reeds genoemde daders meer gedetailleerd beschreef, noch doordat hij, op hetzelfde ogenblik, aangaf dat nog een tweede broer van de hoofdorganisator «in mindere mate betrokken was bij de drugtrafiek», daar de eerstgenoemde verklaring van de beklaagde werd onderbroken buiten zijn wil, namelijk «wegens omstandigheden en tijdsgebrek», nadat de beklaagde had gemeld dat hij bereid was met de overheid mee te werken, zodat «zijn opdrachtgevers konden worden opgepakt», zoals blijkt uit het voormelde PV;

Dat uit wat voorafgaat immers blijkt dat de beklaagde bij zijn onthulling te goeder trouw handelde en dat het geenszins aan kwade trouw of gebrek aan medewerking om welke reden ook te wijten is geweest dat zijn oorspronkelijke aangifte slechts na het aanvangen van de vervolging werd vervolledigd;

Dat de in art. 6 van de Drugwet vermelde strafvermindering evenmin moet worden geweigerd wegens onoprechtheid spruitend uit de omstandigheid dat de beklaagde slechts ter zitting voor het hof bekende dat hijzelf van bij de aanvang wist dat hij cocaïne smokkelde, terwijl hij voordien beweerde niet te hebben geweten dat de door hem getransporteerde valiezen en aktentas verdovende middelen bevatten;

Dat in art. 6 van de Drugwet immers bedoeld wordt de onthulling van de identiteit van *andere* daders of van *andere* misdrijven indien de daders niet bekend zijn;

Dat derhalve aan de toepassingsvoorwaarde van bedoelde wetsbepaling geen afbreuk wordt gedaan door de omstandigheid dat beklaagde niet van bij de aanvang oprecht of volledig was met betrekking tot zijn *eigen* rol in de straf-

bare feiten die te zijnen opzichte op heterdaad vastgesteld werden;

Dat trouwens deze leugen, die van bij de aanvang totaal ongeloofwaardig voorkwam, ten aanzien van de onthulling, als bedoeld door art. 6 van de Drugwet, een volkomen bijkomstig element was dat geen afbreuk kon doen aan de essentiële elementen van de bij dit artikel «beloonde» aangifte;

Overwegende dat de beklaagde op voldoende wijze het bewijs van zijn onthulling heeft geleverd, alleen al door zijn medewerking aan het telefonisch oproepen van de door hem aangegeven personen, rekening houdend met de daaruit voortvloeiende vaststellingen vervat in het PV nr. 110632/96 van 6 juli 1996, die wijzen op de realiteit van de door hem bij zijn aangifte verstrekte gegevens;

Overwegende dat de onthulling alle kenmerken vertoont die noodzakelijk zijn opdat ze, naar de letter, het doel en de geest van art. 6 van de Drugwet, in aanmerking komt om strafvermindering toe te staan;

...

NOOT – *De onthulling in de Drugwet*

Tot op heden bestond er weinig betwisting omtrent de vaststelling van het juiste tijdstip van de onthulling. In de praktijk wordt de aangifte vastgesteld volgens de datum van het verhoor. In drugzaken met een ernstig karakter, die meestal het voorwerp uitmaken van een gerechtelijk onderzoek, komt het erop neer dat een aangifte vóór de vervolging meestal plaatsheeft ter gelegenheid van het eerste verhoor door de verbalisanten.

Voor feiten strafbaar met criminele straffen moet, met het oog op de mogelijke toepassing van de wettelijke verschoningsgrond, de aangifte steeds gebeurd zijn vóór enig begin van vervolging, met andere woorden: vóór de vordering van de onderzoeksrechter door de procureur des Konings, of alvorens de procureur des Konings dagvaardt voor de correctionele rechtbank (*Gedr.St., Senaat*, 1970-71, nr. 290, p. 12).

Behoudens voormelde tijdsvoorwaarde moet de onthulling daarentegen voldoen aan de algemene voorwaarden: ze moet oprecht zijn en volledig en mogelijkheid scheppen tot vervolging.

Volgens de bewoordingen van de Drugwet kunnen zij die strafbaar zijn met criminele straffen bepaald bij de artikelen 2bis en 3 van deze wet enkel en alleen een verschoningsgrond genieten wanneer zij vóór de vervolging overgaan tot onthulling (art. 6, § 3). De verschoningsgrond bepaald in art. 6, § 4, Drugwet, waarin sprake is van onthullingen na het begin van de vervolging, is uitsluitend beperkt tot de schulden die strafbaar zijn met correctionele straffen.

Onthullingen gedaan na de vervolging door personen, die zich plichtig maakten aan feiten strafbaar met criminele straffen, worden door de wetgever uitgesloten van «beloning». Met het oog op de toepassing van de verschoningsgronden van art. 6 Drugwet mag enkel rekening worden gehouden met de oorspronkelijke bestraffing zoals die in de wet is bepaald. (De Nauw, A., «Overzicht van rechtspraak. Tien jaar vernieuwde drugwet», *R.W.*, 1986-87, 840; Cass., 14 september 1982, *Arr.Cass.*, 1982-83, 68). Een eventuele correctionalisatie mag hierop geen invloed hebben.

Hoewel de verschoningsgronden stoelen op een wettelijke basis en de toepassing ervan de openbare orde raakt, wordt

aanvaard dat deze ruim kunnen worden geïnterpreteerd binnen de perken van de wettelijke omschrijving ervan en mits de doelstellingen van de wetgever worden gerespecteerd (Vanhoudt, C.J. en Calewaert, W., *Belgisch Strafrecht*, II, Gent, Story-Scientia, 1976, p. 475, nr. 985).

Het geannoteerde arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 16 april 1997 moet worden gesitueerd in deze context.

Om de naleving van de wettelijke voorwaarden m.b.t. het tijdstip van de onthulling te rechtvaardigen, wordt verwezen naar de omstandigheid dat de beklaagde reeds vóór de vervolging de identiteiten kenbaar maakte van de organisatoren van de drugmisdrijven en van zijn opdrachtgevers.

Nu dit verhoor buiten de wil van de beklaagde werd onderbroken «wegens omstandigheden en tijdsgebrek», wordt aanvaard dat ook nog rekening moet worden gehouden met de latere verklaringen die werden afgelegd na het instellen van de vervolging. Het begrip «tijdsgebrek» vergt geen toelichting. Anders is het gesteld met wat bedoeld wordt met «omstandigheden». De lezing van het arrest maakt het niet mogelijk dit in de feiten te achterhalen.

Het Hof kwalificeert de latere toelichtingen van de beklaagde evenwel als «preciseringsnopens de (reeds) vermelde identiteit en de reeds genoemde daders» en voegt er veiligheidshalve aan toe dat de beklaagde zijn toezegging had gegeven om verder mee te werken met de overheid teneinde zijn opdrachtgevers «op te pakken». Vermoedelijk zijn dit de «omstandigheden».

Uit de motieven van het arrest blijkt dat er inderdaad in die zin een poging werd ondernomen, blijkbaar zonder resultaat, want er wordt gerefereerd naar een «poging» die door de verbalisanten werd gecontroleerd.

De overtuiging van het Hof dat de beklaagde ingevolge zijn medewerking met het gerecht aanspraak maakte op de wettelijke verschoningsgronden moet bijzonder sterk zijn geweest.

Zoals vermeld, wordt aanvaard dat deze vóór de vervolging niet over de nodige tijd beschikte om aan de verbalisanten het geheel van zijn onthullingen over te brengen. Maar ook zijn verdere medewerking om andere personen te interceperen, wordt door het Hof impliciet gelijkgesteld met de voortzetting en nadere precisering van de onthulling.

Een realistische benadering van de feiten leert dat het welslagen van dergelijke operaties in de praktijk vereist dat hierbij rekening wordt gehouden met de eerdere afspraken tussen de bendeleden, zodat die acties niet altijd kunnen worden georganiseerd vóór het tijdstip van de vervolging.

De zienswijze van het Hof kan op dit punt alleen maar worden onderschreven. Zij getuigt van een nuchtere kijk op de zaken, met respect voor de doelstelling van de wetgever.

Anderzijds dient ook genoteerd dat het door het Hof aan de beklaagde niet ten kwade wordt geduid dat hij pas ter terechtzitting van het Hof van Beroep, bekende dat hijzelf van bij de aanvang op de hoogte was dat hij cocaïne smokkelde, terwijl hij eerder steeds had beweerd dat niet geweten te hebben.

Het Hof oordeelt dat art. 6 Drugwet niet verbiedt de waarheid te verhelen met betrekking tot zijn eigen rol in de strafbare feiten.

Tot op heden werd steeds aanvaard dat de aangever oprecht moet zijn binnen zijn wetenschap en niets mag verzwijgen. Zo werd geoordeeld dat diens onthulling niet oprecht

voorkomt wanneer hij zijn eigen rol in verband met de drugmisdrijven heeft verzwegen. (Antwerpen, 25 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 2145, met noot A. Vandeplas; Antwerpen, 8 mei 1985, *R.W.*, 1985-86, 537; Corr. Luik, 13 november 1981, *Jur. Liège*, 1982, 317). Indien de aangever niet oprecht is, kan er volgens de rechtspraak geen sprake zijn van onthulling in de zin van art. 6, Drugwet, en zal deze aangifte derhalve geen verschoningsgrond opleveren. (Cass., 8 februari 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 690; *Pas.*, 1984, I, 637; *R.D.P.*, 1984, 598).

W. Mahieu
Kamervoorzitter in het Hof
van Beroep te Brussel

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

2e KAMER – 5 FEBRUARI 1998

Voorzitter: de h. Beerten

Advocaten: mrs. Rombouts loco Tirions, Pauwels, Van Coppenolle, Swinnen loco Valgaeren

Faillissement – Eigendomsvoorbehoud – Beslag tot terugvordering – Bewarend beslag

Een beding van eigendomsvoorbehoud is slechts tegenwerpelijk aan het faillissement van de koper wanneer de verkoper zich vóór de samenloop op de werking ervan heeft beroepen. Deze stellingname valt af te leiden uit een beslag tot terugvordering, maar niet uit een bewarend beslag.

N.V. M. t/ Faillissement C.V. A. en N.V. G.B.

De N.V. M. leverde aan de C.V.B.A. A. voor een bedrag van 330.778 fr. De hiervoor door M. opgestelde facturen bleven onbetaald zodat deze op 16 juni 1997 een verzoek tot het verkrijgen van verlof tot het leggen van bewarend beslag op roerende goederen van de C.V.B.A. A. neerlegde ter griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt. Bij beschikking van 18 juni 1997 van de beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt werd M. gemachtigd het gevraagde bewarende beslag te leggen. Het bewarend beslag, op een partij kledingstukken, werd gelegd op 1 juli 1997. Ondertussen had derde verschijnster, als pandhoudende schuldeiser van de handelszaak, reeds op 18 juli 1997 uitvoerend beslag laten leggen op de handelszaak. Bij vonnis van 16 juli 1997 werd de C.V.B.A. A. failliet verklaard.

De vordering van M. strekt ertoe de goederen die zij aan de gefailleerde heeft verkocht, te revindiceren. De curatoren gedragen zich naar de wijsheid van de rechtbank, terwijl derde verschijnster de afwijzing van de eis van eerste verschijnster nastreeft.

M. steunt haar vordering op een in de factuurvoorwaarden opgenomen beding dat stelt dat de geleverde goederen, tot volledige betaling ervan, haar eigendom blijven. Ingeval van samenloop kan het beding van eigendomsvoorbehoud niet aan derden worden tegengeworpen (Cass., 9 februari 1933, *Pas.*, 1933, I, 102), zodat in principe de niet-betaalde

verkoper de zaak niet op grond van het bedongen eigendomsvoorbehoud van de curator van het faillissement kan terugvorderen. Het beding van eigendomsvoorbehoud kan enkel tegenwerpelijk zijn indien de verkoper zich vóór het faillissement op ondubbelzinnige wijze op de werking ervan beroepen heeft en de koper hiervan heeft kennis genomen (Cass., 22 september 1994, *R.W.*, 1994-95, 1264; Antwerpen, 1 maart 1988, *R.W.*, 1988-89, 575).

M. stelt dat het leggen van bewarend beslag inhoudt dat zij op ondubbelzinnige wijze zich op het eigendomsvoorbehoud heeft beroepen en dat de koper hiervan heeft kennis genomen.

Terwijl het leggen van bv. een beslag tot terugvordering als ondubbelzinnige uiting van de verkoper om de goederen als eigenaar terug te vorderen, kan worden beschouwd (Kh. Gent, 27 juni 1995, *T.G.R.*, 1996, 24) is zulks niet het geval bij het leggen van een louter bewarend beslag. Uit het leggen van bewarend beslag kan niet worden afgeleid dat M. de goederen, waarop beslag werd gelegd, in haar hoedanigheid van eigenaar wilde terugvorderen. Bewarend beslag kan door om het even welke schuldeiser, ook diegene die geen rechten op de goederen kan laten gelden, worden gelegd (wat niet het geval is bij een beslag tot terugvordering, dat enkel maar kan gelegd worden door iemand die aanspraak maakt op het eigendomsrecht, het bezit of de detentie van een roerend goed dat zich in handen van een derde bevindt). De algemene draagwijdte van het bewarend beslag verhindert dan ook dat hieraan de betekenis van ondubbelzinnige uiting van de verkoper om de goederen als eigenaar terug te vorderen, kan worden verleend. Derhalve is het door M. bedongen eigendomsvoorbehoud niet tegenwerpbaar aan de curator en kan zij de niet betaalde goederen niet terugvorderen.

(...)

VREDEGERECHT TE WESTERLO

31 JANUARI 1997

Rechter: de h. Carens

Advocaten: mrs. Mattijs en Janssens

Alimentatie – Na echtscheiding op grond van fout – Juridische aard – Alimentair en indemnitaïr karakter – Wijziging van de uitkering – Referentiestandaard van de uitkeringsgerechtigde – Gezag van gewijsde van het oorspronkelijk vonnis

De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van fout, die is gesteund op art. 301 B.W., heeft een gemengd alimentair en indemnitaïr karakter.

Bij de beoordeling van een vordering tot wijziging van de onderhoudsuitkering tussen gewezen echtgenoten na echtscheiding op grond van fout, is de rechter gebonden door de referentiestandaard van de uitkeringsgerechtigde, zoals die werd begroot door de oorspronkelijk bevoegde rechter.

Aangezien de vordering ertoe strekt:

- het onderhoudsgeld waartoe huidige eiser lastens verweerster, mevrouw V. Myriam, werd veroordeeld bij vonnis van 6 april 1995 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde te horen afschaffen; minstens en in ieder geval te horen verminderen tot 10.000 frank per maand;

- subsidiaïr, het persoonlijke onderhoudsgeld na echtscheiding van verweerster te horen verminderen tot 1/3 van de netto-inkomsten van eiser;

- het te vellen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande ieder rechtsmiddel en zonder mogelijkheid tot borgstelling en/of kantonnement;

- verweerster te horen veroordelen tot de kosten van het geding, hierin begrepen de wettelijke voorziene rechtsplegingsvergoeding;

I. Bevoegdheid

Verweerster roept in eerste orde in dat Wij onbevoegd zouden zijn inzake het voorgebrachte geschil. Deze stelling kan niet worden gevolgd. Er kan geen discussie bestaan over de bevoegdheid van de Vrederechter om uitspraak te doen over het toekennen, verhogen, verminderen of opheffen van de uitkering na echtscheiding. Het is de Vrederechter van de woonplaats van de eiser welke bevoegd is, ook al wordt de wijziging van een vroegere uitkering gevraagd (*Cf.* art. 626 Ger.W.; J. Gerlo, *Onderhoudsgelden*, Kluwer, 1994, blz. 44, nr. 52 en blz. 284, nr. 437 – Cass., 10 februari 1977, *R.W.*, 1976-77, 2484).

II. Ten gronde

Overwegende dat bij beschikking van de Vrederechter van het eerste kanton Sint Niklaas van 8 oktober 1991 aan huidige verweerster een persoonlijk onderhoudsgeld werd toegekend van 28.000,- fr. per maand, bedrag dat werd bevestigd in een beschikking in kort geding van de heer Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde van 22 december 1993;

Overwegende dat bij vonnis van de derde kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde van 6 april 1995 tussen partijen de echtscheiding werd uitgesproken in het voordeel van huidige verweerster en lastens huidige eiser. Bij hetzelfde vonnis werd aan huidige verweerster een uitkering na echtscheiding toegekend van 20.000,- fr. per maand;

Overwegende dat eiser thans de afschaffing hiervan vordert, minstens de vermindering tot 10.000,- fr. per maand of nog meer subsidiaïr de vermindering tot 1/3 van zijn netto-inkomsten;

Overwegende dat art. 301, § 3, tweede lid, B.W. bepaalt dat de rechtbank de uitkering kan verminderen of opheffen als de toestand van de uitkeringsgerechtigde een ingrijpende wijziging heeft ondergaan, zodat het bedrag van de uitkering niet langer verantwoord is, terwijl art. 301, § 3, derde lid, B.W. bepaalt dat zulks eveneens mogelijk is bij ingrijpende wijziging van de toestand van de uitkeringsplichtige ingevolge omstandigheden onafhankelijk van zijn wil;

Overwegende dat verweerster ten gronde in eerste orde opwerpt dat op 6 april 1995 de echtscheiding werd uitgesproken in haar voordeel, gelet op de overspelige relatie van huidige eiser met de genaamde V. Hildegard, en dat de haar toegekende uitkering na echtscheiding derhalve een louter schadevergoedend (indemnitaïr) karakter heeft, zodat deze uitkering niet kan gewijzigd worden;

Overwegende dat het standpunt van verweerster evenwel niet kan gevolgd worden en indruist tegen de constante rechtspraak en rechtsleer. Nog recent heeft het Hof van Cassatie zijn éénvormige rechtspraak bevestigd, dat de onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van fout is gesteund op art. 301 B.W., een *gemengd* alimentair en indemnitairst karakter heeft (Cass., 18 mei 1995, *Echtscheidingsjournaal*, 1995/6, blz. 89, met instemmende noot van J. Roodhooft, houdende tevens een uitvoerige verwijzing naar de constante rechtspraak en rechtsleer in die zin);

Overwegende dat voormeld gemengd alimentair en indemnitairst karakter geenszins afbreuk vermag te doen aan het principe vastgelegd in art. 301, § 3, tweede en derde lid, B.W. (*Cf. supra*);

Overwegende dat vermindering of opheffing derhalve principieel mogelijk is en niet strijdig is met het deels indemnitaire karakter van de uitkering;

Overwegende dat bij wijze van juridische omkadering allereerst de systematiek dient ontvouwd welke dient te worden gehanteerd inzake een procedure tot *wijziging* van de onderhoudsuitkering tussen gewezen echtgenoten na echtscheiding op grond van fout. Hierbij dient te worden uitgegaan van de hieronder nader gespecificeerde driefasenredenering die thans in de rechtsleer is ontwikkeld met het oog op de *initiele* vaststelling van de onderhoudsuitkering tussen gewezen echtgenoten na echtscheiding op grond van fout (Roodhooft, J., *De gerechtelijke begroting van onderhoudsuitkeringen tussen ex-echtgenoten*, Antwerpen, Kluwer, 1996, bijv. nrs. 136-137 en Roodhooft, J., «De wijzigbaarheid van de onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van feiten», *R. W.*, 1994-1995, blz. 458-459).

Overwegende dat de beginselen die gelden bij een *initiele* vaststelling de volgende zijn:

1. Allereerst dient het bedrag te worden bepaald waarop de potentieel onderhoudsgerechtigde in beginsel recht heeft. Het toepasselijke criterium om dat bedrag te bepalen, is dat zij een gelijkwaardige levensstandaard moet kunnen aanhouden als tijdens het samenleven (art. 301, § 1, B.W.). De referentiestandaard is dus niet (zoals in het gemene onderhoudsrecht) dat zij louter in staat dient gesteld «in haar bestaan te voorzien», maar wel dat zij onder gelijkwaardige levensvoorwaarden kan verder leven.

2. Vervolgens dient in een tweede fase de concrete financiële situatie van de onderhoudsgerechtigde onderzocht te worden. Meer bepaald dient te worden nagegaan of zij zelf over een voldoende draagkracht beschikt om het in de vorige alinea bepaalde bedrag te bereiken, of zij m.a.w. in de mogelijkheid verkeert het in de referentiestandaard vooropgestelde bedrag zelf te verwerven. Ingeval zou blijken dat haar eigen draagkracht voldoende groot zou zijn, kan zij geen aanspraak op een verdere uitkering laten gelden. Zijn haar middelen evenwel niet toereikend, dan kan zij in beginsel verder aanspraak maken op een uitkering ten laste van huidige eiser ten belope van het verschil tussen de voormelde voor haar toepasselijke referentiestandaard en haar eigen draagkracht.

3. Ten slotte is vereist dat huidige eiser voldoende vermogend is opdat hij verdere uitkering verschuldigd is. In deze derde en laatste fase dient dus te worden onderzocht of zijn draagkracht verder volstaat om aan huidige verweerster het reeds begrote verschil te verschaffen tussen de voor haar toepasselijke referentiestandaard en haar eigen

middelen, dit alles rekening houdende met het gegeven dat de door hem eventueel te betalen uitkering nooit één derde van zijn inkomsten mag overschrijden (art. 301, § 4, B.W.).

Overwegende dat de toepassing van de voormelde beginselen in een *wijzigingsprocedure* zoals de onderhavige, leidt tot de volgende systematiek:

1. Allereerst dient te worden gewezen op het algemene vereiste vervat zowel in art. 301, § 3, tweede lid, als in art. 301, § 3, derde lid, B.W., dat de rechtbank de uitkering slechts kan verminderen of opheffen als de toestand van hetzij de uitkeringsgerechtigde, hetzij de uitkeringsplichtige een «*ingrijpende wijziging*» heeft ondergaan. Terecht merkt Roodhooft, J. op dat dit vereiste overeenkomt met het in art. 301, § 3, eerste lid, B.W. vervatte criterium van het «in ruime mate ontoereikend zijn», dat de *ratio legis* van beide criteria is, de processen tussen gewezen echtgenoten niet onbezonnen te laten toenemen en dat de wetgever hen niet bij de minste wijziging van de vermogenstoestand van één van hen opnieuw met elkaar wenste te confronteren in het raam van een gerechtelijke procedure tot wijziging van de onderhoudsuitkering (Roodhooft, J., *De gerechtelijke begroting van onderhoudsuitkeringen tussen ex-echtgenoten*, Antwerpen, Kluwer, 1996, blz. 122, nr. 236 en blz. 120, nr. 233).

2. Verwijzende naar de voormelde eerste fase van de voormelde driefasenredenering, rijst in het raam van een wijzigingsprocedure zoals onderhavige, in de eerste plaats of *in casu* de referentiestandaard opnieuw mag worden geëvalueerd dan wel of Wij gebonden zijn door de vaststelling van de gelijkwaardige levensstandaard in de oorspronkelijke beslissing, *in casu* het voormelde vonnis van de derde kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde van 6 april 1995. Uit de motivering van dit laatste vonnis blijkt dat de rechtbank de referentiestandaard – in het betreffende vonnis gedefinieerd als het bedrag nodig voor «het behouden van een levensstandaard zoals tijdens het gemeenschappelijk leven» – heeft bepaald op 20.000,- frank per maand, geïndexeerd. Terzake delen Wij volkomen de door Roodhooft, J. in zijn aangehaald werk verdedigde opvatting dat het gezag van gewijsde verbonden aan het oorspronkelijk vonnis van 6 april 1995 zich ertegen verzet dat de rechter voor wie de vordering tot wijziging hangende is, de referentiestandaard anders begroot. Wij dienen derhalve terug te grijpen naar de beoordeling van de referentiestandaard zoals die gebeurde door de oorspronkelijk bevoegde rechter (*o.c.*, blz. 124-125, nr. 241; blz. 463, nr. 1141; blz. 477, nr. 1187).

3. Vervolgens dient te worden onderzocht of er zich enige ingrijpende wijziging heeft voorgedaan in de materieel-financiële toestand van verweerster, met een verhoogde draagkracht als gevolg. Zulks blijkt helemaal niet het geval: het vonnis van 6 april 1995 stipt expliciet aan dat eiseres over géén andere inkomsten beschikt dan het onderhoudsgeld en dit blijkt thans nog steeds het geval te zijn. Weliswaar blijkt verweerster op het einde van het academiejaar 1994-1995 aan het Nationaal Hoger Instituut en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen een attest te hebben behaald van hoger kunstonderwijs van de derde graad, optie «Conservatie, Restauratie, Schilderen» (stuk 6 bundel eiser), maar uit geen enkel element blijkt dat hieruit ook wezenlijke inkomsten voortvloeien; integendeel blijkt uit het geheel der voorgebrachte feitengegevens dat het hier om niets méér gaat dan om een hobbyïstische bezigheid.

4. Ten slotte dient te worden nagegaan of er zich enige ingrijpende wijziging heeft voorgedaan in de toestand van de huidige eiser, ingevolge omstandigheden onafhankelijk van diens wil. Eiser roept ter staving van zijn vordering een verminderde draagkracht in. Zulks kan te wijten zijn, zowel aan een daling van de actiefbestanddelen van de draagkracht als aan een stijging van de passiva (Cf. Roodhooft, J., *o.c.*, blz. 122, nr. 237). Geen van deze beide hypothesen blijkt echter *in casu* aanwezig te zijn. De toestand van eiser blijkt zeker niet «in ongunstige zin» geëvolueerd ten aanzien van die bestaande op de datum van het oorspronkelijke vonnis van 6 april 1995. Dit vonnis verwees in zijn motivering naar de inkomsten 1993 van huidige eiser, stellende dat zijn belastbaar inkomen dat jaar 984.667,- fr. bedroeg, waarop hij 261.241,- fr. bedrijfsvoorheffing diende te betalen, zodat zijn netto jaarlijks inkomen 723.426,- fr. bedroeg of 60.285,- fr. per maand. Welnu, volgens het meest recente aanslagbiljet dat beschikbaar is (dit met betrekking tot de inkomsten 1994, uitvoerbaar verklaard op 22 april 1996), bedroeg eisers' belastbaar inkomen dat jaar 1.061.225,- fr., waarop 326.044,- fr. bedrijfsvoorheffing diende te worden betaald, zodat netto overbleef 735.181,- fr. of 61.265,- fr. per maand, dus ongeveer gelijkblijvend. Voorts is de verhoogde draagkracht van eiser, ontegenzeggenlijk voortvloeiende uit het aangaan van een buitenhuwelijkse tweerelatie met mevrouw V., en die reeds bestond op 6 april 1995, blijven voortbestaan. Ten slotte bewijst eiser geenszins dat, zoals hij stelt, de toepassing van de fiscale wetgeving op de door hem betaalde onderhoudsuitkering, tot een vermindering van zijn netto-inkomen zou leiden. Het is uiteraard correct dat aan het verstrekken, respectievelijk ontvangen van een onderhoudsuitkering belangrijke fiscale gevolgen zijn gekoppeld. De uitkering is namelijk voor 80% aftrekbaar van de totale netto-inkomsten van de verstrekker/uitkeringsplichtige en voor 80% belastbaar bij de begunstigde/uitkeringsgerechtigde (artt. 67, 3de, 69, § 2 en 71, § 3, W.I.B.). De implicatie hiervan is echter dat de wettelijke fiscale lasten van de uitkeringsplichtige erdoor verminderen, hetgeen tot een *verhoging* van zijn netto-inkomen zal leiden, eventueel in de vorm van terugbetalingen door de belastingadministratie (Cf. Gerlo, J., *Onderhoudsgelden*, Kluwer, 1994, blz. 256-257, nr. 392 *in fine* en de verdere verwijzingen aldaar onder noot 68 en noot 69). Overigens blijkt uit de motivering van het oorspronkelijke vonnis van 6 april 1995 dat de rechtbank rekening heeft gehouden met «het fiscaal statuut van de uitkering zowel in de persoon van de onderhoudsgerechtigde als in de persoon van de onderhoudsplichtige» (evenals overigens met de beperking van de uitkering tot 1/3 van het netto-inkomen).

Overwegende dat bij een ongewijzigde referentiestandaard en de afwezigheid van ingrijpende wijziging van de toestand van elk der partijen dient te worden geconcludeerd dat er geen aanleiding bestaat tot vermindering of opheffing van de onderhoudsuitkering bepaald in het vonnis van 6 april 1995. De vordering dient derhalve ongegrond te worden verklaard.

...

NOOT — Bovenstaand vonnis is in kracht van gewijsde gegaan.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: Prof. Dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van februari 1998 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, G. Debersaques, V. De Saedeleer, P. Dufaux, M. Maus, R. Pascariello en L. Veny.

Sociale woningbouw – Verlaagd B.T.W.-tarief

Bij de wet van 20 januari 1988 (*B.S.*, 5 februari 1998) werd de tijdelijke verlaging van het B.T.W.-tarief voor bescheiden en sociale woningen verlengd. De verlenging geldt thans tot 30 juni 1998. Enkel facturen die vóór deze datum werden uitgereikt, kunnen nog het verlaagd tarief genieten. De verlenging is evenwel niet algemeen. Inzake de particuliere woningbouw werden diverse voorwaarden opgelegd. Zo moet het gaan om de eerste en enige woning van de bouwheer of koper, moest er vóór einde 1997 reeds een bouwvergunning zijn afgeleverd en op het B.T.W.-controlekantoor zijn ingediend en moest ook de koop- of aannemingsovereenkomst vóór eind 1997 worden gesloten. Enkel onder deze voorwaarden wordt nog een verlaging toegestaan.

M.M.

Interesten op teruggave van B.T.W.

B.T.W.-plichtigen die in België periodieke aangiften indienen, zijn van rechtswege gerechtigd op een intrest van 0,8% per maand indien de Staat niet binnen de gestelde termijn van drie maanden overgaat tot de teruggave van de teveel gestorte B.T.W. die bestaat op het einde van het kalenderjaar. Deze mogelijkheid was tot voor kort enkel weggelegd voor in België gevestigde B.T.W.-plichtigen. Aan deze discriminatie is een einde gekomen dankzij de wet van 7 januari 1998 (*B.S.*, 5 februari 1998). Voortaan zijn ook de niet in België gevestigde B.T.W.-plichtigen van rechtswege gerechtigd op intresten tegen het tarief van 0,8% per maand, althans voor zover zij in de Europese Gemeenschap zijn gevestigd.

De toekenning van intresten is slechts van toepassing voor zover de teruggave is gesteund op de achtste richtlijn. Dit heeft tot gevolg dat niet in de Gemeenschap gevestigde B.T.W.-plichtigen nog steeds de Staat formeel in gebreke zullen moeten stellen vooraleer zij op intresten gerechtigd zijn.

De wet van 7 januari 1998 heeft uitwerking met ingang van 1 oktober 1997.

M.M.

Bestrafing van geweld tussen partners

De wet van 24 november 1997 (*B.S.*, 6 februari 1998, inwerkingtreding op 16 februari 1998) strekt ertoe het geweld tussen partners tegen te gaan. Daartoe voert de voornoemde wet de volgende wijzigingen in het materiële en formele strafrecht in:

– het plegen van een misdrijf omschreven in de artikelen 398 tot 405 Sw. tegen de echtgenoot of de persoon met wie

de dader samenleeft of samengeleefd heeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft of gehad heeft, houdt een persoonlijke verzwarende omstandigheid in voor de dader (art. 410, laatste lid (nieuw), Sw.);

- het opheffen van de in art. 413 Sw. voorziene strafverminderde verschoningsgrond bij geweld, gepleegd bij betrapting op heterdaad bij overspel (art. 3 van de voornoemde wet);

- het uitbreiden van de «heterdaadbevoegdheid» van de procureur des Konings tot de gevallen waarin niet alleen het hoofd van het huis verzoekt het misdrijf vast te leggen, maar ook het slachtoffer van het misdrijf wanneer dit strafbaar feit genoemd wordt in de artikelen 398 tot 405 Sw. en de vermoedelijke dader (in de wet de pleger genoemd) de echtgenoot is van het slachtoffer of de persoon met wie hij of zij samenleeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft (art. 46,2°, (nieuw), Sv.). Op overeenkomstige wijze is opsporing of een huiszoeking in een voor het publiek niet toegankelijke plaats voortaan mogelijk in geval van verzoek of toestemming van de persoon die het werkelijk genot heeft van de plaats of de persoon bedoeld in art. 46, 2°, Sv. (art. 1, 3°, (nieuw) van de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize of huiszoeking mag worden verricht (B.S., 28 juni 1969));

- het toekennen van een vorderingsrecht aan elke instelling van openbaar nut en elke vereniging die op de datum van de feiten sinds ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid bezit en volgens haar statuten tot doel heeft geweld tussen partners te voorkomen door de verspreiding van informatie aan alle betrokken doelgroepen en hulp te bieden aan slachtoffers van geweld tussen partners en aan hun gezin. Dit in rechte treden kan enkel met toestemming van het slachtoffer. Het slachtoffer mag op ieder ogenblik van deze instemming afzien, wat een einde maakt aan deze mogelijkheid tot in rechte te treden (art. 7 van de wet).

G.D.

Meerwaarden op aandelen – Afstand van inning van roerende voorheffing

Ingevolge art. 266 W.I.B. 92 beschikt de Koning over het recht af te zien van de inning van roerende voorheffing met betrekking tot bepaalde roerende inkomsten. Art. 106 K.B. W.I.B. 92 bepaalt voor welke categorieën roerende inkomsten deze afstand geldt. Bij het K.B. van 9 januari 1998 (B.S., 6 februari 1998) werd art. 106 K.B. W.I.B. 92 aangevuld met een negende lid. Voortaan wordt ook de inning van roerende voorheffing afgezien voor wat betreft meerwaarden op aandelen, verwezenlijkt door beleggingsvennootschappen met vast kapitaal, als bedoeld in het K.B. van 18 april 1997.

Het K.B. van 9 januari 1998 is in werking getreden op de dag van zijn bekendmaking.

M.M.

Stedenbouwwetgeving – Vrijstelling van architect – Samenstelling van dossiers

a) Het besluit van de Vlaamse regering van 4 november 1997 houdende wijziging van het K.B. van 16 december 1971 tot bepaling van de werken en handelingen die vrijgesteld zijn ofwel van de bemoeiing van de architect, ofwel van de

bouwvergunning, ofwel van het eensluidend advies van de gemachtigde ambtenaar (B.S., 7 februari 1998, inwerking-treding op 17 februari 1998) vervangt art. 1 van dit K.B. dat, ter uitvoering van art. 4, derde lid, van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect (B.S., 25 maart 1939), de werken en handelingen bepaalt die vrijgesteld zijn van de medewerking van de architect.

Het besproken besluit van 4 november 1997 stelt een nieuwe lijst vast van handelingen of werken waarvoor de medewerking van een architect niet langer verplicht is. Het voorziet in vier categorieën:

- bepaalde eerder «kleine werken» waarvoor in bepaalde gevallen overigens ook geen bouwvergunning of geen advies van de gemachtigde ambtenaar is vereist (art. 1, § 1, van het besluit). Zo is, bij wege van voorbeeld, de medewerking van een architect niet langer vereist voor het plaatsen van een tuinhuisje, aangebouwd aan een vergund woongebouw of binnen een straal van 30 meter buiten de uiterste grenzen van dat vergund woongebouw, met een maximumoppervlakte van 21 m², een kroonlijsthoogte die beperkt is tot 2,5 m en een nokhoogte tot 3 m (art. 1, § 1, 5° b));

- de handelingen of werken waarvan de uitvoering door een bouwverordening vergunningsplichtig is en die niet voorkomen op de lijst van de werken en handelingen, waarvoor, wegens hun geringe omvang, geen vergunning vereist is (art. 1, § 2);

- de uitvoering van bepaalde, in het besluit opgesomde technische werken voor zover het geen gebouwen betreft (b.v. de aanleg van wegen, parkeerplaatsen, het bouwen van bruggen,...) (art. 1, § 3);

- het uitvoeren van bepaalde, in het besluit opgesomde terreinaanlegwerken, zoals het wijzigen van het reliëf van een bodem, het ontbossen of het vellen van één of meer bomen,...) (art. 1, § 4).

b) Luidens art. 51, derde lid, van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996 (B.S., 15 maart 1997) bepaalt de Vlaamse regering aan welke voorwaarden een dossier voor de aanvraag van een bouwvergunning moet voldoen om als volledig te worden beschouwd. Het besluit van de Vlaamse regering van 4 november 1997 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier voor de aanvraag om een bouwvergunning (B.S., 28 februari 1998, inwerking-treding op 1 april 1998) bepaalt deze voorwaarden en maakt daarbij een onderscheid naar gelang het gaat om een dossier voor de aanvraag om een bouwvergunning waarvoor een eenvoudige dossiersamenstelling volstaat (art. 2-5), een dossier voor de aanvraag om een bouwvergunning voor technische werken (art. 6-9), een dossier voor de aanvraag om een bouwvergunning voor terreinaanlegwerken (art. 10-14) en een dossier voor de aanvraag om een bouwvergunning waarvoor een uitgebreide dossiersamenstelling vereist is (art. 15-19). Tevens bepaalt het besluit de wijze van dossiersamenstelling in geval van gecombineerde aanvragen (art. 20) en de gevallen waarin extra dossierstukken moeten worden ingediend (art. 21-23). Ten slotte voorziet het besluit in een overgangsmaatregel voor de aanvragen waarvan het ontvangstbewijs dateert van vóór 1 april 1998, alsmede voor die welke bij een ter post aangetekende brief werden gedaan vóór deze datum.

G.D.

O.C.M.W. – Diverse wijzigingen

Met toepassing van art. 5, § 1, II, 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen heeft het Vlaams Parlement twee decreten tot wijziging van de organieke O.C.M.W.-wet van 8 juli 1976 goedgekeurd.

Het decreet van 19 december 1997 (*B.S.*, 10 februari 1998) voegt twee leden toe aan art. 42 van de O.C.M.W.-wet. Luidens de nieuw ingevoegde bepalingen worden personeelsleden van ambtswege met voltijds politiek verlof gezonden voor de uitoefening van een politiek mandaat. Dit politiek verlof loopt tot zes maanden na de beëindiging van het mandaat en wordt gelijkgesteld met non-activiteit. De personeelsleden met een nu reeds lopend politiek mandaat, zijn met politiek verlof vanaf de datum van inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen, d.w.z. sinds 20 februari jl.

Een tweede decreet van 17 december 1997 (*B.S.*, 6 februari 1998) bevat een reeks wijzigingsbepalingen, die in hoofdzaak betrekking hebben op de administratieve organisatie en het financieel-budgettair beheer van de Vlaamse openbare centra voor maatschappelijk welzijn, enerzijds, en het administratief toezicht in die aangelegenheden anderzijds. De wijzigingen houden hoofdzakelijk verband met de invoering sedert 1 januari 1995 van de nieuwe gemeentelijke boekhouding en de daarmee samenhangende noodzaak tot aanpassing van de O.C.M.W.-boekhouding (cf. *Gedr.St.*, VI. *Parl.*, 1996-97, nr. 751/1, 2).

De Vlaamse decreetgever heeft geoordeeld de nieuwe gemeentelijke boekhouding niet toepasselijk te maken maar, gelet op hun specifieke situatie, een nieuwsoortige boekhouding voor de openbare centra in te voeren, die meer is gestoeld op de boekhoudkundige beginselen en regels van de privé-ondernemingen. De nieuwe O.C.M.W.-boekhouding bevat daarom onder meer een kosten-analytisch onderdeel, waarbij rekening wordt gehouden met de eigenheid van de openbare dienst.

De nieuwe O.C.M.W.-boekhouding (N.O.B.) wordt samen met een eigen algemeen reglement op de N.O.B. doorgevoerd, aangezien het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit niet langer van toepassing is. Voor de invoering van de N.O.B. wordt Afdeling 2, Hoofdstuk VI van de organieke wet volledig vervangen. Er is uitdrukkelijk bepaald dat de N.O.B. onder geen beding tot verhoging of verlaging van de gemeentelijke toelage mag leiden (zie o.m. art. 106).

Daarnaast voert het decreet wijzigingen door aan de bepalingen inzake het overlegcomité (art. 26bis), het statuut en/of de bevoegdheden van de O.C.M.W.-voorzitter (art. 28, § 2), de secretaris (art. 45) en de ontvanger (art. 46). Terzelfder tijd wordt art. 84 i.v.m. de overheidsopdrachten vervangen.

Ten slotte worden de artikelen 92 en 93 van de O.C.M.W.-wet aangepast en wordt voorzien in een interne audit van en een externe audit op de openbare centra.

Het decreet van 17 december 1997 treedt in werking op de datum door de Vlaamse regering vast te stellen die, op enkele uitzonderingen na, niet vroeger kan zijn dan 1 januari 2001.

L.V.

Verbod tabaksreclame

Met de wet van 10 december 1997 (*B.S.*, 11 februari 1998) wordt een verbod op reclame voor tabaksproducten inge-

voerd. Om dit doel te bereiken, wordt de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de verbruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten, aangepast. Voortaan is het verboden om reclame te voeren voor en te sponseren door tabak, producten op basis van tabak en soortgelijke producten. Als reclame en sponsering worden beschouwd elke mededeling of handeling die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel heeft de verkoop te bevorderen, ongeacht de plaats, de aangewende communicatiemiddelen of de gebruikte technieken. Op dit verbod bestaan er wel een drietal uitzonderingen. Zo geldt het verbod bijvoorbeeld niet voor reclame voor tabaksproducten in buitenlandse kranten en periodieke uitgaven.

Daarnaast wordt het ook verboden om een merk dat zijn bekendheid hoofdzakelijk aan een tabaksproduct ontleent, voor reclame op andere gebieden te gebruiken, zolang het merk voor een tabaksproduct wordt gebruikt.

Met uitzondering van art. 4, dat in werking treedt op 11 februari 1998, treedt deze wet in werking op 1 januari 1999. Tot slot heft de wet het K.B. van 20 december 1982 betreffende de reclame voor tabak, voor producten op basis van tabak en voor soortgelijke producten, gewijzigd door het K.B. van 10 april 1990, op.

V.D. S.

Algemeen welzijnswerk

Het decreet van 19 december 1997 (*B.S.*, 17 februari 1998) beoogt een nieuw wettelijk kader te schetsen voor het algemeen welzijnswerk in Vlaanderen. Daarnaast integreert dit decreet de nieuwste visies zowel met betrekking tot het overheidsbeleid, als met betrekking tot het profiel, de structurering en de uitbouw van het algemeen welzijnswerk.

Het decreet omschrijft de algemene opdracht en doelstellingen van het algemeen welzijnswerk. De doelstellingen van het algemeen welzijnswerk zijn drievoudig en betreffen het bevorderen van de toegankelijkheid van de maatschappelijke basisvoorzieningen, het voorkomen van problemen inzake sociale integratie en ten slotte het aanbieden van oplossingen voor de problemen van de personen die een beroep doen op de centra algemeen welzijnswerk.

Vervolgens wordt in het decreet een opsplitsing gemaakt tussen drie types van voorzieningen, namelijk centra voor teeleonthaal, centra voor algemeen welzijnswerk in het raam van de ziekenfondsen en autonome centra voor algemeen welzijnswerk, en geeft het decreet een overzicht van de diverse taken voor elk type van voorziening. In het decreet wordt ook aandacht besteed aan de werkingsprincipes van de diverse centra voor algemeen welzijnswerk en aan de erkenning en subsidiëring van deze centra. Wat de subsidiëring betreft, wordt geopteerd voor een enveloppesubsidiëring. Het toezicht op deze centra wordt georganiseerd door de regering. Deze laatste bepaalt eveneens de regels met betrekking tot de intrekking en de wijziging van de erkenning en de vermindering of de terugvordering van de subsidie-enveloppen als de centra de erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden niet naleven.

Tot slot wordt het decreet van 24 juli 1991 betreffende het algemeen welzijnswerk opgeheven. De centra voor ambulante en residentiële welzijnswerk die op de datum van de inwerkingtreding van het decreet van 24 juli 1991 erkend en/

of gesubsidieerd zijn, worden geacht erkend te zijn op basis van het nieuwe decreet. Deze centra moeten zich evenwel binnen de termijn die de regering vaststelt naar de bepalingen van dit nieuwe decreet schikken en dit ten laatste op 31 december 2000. Het nieuwe decreet treedt in werking op een door de regering vast te stellen datum en uiterlijk op 31 juli 1998.

V.D.S.

Wet bevordering tewerkstelling

In de wet van 13 februari 1998 (*B.S.*, 19 februari 1998) tot bevordering van de tewerkstelling worden verschillende materies samen behandeld. In een eerste hoofdstuk komen de maatregelen betreffende de bevordering van de tewerkstelling aan bod. Vervolgens worden een aantal bepalingen gewijzigd aan het opstellen van bepaalde tewerkstellingsprogramma's voor bijstandsgerechtigden. In een derde hoofdstuk worden een aantal bepalingen gewijzigd in de wetgeving betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de nieuwe maatregelen betreffende het collectief ontslag en aan de reglementering van het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers. Ten slotte worden diverse wijzigingen aangebracht in het sociaal handhavingsrecht. Alleen dit hoofdstuk al bevat niet minder dan 38 onderafdelingen. Getracht zal worden om de belangrijkste wijzigingen op kernachtige wijze samen te vatten. Voor een verdere uitwerking en bespreking wordt verwezen naar de tekst van de wet of naar verdere gespecialiseerde lectuur.

1. Verbod tot het stellen van een maximumleeftijdsgrens bij werving en selectie

Voortaan is het verboden om bij de werving van personeel een maximumleeftijdsgrens te bepalen vanaf wanneer een sollicitant zijn kandidatuur niet meer kan stellen. Daarboven is het verboden om een leeftijdsgrens vast te stellen vanaf wanneer een sollicitant niet meer in aanmerking komt voor de indienstneming. Het verbod op het opleggen van een maximumleeftijd is niet van toepassing indien voor de aanwerving van personeel door de wet zelf een maximumleeftijdsgrens wordt opgelegd. Dit is ondermeer het geval in de stagewetgeving, waarin een maximumleeftijd voor stagiairs van 30 jaar is voorzien. Evenmin is het verboden om een minimumleeftijdsgrens in te voeren. De werkgever kan bijvoorbeeld op zoek zijn naar een oudere werknemer omdat hij wil genieten van de bijdragevermindering voor sociale zekerheid. Teneinde deze bepalingen afdwingbaar te maken beschikken de werkgevers, de sollicitanten en de representatieve werknemersorganisaties over een vorderingsrecht met het oog op het beslechten van alle geschillen betreffende de toepassing van deze titel. Aan de werkgevers die zich niet houden aan deze bepalingen kan een gevangenisstraf en een geldboete worden opgelegd.

2. Opeenvolgende overeenkomsten voor bepaalde tijd

In de Arbeidsovereenkomstenwet wordt een art. 10bis ingevoegd waardoor opeenvolgende overeenkomsten voor een

bepaalde tijd kunnen worden gesloten. De basisregel blijft evenwel onverminderd behouden: indien men zich niet in een situatie van uitzondering bevindt, vormen opeenvolgende contracten van bepaalde duur een contract van onbepaalde duur. Nochtans voorziet de wetgeving nu in een aantal bijkomende uitzonderingsmogelijkheden.

Eenzijds is het mogelijk dat maximaal vier overeenkomsten voor een bepaalde tijd kunnen worden gesloten, waarvan de duur telkens niet minder dan drie maanden mag bedragen. De totale duur van deze opeenvolgende overeenkomsten mag de drie jaar niet overschrijden. Anderzijds wordt eveneens voorzien in de mogelijkheid om met voorafgaande toestemming van een door de Koning aangewezen ambtenaar overeenkomsten te sluiten voor een minimumduur van zes maanden, zonder dat de totale duur de drie jaar mag overschrijden. Deze uitzonderingen waren reeds tijdelijk in de wetgeving ingevoerd voor de periode tussen 1 april 1994 en 31 december 1997. Nu worden ze met ingang van 1 januari 1998 voor onbepaalde duur verlengd.

3. Stage van jongeren

Aan het systeem van de stage van jongeren worden een aantal wijzigingen gebracht. Een eerste wijziging betreft het ogenblik waarop de stage een aanvang dient te nemen. Tot op dit ogenblik was in de wetgeving voorzien dat de stagiair op het ogenblik van de aanvang jonger moest zijn dan 30 jaar. Dit leidde ertoe dat werkzoekenden zich inschreven op het ogenblik dat ze jonger waren dan 30 jaar, maar hun stage daadwerkelijk pas aanvatten op het ogenblik dat ze ouder waren dan 30 jaar. Voortaan wordt dit onmogelijk, aangezien de werkzoekende nu jonger dan 30 jaar moet zijn op het ogenblik van de aanvang van de stage. Een volgende wijziging die wordt aangebracht, betreft de berekening van het aantal werknemers dat in aanmerking wordt genomen om na te gaan of en hoeveel stagiairs de onderneming in dienst dient te nemen. Vroeger was bepaald dat de onderneming een verplichting had stagiairs in dienst te nemen ten belope van 3% van haar personeelsleden. Nu wordt deze verplichting gebracht op 3% van het aantal personeelsleden in voltijdse equivalenten. Een onderneming die veel deeltijdse werknemers in dienst heeft, dient daardoor minder snel een stagiair in dienst te nemen. De drempel van de 50 werknemers die wordt gehanteerd om na te gaan of de onderneming al dan niet een stageverplichting heeft, blijft wel gehanteerd. Hier geldt nog steeds als regel dat één contract staat voor één werknemer. Hierdoor kan het zijn dat de onderneming meer dan 50 werknemers (contracten) heeft, maar toch geen stagiair in dienst moet nemen, omdat ze minder dan 50 werknemers in voltijdse equivalenten heeft.

Ook betreffende de eerste werkervaringscontracten (*E.W.E.*) wordt in een wijziging voorzien. Vroeger gold als regel dat de eerste werkervaringsovereenkomsten werden aangegaan voor een duur van zes maanden en deze duur was tot 31 december 1998 eenmaal verlengbaar met zes maanden. Nu is deze einddatum opgeheven en wordt verlenging ook mogelijk na 31 december 1998.

De einddatum van 31 december 1998 is ook komen weg te vallen bij de vrijstelling van aanwerving van 1,5% stagiairs met een eerste werkervaringscontract. In de wetgeving is sinds 1996 bepaald dat een onderneming binnen de verplichting tot aanwerving van 3% stagiaires, hiervan 1,5% in eer-

ste werkervaringsovereenkomsten moet aanwerven. Indien de werkgever evenwel op een objectieve manier kan aantonen dat er geen werkzoekenden, geschikt voor een E.W.E.-contract op de arbeidsmarkt te vinden zijn, kan hij vragen vrijgesteld te worden van de aanwerving van deze 1,5% E.W.E.-stagiairs. Nochtans blijft hij de verplichting hebben om aan de 3%-stagiairs regel te voldoen. De 1,5% stagiairs met een E.W.E.-contract worden als het ware omgezet in een verplichting tot bijkomende aanwerving van gewone stagiairs. Ook in dit geval komt de einddatum te vervallen en geldt deze mogelijkheid onbeperkt in de tijd.

Een andere wijziging betreft het systeem van de stages in administraties. Niet alleen het aantal administraties waarin een stagiair kan worden tewerkgesteld, wordt gewijzigd, maar daarenboven wordt erin voorzien dat de stagiairs in administraties halftijds of 4/5-tijds kunnen worden tewerkgesteld. Indien de stagiair gerechtigd is op wachtuitkeringen, heeft hij recht op een bijkomende uitkering van 6.000 frank ten laste van de R.V.A.; indien hij gerechtigd is op het bestaansminimum, heeft hij recht op dit bedrag ten laste van het O.C.M.W. In de wetgeving worden vergelijkbare bepalingen ingevoegd voor stagiairs die door een privé-onderneming worden tewerkgesteld.

4. *Begin ontslagbescherming bij beroepsloopbaanonderbreking*

Tot op dit ogenblik nam de ontslagbescherming op verschillende tijdstippen een aanvang. Het recht op loopbaanonderbreking kan immers ontstaan uit een wet of uit een collectieve arbeidsovereenkomst. Voortaan begint de ontslagbescherming te lopen vanaf de dag van de aanvraag. Het einde van de bescherming blijft ongewijzigd en loopt tot drie maanden na het einde van de schorsing.

5. *Recht op loopbaanonderbreking voor gemeente- en provinciepersoneel*

In de Herstelwet van 22 januari 1985 wordt een onderdeel ingevoegd betreffende het recht op loopbaanonderbreking voor personeelsleden van provincies en gemeenten. Voortaan hebben de statutaire en contractuele personeelsleden van de provincies en de gemeenten recht op een onderbreking van de beroepsloopbaan voor zover zij voldoen aan alle voorwaarden. De wet duidt een aantal personen, zoals de provinciegriffier, de gemeentesecretaris en de ontvanger aan die van dit voordeel zijn uitgesloten. Daarenboven kunnen de bevoegde provincieoverheid of de gemeentelijke overheid de ambten aanduiden waarvan de titularissen geen recht op loopbaanonderbreking hebben omwille van de goede werking van de dienst.

6. *Cumul van lage lonen met halftijdse E.W.E.-contracten en sociale Maribel*

Bij K.B. kunnen de grenzen en de voorwaarden worden vastgelegd waaronder de voordelen betreffende de lage lonen kunnen worden gecumuleerd met de tewerkstellingsakkoorden, de bedrijfsplannen, de klassieke Maribelvermindering en de sociale Maribel. Tevens kan een halftijds eerste werkervaringscontract met een wachtuitkering lastens R.V.A. of O.C.M.W. worden gecumuleerd.

7. *Oprichting van een Bureau voor de bevordering van de werkgelegenheid*

De bestaande «Begeleidingscel Arbeidsherverdelende maatregelen en Bedrijfsplannen» van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid wordt uitgebreid tot een Bureau voor de bevordering van de werkgelegenheid. Dit bureau wordt belast met de adviesverlening over de maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid en de herverdeling van de arbeid en over alle andere aspecten met betrekking tot de organisatie en implementatie van een dergelijk systeem in de ondernemingen.

8. *Arbeidsherverdelende bijdragevermindering in ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering*

Ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering kunnen voortaan langer bijdrageverminderingen bij arbeidsherverdeling genieten. De maatregel die in de andere ondernemingen gelden voor de eerste vier kwartalen, worden in ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering verlengd tot acht maanden. De verminderingen die voor de andere ondernemingen gelden voor de vier daaropvolgende maanden, worden in ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering uitgebreid tot de acht daaropvolgende maanden.

9. *Openstelling van tewerkstellingsprogramma's voor bijstandsgerechtigden*

Bepaalde tewerkstellingsprogramma's worden voortaan opengesteld voor bijstandgerechtigden die wegens hun nationaliteit geen recht hebben op bestaansminimum. De tewerkstellingsprogramma's die worden opengesteld zijn de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen, de indienstneming van dienstboden, het Plan Plus Een, Plan Plus Twee en Plan Plus Drie.

10. *Collectief ontslag*

Een ander belangrijk onderdeel dat vervat zit in de hier besproken wet, betreft de nieuwe regeling aangaande het collectief ontslag. Deze nieuwe regeling werd door de regering uitgewerkt als reactie tegen de sluiting van de onderneming Renault in Vilvoorde. De wetgeving is van toepassing op de ondernemingen die gemiddeld meer dan 20 werknemers in dienst hebben. Aan de grenzen betreffende het collectief ontslag werden geen wijzigingen aangebracht.

Indien een werkgever tot collectief ontslag wil overgaan, dient de informatie- en raadplegingsprocedure inzake collectief ontslag, zoals voorgeschreven door een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de Nationale Arbeidsraad te worden nageleefd. De werkgever dient hierbij aan volgende voorwaarden te voldoen: hij dient de ondernemingsraad, de vakbondsafvaardiging of de werknemers een schriftelijk verslag voor te leggen waarin hij zijn voornemen te kennen geeft om tot collectief ontslag over te gaan; hij moet het bewijs leveren dat hij omtrent dit voornemen heeft vergaderd met de ondernemingsraad, vakbondsafvaardiging of met de werknemers; hij moet de werknemers de mogelijkheid bieden vragen te stellen in verband met het voorgenomen collectief ontslag en ze moeten in dit verband de mogelijkheid heb-

ben om argumenten te formuleren of tegenvoorstellen te doen; hij moet deze argumenten, vragen en tegenvoorstellen hebben onderzocht en hebben beantwoord.

De werkgever dient bovendien zijn voornemen om tot collectief ontslag over te gaan ter kennis te brengen van de door de Koning aangewezen ambtenaar. Deze kennisgeving dient eveneens te worden aangeplakt in de onderneming. Bovendien moet op de dag van de aanplakking een aangetekende brief worden gezonden aan de werknemers die het voorwerp zijn van het collectief ontslag en van wie de arbeidsovereenkomst op de dag van de aanplakking reeds een einde heeft genomen.

De ontslagen werknemer kan de naleving van de informatie- en raadplegingsprocedure enkel betwisten op de grond dat de werkgever de voorwaarden die hierboven werden opgesomd, niet heeft nageleefd. Daarenboven kan de ontslagen werknemer de procedure niet betwisten indien de vertegenwoordigers in de ondernemingsraad of de leden van de vakbondsafvaardiging geen bezwaren hebben bekendgemaakt binnen een termijn van 30 dagen te rekenen vanaf de aanplakking. Indien dit wel is gebeurd, moet de werknemer binnen een termijn van 30 dagen te rekenen vanaf de dag van zijn ontslag of vanaf de dag waarop de ontslagen het karakter van collectief ontslag hebben gekregen, bij een aangetekende brief aan de werkgever laten weten dat hij de naleving van de informatie- en raadplegingsprocedure betwist.

Voor zover de betwisting gegrond is, wordt de opzeggingstermijn geschorst. Indien de arbeidsovereenkomst van de werknemer reeds werd beëindigd, moet de werknemer de ontslagen werknemer reïntegreren binnen een termijn van dertig dagen. De werkgever is daarenboven gehouden om hem het gederfde loon te betalen vanaf de dag van beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Indien de werkgever niet tot reïntegratie overgaat, dient de werkgever, naast de gewone vergoedingen die hij bij ontslag is verschuldigd, het lopende loon te betalen gedurende een periode die aanvangt op de dag van de beëindiging van de arbeidsovereenkomst en die eindigt 60 dagen na de kennisgeving.

Ten slotte wordt erin voorzien dat de Koning bij een Ministerraad overlegt K.B. de terugbetaling van de aan de werkgevers toegekende overheidssteun kan terugvorderen indien de werkgever de informatie- en raadplegingsprocedure niet naleeft. Deze terugvordering kan maximaal slaan op een periode van vijf kalenderjaren.

11. Terbeschikkingstelling van werknemers ten behoeve van gebruikers

De wet versoepelt de reglementering betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers ten behoeve van gebruikers. In afwijking van de normale regeling kan de werkgever zijn vaste werknemers voor een beperkte tijd ter beschikking stellen van een gebruiker voor zover hij de toelating heeft gekregen van de bevoegde ambtenaar.

12. Wijzigingen in het sociaal handhavingsrecht

Ten slotte worden in belangrijke mate ook de bepalingen betreffende het sociaal handhavingsrecht gewijzigd. De wijzigingen betreffen o.m. het stelsel van de minnelijke schikkingen. Er zijn wijzigingen in diverse sociale strafbepalingen, in de wetgeving betreffende de administratieve geld-

boeten en in het Wetboek van Strafvordering en er wordt een bijzonder toepassingsstelsel van verzachtende omstandigheden van toepassing gemaakt in het sociaal strafrecht. Hierdoor worden in niet minder dan 38 sociale wetten bepalingen gewijzigd.

Wat de wetgeving betreffende de administratieve geldboeten aangaat, kan de ambtenaar, wanneer verzachtende omstandigheden aanwezig zijn, een administratieve geldboete onder de minimumbedragen opleggen, zonder dat de geldboete lager mag zijn dan 40% van het minimum van de normale bedragen. Indien het gaat om de overtreding van sommige bepalingen van het K.B. nr. 34 betreffende de tewerkstelling van werknemers van een vreemde nationaliteit, mag de geldboete niet lager zijn dan 80% van de in de toepasselijke artikelen bedoelde bedragen.

Indien beroep wordt ingesteld tegen de beslissing van de bevoegde ambtenaar, kunnen de arbeidsgerechten, wanneer verzachtende omstandigheden aanwezig zijn, eveneens het bedrag van de administratieve geldboete verminderen, zonder dat het bedrag lager mag zijn dan de hogervermelde grenzen. In het Wetboek van Strafvordering worden de bepalingen betreffende de minnelijke schikking in dezelfde zin gewijzigd.

P.N.D.

Bevoegdheid arbeidsrechtbank

Bij de wet van 13 februari 1998 (*B.S.*, 19 februari 1998) werden een aantal wijzigingen aangebracht in het Gerechtelijk Wetboek, die voor een groot deel samenhangen met de wijzigingen die zijn vervat in de wet van dezelfde datum tot bevordering van de tewerkstelling (zie de bespreking van die wet in deze rubriek). Zo wordt de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank uitgebreid tot de geschillen inzake het bij de laatstgenoemde wet ingevoerde verbod om in een maximumleeftijdsgrens bij de werving en de selectie te voorzien. Daarnaast wordt de arbeidsrechtbank bevoegd gemaakt om kennis te nemen van geschillen betreffende de individuele bestuurshandelingen inzake het verlenen, het schorsen en het intrekken van de erkenning als havenarbeider.

P.N.D.

Maaltijdcheques

Door het K.B. van 3 februari 1998 (*B.S.*, 19 februari 1998) worden een aantal wijzigingen aangebracht in de regeling betreffende de maaltijdcheques.

Allereerst wordt bepaald dat, indien de maaltijdcheques worden toegekend door een individuele arbeidsovereenkomst, deze overeenkomst schriftelijk moet worden aangegeven. Vervolgens wordt bepaald dat er geen cumuleren mogelijk is tussen maaltijdcheques en een eetmaal beneden de kostprijs in een bedrijfsrestaurant, tenzij de maaltijdcheques worden gebruikt om dat voordeel te verkrijgen (m.a.w. tenzij de maaltijdcheques worden gebruikt om de maaltijden beneden kostprijs te betalen). Een volgende wijziging betreft de nieuwe alternatieve berekeningswijze om het aantal toe te kennen maaltijdcheques te berekenen. Deze regeling zal vooral van belang zijn in ondernemingen waarin zowel voltijdse als deeltijdse prestaties worden geleverd. In het besluit worden daarenboven een aantal sancties verduidelijkt

die worden opgelegd indien het aantal afgeleverde maaltijdcheques niet in overeenstemming is met het aantal daadwerkelijk gepresteerde arbeidsdagen.

Daarenboven wordt in het K.B. nu ook een verplichte minimum tussenkomst van de werknemer ingeschreven, nl. minimum 44 F per dag. Ten slotte worden wijzigingen aangebracht in de gevolgen van het ontbreken van de verplichte vermeldingen in de R.S.Z.-aangifte: voortaan heeft het ontbreken van deze verplichte vermeldingen niet meer tot gevolg dat de maaltijdcheques, die voor het overige naar behoren werden afgeleverd, als loon worden beschouwd.

Dit besluit is in werking getreden op 1 april 1998.

P.N.D.

Bescherming van dieren bij slachten of doden

Het K.B. van 16 januari 1998 (*B.S.*, 19 februari 1998) beoogt de bescherming van dieren bij het slachten of doden. Het toepassingsgebied van het besluit beperkt zich tot het verplaatsen, onderbrengen, fixeren, bedwelmen, slachten en doden van dieren die worden gefokt en gehouden voor het verkrijgen van vlees, huiden, pelzen of andere producten en tot de procedures voor het doden in geval van bestrijding van besmettelijke ziekten. Het besluit is daarentegen niet van toepassing op technische of wetenschappelijke experimenten verricht met de toestemming van de minister van Landbouw en op vrij wild.

Het besluit duidt de vereisten aan waaraan de slachthuizen moeten voldoen, zodat de dieren elke vermijdbare opwinding of pijn of elk vermijdbaar lijden wordt bespaard. Ook bevat het besluit een aantal bepalingen betreffende het slachten en doden buiten slachthuizen.

Het K.B. van 28 juni 1929 betreffende de wijzen van overbrenging en afmaking van het vee en van de trek- en rijdieren wordt opgeheven. Het besluit treedt op 19 februari 1998 in werking. Tot slot is er bij het besluit een bijlage gevoegd die, met het oog op de aanpassing aan de technologische en wetenschappelijke ontwikkeling, door de Minister van Landbouw kan worden gewijzigd.

V.D.S.

Toegevoegde rechters

In het *B.S.* van 20 februari 1998 werd de wet van 10 februari 1998 tot aanvulling van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de benoeming van toegevoegde rechters gepubliceerd.

Er wordt in het Ger.W. een aparte afdeling betreffende de toegevoegde rechters ingevoegd. Hierin wordt bepaald dat de Koning toegevoegde rechters kan benoemen per rechtsgebied van het hof van beroep of van het arbeidshof. Het aantal toegevoegde rechters per rechtsgebied kan niet meer bedragen dan een tiende van het totaal aantal magistraten van de zetel van de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel en de arbeidsrechtbanken gelegen binnen dat rechtsgebied. De toegevoegde rechters worden door de Koning aangeduid om hun ambt volgens de behoeften van de dienst tijdelijk uit te oefenen, hetzij bij één of meer rechtbanken van eerste aanleg, hetzij bij één of meer rechtbanken van koophandel, hetzij bij één of meer arbeidsrechtbanken gelegen binnen dit rechtsgebied. Behoudens

verlenging eindigt hun opdracht wanneer de termijn waarvoor zij zijn aangeduid is verstreken. Voor zaken waarover debatten aan de gang zijn of die in beraad zijn, blijft de opdracht evenwel geldig tot aan het vonnis.

Als behoefte van de dienst die de aanduiding voor bepaalde tijd van een toegevoegd rechter rechtvaardigt, wordt beschouwd de omstandigheid dat een rechter verhinderd is om zitting te nemen. Voor het overige moeten de behoeften van de dienst blijken uit een totale evaluatie van de werking van de betrokken rechtbanken, de beschrijving van de uitzonderlijke omstandigheden die de toevoeging van een rechter rechtvaardigen en de concrete taken die de toegevoegde rechter zal uitoefenen om aan de uitzonderlijke omstandigheden het hoofd te bieden.

Wanneer de behoeften van de dienst dit rechtvaardigen, kan de eerste voorzitter van het hof van beroep een rechter uit het rechtsgebied van het hof van beroep met diens toestemming aanduiden om zijn ambt bijkomend en voor een bepaalde termijn uit te oefenen in een andere rechtbank van eerste aanleg of een andere rechtbank van koophandel gelegen binnen dit rechtsgebied. Dezelfde bevoegdheden worden door de eerste voorzitter uitgeoefend ten aanzien van de toegevoegde rechters die door de Koning zijn aangeduid om hun ambt uit te oefenen bij alle rechtbanken van eerste aanleg of van koophandel van het rechtsgebied van een hof van beroep.

Wanneer de behoeften van de dienst het rechtvaardigen, kan de Koning, hetzij op verzoek van een eerste voorzitter van een hof van beroep, hetzij op vordering van de procureur-generaal, een raadsheer bij het hof van beroep met diens toestemming aanduiden om zijn ambt voor een bepaalde termijn uit te oefenen in een hof van beroep van een ander rechtsgebied, na vooraf het advies te hebben ingewonnen van, naargelang van het geval, de betrokken eerste voorzitters en de procureurs-generaal. De Koning heeft dezelfde bevoegdheid met betrekking tot de arbeidshoven. Behoudens verlenging eindigt de opdracht wanneer de termijn is verstreken. Voor zaken waarover debatten aan de gang zijn of die in beraad zijn, blijft de opdracht evenwel geldig tot aan het arrest.

De wet van 10 februari 1998 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

R.P.

Pensioenen werknemers – Vakantiegeld

Met het K.B. van 27 januari 1998 (*B.S.*, 20 februari 1998) wordt art. 56, § 1, van het algemeen pensioenreglement voor werknemers gewijzigd, teneinde de discriminatie weg te werken die op het vlak van het vakantiegeld tussen diverse categorieën van gepensioneerden bestond.

Het K.B. van 27 januari 1998 is in werking getreden op de dag van de bekendmaking.

A.M.B.

Bevordering van het zelfstandig ondernemerschap

De Programmawet van 10 februari 1998 (*B.S.*, 21 februari 1998) regelt een aantal materies die verband houden met het zelfstandig ondernemerschap. De wet is van toepassing op de KMO's. Hieronder wordt verstaan de ondernemin-

gen waarvan het gemiddeld aantal werknemers op jaarbasis niet meer dan 50 bedraagt, waarvan niet meer dan 25% van de aandelen in het bezit is van een of meer ondernemingen, andere dan KMO's en waarvan de jaaromzet 7 miljoen ECU niet overschrijdt of het jaarlijks balanstotaal 5 miljoen ECU niet overschrijdt. Een onderneming verliest de hoedanigheid van KMO pas indien ze gedurende twee opeenvolgende boekjaren niet meer beantwoordt aan de criteria van tewerkstelling, jaaromzet of balanstotaal.

Deze Programmawet bevat verder bepalingen betreffende de vestigingsvoorwaarden (1), de stagiair-zelfstandigen (2) en het educatief verlof voor werknemers van KMO's (3). Deze onderwerpen worden behandeld in de titel betreffende de ondernemingsvaardigheden. In de titel betreffende de versterking van de financiële draagkracht (4) worden de opdrachten van het participatiefonds, de vrijstelling voor bijkomend personeel, de verbetering van het sociaal statuut van de starters, de exportsteun voor ondernemingen en de bevordering van het risicokapitaal door de toegang tot de beurs te vergemakkelijken, behandeld. In een laatste titel worden bepalingen ingevoegd betreffende de vereenvoudiging van de administratieve omgeving van de zelfstandigen en de KMO's (5). Deze titel valt uiteen in bepalingen betreffende de erkende centra voor de begeleiding en de oprichting van een Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging.

1. Vestigingsvoorwaarden

Basisregel is dat elke KMO, natuurlijke persoon of rechtspersoon, die een activiteit uitoefent die in het handels- of ambachtenregister moet worden ingeschreven, moet bewijzen over de basiskennis van het bedrijfsbeheer, de nodige beroepsbekwaamheid en over sectorale beroepsbekwaamheid te beschikken. De Koning kan eventueel beslissen om deze verplichting uit te breiden tot de zelfstandige activiteiten die niet in het handels- of ambachtsregister moeten worden ingeschreven. Aan deze verplichting wordt geacht te zijn voldaan indien het bewijs van deze basiskennis wordt geleverd door het zelfstandig ondernemingshoofd, door zijn echtgenoot, door de partner met wie hij minstens drie jaar samenwoont of door de natuurlijke persoon die het dagelijks bestuur uitoefent.

Het bewijs van basiskennis van bedrijfsbeheer en het bewijs van beroepsbekwaamheid (zowel intersectoraal en sectoraal) kan op vier wijzen worden geleverd, namelijk door het bezit van één van de akten die door de Koning zullen worden aangeduid, het bezit van een stagegetuigschrift, het bezit van voldoende praktijkervaring (voorwaarden zullen eveneens door de Koning worden vastgelegd) of door een ander bewijsmiddel waarvan de bewijswaarde volgt uit internationale verplichtingen.

Deze akten kunnen maar worden in overweging genomen wanneer ze zijn uitgereikt door een onderwijs- of vormingsinstelling die ingericht of erkend wordt door de Staat, de Gemeenschappen of de Gewesten of door een centrale examencommissie. De Koning kan daarenboven bepalen onder welke voorwaarden buitenlandse akten kunnen worden aanvaard.

Eventueel kunnen de ondernemingsvaardigheden ook worden bewezen door middel van een akte waaruit blijkt dat de betrokkene is geslaagd voor een examen voor een centrale examencommissie. De getuigschriften zullen worden afge-

leverd door de Kamers van Ambachten en Neringen. De Koning bepaalt de voorwaarden, de modaliteiten en de termijnen waaronder de Kamers van Ambachten en Neringen de aanvragen van getuigschriften behandelen die bij hen worden ingediend.

In de Programmawet worden twee categorieën van personen opgesomd die voorlopig vrijgesteld zijn van het voorleggen van een getuigschrift, namelijk de overnemers van een onderneming gedurende een jaar volgend op de overdracht, en de kinderen van een overleden ondernemingshoofd dat zelf voldeed aan de voorwaarden en dit gedurende drie jaar volgend op het overlijden. De wet geeft vervolgens aan waar en volgens welke procedure het getuigschrift moet worden aangevraagd.

In de wet wordt aangekondigd dat de activiteiten die in deze wet worden gereguleerd, op geregelde tijdstippen en ten minste om de zeven jaar zullen worden geëvalueerd. Na deze evaluatie kan de Koning de eisen van beroepsbekwaamheid opheffen, aanpassen, uitbreiden of beperken tot de intersectorale beroepsbekwaamheid. De wet duidt hierbij reeds aan welke criteria van evaluatie zullen worden gevolgd.

In de Programmawet worden vervolgens de straffen vastgelegd die kunnen worden uitgesproken indien men een activiteit uitoefent zonder over de nodige getuigschriften te beschikken. Daarenboven worden de ambtenaren opgesomd die bevoegd zijn om de nodige vaststellingen hieromtrent te doen.

Als overgangsbepaling wordt erin voorzien dat de personen die op het ogenblik van de bekendmaking van deze wet zijn ingeschreven overeenkomstig de gecoördineerde wetten op het handelsregister, vrijgesteld zijn van het leveren van bovenstaande bewijzen.

2. Stagiair-zelfstandige

Personen die ouder zijn dan 18 jaar kunnen om de nodige ondernemingsvaardigheden te verwerven een stage volbrengen in een KMO. De stagemeester-zelfstandige dient op zijn beurt ten minste vijf jaar tewerkgesteld te zijn als hoofdberoep. De minimumduur van de stage wordt op 12 maanden gelegd. De Koning bepaalt de organisatie van de stage, de duur van de stage en het maximum aantal stagiairs per stagemeester. De Kamers van Ambachten en Neringen moeten de organisatie van de stage op zich nemen en toezicht houden op de stage.

3. Educatief verlof voor werknemers van KMO's

Bij K.B. kunnen bijzondere toepassingsregels m.b.t. het educatief verlof voor werknemers van KMO's worden vastgelegd. Deze regels zullen onder meer betrekking moeten hebben op de opleidingen waardoor de werknemer zijn beroepskwalificatie binnen de onderneming kan verhogen en die worden gevolgd buiten de normale arbeidsuren, met toestemming van de werkgever.

4. Versterking van de financiële draagkracht

In een volgend onderdeel van deze wet worden de opdrachten van het participatiefonds, de vrijstelling voor bijkomend personeel, de verbetering van het sociaal statuut van

de starters, de exportsteun voor ondernemingen en de bevordering van het risicokapitaal door de toegang tot de beurs te vergemakkelijken, behandeld. De opdrachten van het participatiefonds worden uitgebreid in de zin dat het de bevoegdheid krijgt om leningen toe te kennen die de toegang tot de markt van de beroepskredieten voor startende KMO's en voor zelfstandigen moet bevorderen. De Programmawet voorziet ook in een vrijstelling van winsten voor ondernemingen die minder dan 11 werknemers tewerkstellen.

Vervolgens worden een aantal wijzigingen in het sociaal statuut van de starters ingevoerd. Bovendien wordt een bedrag van 20 miljoen frank aangewend teneinde de toegang van de ondernemingen tot de Centraal- en Oosteuropese markten te vergemakkelijken. Het krediet moet worden besteed aan de co-financiering van technische vormingsstages voor staatsburgers van deze landen. Ten slotte worden een aantal maatregelen genomen ter bevordering van het risicokapitaal door de toegang tot de beurs te vergemakkelijken.

5. Vereenvoudiging van de administratieve formaliteiten van de zelfstandigen en de KMO's

Door deze Programmawet kunnen «Erkende Centra voor de Begeleiding van en de Administratieve Vereenvoudiging voor de KMO's», kortweg «Erkende KMO-Centra» genoemd, worden opgericht. Deze centra kunnen als tussenschakel optreden tussen enerzijds de KMO's en anderzijds de administraties en andere organismen.

Bij de diensten van de Eerste Minister wordt daarenboven een Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging opgericht. Deze dienst heeft als opdracht om maatregelen voor te stellen die de administratieve complexiteit voor de ondernemingen en de kosten die daarmee gepaard gaan, beperken.

Ten slotte bevat de Programmawet een aantal bepalingen met betrekking tot de reglementering van de vrije en de dienstverlenende beroepen. Zo is er onder meer een wijziging van de reglementering betreffende de bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van de dienstverlenende beroepen. Tevens worden wijzigingen aangebracht in de bepalingen betreffende de uitoefening van het beroep van landmeter en in de wetgeving tot instelling van de Orde van Architecten.

De Koning dient de datum van inwerkingtreding van deze wet te bepalen.

P.N.D.

Pacht – Maximale rendabiliteitsoppervlakten

In het B.S. van 26 februari 1998 werd het K.B. van 5 februari 1998 bekendgemaakt waarin, met ingang van 25 november 1997, de maximale rendabiliteitsoppervlakten als bedoeld in «art. 12.7 van art. 1» van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen, worden vastgesteld. Het K.B. van 5 februari 1998 komt in de plaats van de regeling die was vervat in het K.B. van 29 oktober 1992 en die op de voornoemde datum van 25 november 1997 verstreek.

M.V.D.

Oprichting Dienst voor Taaladvies

Het decreet van 3 februari 1998 betreffende de oprichting van een Dienst voor Taaladvies (B.S., 27 februari 1998; geen specifieke datum van inwerkingtreding), bepaalt dat de Vlaamse regering na overleg met de Nederlandse Taalunie een Dienst voor Taaladvies opricht. De Dienst voor Taaladvies dient op systematische, efficiënte en klantgerichte wijze taaladvies te verstrekken aan de burgers. De Vlaamse regering bepaalt de organisatievorm en de financiering van de Dienst. Taaladvisering voor burgers kan ofwel publiekrechtelijk ofwel privaatrechtelijk worden georganiseerd. De Vlaamse regering ziet erop toe dat de Dienst zijn opdracht op adequate en afdoende wijze vervult.

Het decreet van 12 maart 1975 betreffende de Raad voor Taaladvies wordt opgeheven.

R.P.

BOEKEN

M. VAN MENSEL c.a., **De administratieve rechtshandeling. Een proeve**, Gent, Mys & Breesch, 1997, 199 pp.

Het baanbrekend werk *De administratieve rechtshandeling* van A. Vrancks, ooit als hoogleraar verbonden aan de Gentse rechtsfaculteit, inspireerde de Gentse rechtsfaculteit tot het opnieuw behandelen van deze materie.

Het werk is van de hand van vier auteurs, namelijk A. Van Mensel, I. Cloeckaert, W. Onderdonck en S. Wyckaert, die elk op volkomen zelfstandige basis zorgden voor een bepaald deel.

In het eerste hoofdstuk wordt het begrip administratieve rechtshandeling ontleed, waarbij uiteraard de begrippen «rechtshandeling» en «administratieve overheid» centraal staan.

Het tweede hoofdstuk draagt als titel «De geldigheid van de administratieve rechtshandeling». Hierin worden het wettigheidsbeginsel en de gebreken van de administratieve rechtshandeling besproken, maar ook de bescherming van de burger tegen het overheidsoptreden.

In hoofdstuk III wordt de werking van de administratieve rechtshandelingen in de tijd onderzocht (de inwerkingtreding, de toekomstige rechtsgevolgen, de terugwerkende kracht, het einde van de gelding van de administratieve rechtshandeling).

De bekendmaking en de betekening van de administratieve rechtshandeling en de gevolgen hiervan op de beroepstermijn voor de Raad van State worden ten slotte in hoofdstuk IV behandeld.

Vanuit terminologisch oogpunt kunnen een aantal opmerkingen worden geformuleerd. De overheidsaansprakelijkheid wordt in de titel omschreven als de rechtsbescherming van de burger tegen het feitelijk optreden van het bestuur (p. 126). Deze omschrijving is niet accuraat daar de overheid uiteraard niet alleen wegens feitelijk handelen, maar ook wegens rechtshandelingen – of de ontstentenis van rechtshandelingen – aansprakelijk kan worden gesteld. De term «betekening» van administratieve rechtshandelingen kan beter worden vervangen door «kennisgeving», gelet op de specifieke betekenis die het begrip «betekening» onder meer in het Gerechtelijk Wetboek heeft. In randnummer 70 wordt een opsomming gegeven van openbare instellingen die de indruk wekt exhaustief te zijn, terwijl zij louter enuntiatief is.

Soms is het werk uitvoerig, soms vrij summier. Zo wordt, wat de draagwijdte van de «betekening» betreft, louter gewezen «op de inwerkingtreding van de wet op de formele motiveringsplicht voor de omvang van de betekening», zonder de draagwijdte hiervan toe te lichten, terwijl dit nochtans niet voor de hand liggend is.

Deze opmerkingen nemen uiteraard niet weg dat het hier gaat om een verdienstelijke synthese van een complexe materie.

I. Opdebeek

D. LYBAERT c.a., **Het handelshuurrecht geactualiseerd**, Brugge, Die Keure, 180 pp.

Het boek *Het handelshuurrecht geactualiseerd* vormt reeds het vierde werk in de reeks *Actueel Recht*, uitgegeven door Die Keure. Voordien verschenen reeds *Het echtscheidingsrecht geactualiseerd*, *Het mede-eigendomsrecht geactualiseerd* en *Het Faillissementsrecht geactualiseerd* (deel 1).

Het werk bevat 7 hoofdstukken en bestrijkt een ruimer domein dan de titel laat vermoeden. De eerste twee hoofdstukken zijn van de hand van D. Lybaert en behandelen het toepassingsgebied van de Handelshuurwet resp. de bepaling en de herziening van de huurprijs. Vervolgens besteedt prof. R. De Wit in het derde hoofdstuk aandacht aan de problematiek van de huurhernieuwing en de eventueel verschuldigde uitzettingsvergoeding. In het vierde hoofdstuk behandelt F. Moeykens (i.s.m. V. Daems) uitgebreid de materie van de overdracht respectievelijk onderverhuur van handelshuur. Tevens wijdt hij in dit hoofdstuk een interessante paragraaf aan de gevoelige problematiek inzake exclusiviteitscontracten. In het vijfde hoofdstuk behandelt prof. A. Michielsens de tegenwerpbareid van de handelshuurovereenkomst bij vervreemding van het verhuurde goed. Hoofdstuk 6 (auteurs G. De Palmenier en H. De Smet) bespreekt de gevolgen van enkele nieuwe wetgevingen op de handelshuur, meer bepaald van de wet van 13 april 1997 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de huurovereenkomsten en van het Bodemsaneringsdecreet van 22 februari 1995. Hoewel het vanzelfsprekend interessant is de invloed van andere wetgevingen dan de Handelshuurwet op een handelshuurovereenkomst onder de loep te nemen, lijkt de systematiek binnen het boek ons op dit vlak wat zoek. Zo lijkt de mogelijkheid voor een handelshuurder om het goed gedeeltelijk onder te verhuren aan een persoon die er zijn hoofdverblijf wil vestigen (nieuw sinds de wet van 13 april 1997) inhoudelijk beter aan te sluiten bij de in hoofdstuk 4 behandelde problematiek van onderverhuur en overdracht van huur. De in dit laatste genoemde hoofdstuk behandelde «exclusiviteitscontracten» lijken op hun beurt dan weer beter aan te sluiten bij een hoofdstuk betreffende de gevolgen van enkele nieuwe wetgevingen op de handelshuur. Ten slotte wordt in een laatste hoofdstuk (F. Clement) ook aandacht besteed aan de bij het K.B. 12 december 1996 ingevoerde registratieverplichting bij de overdracht van een handelszaak. Afgezien van het feit dat de eigenaar van een handelszaak de huurder kan zijn van het onroerend goed waarin zijn zaak gevestigd is, bestaat er ons inziens niet onmiddellijk een band met het handelshuurrecht. Dit neemt evenwel niet weg dat deze bijdrage overzichtelijk en duidelijk is opgesteld.

De diverse auteurs hebben duidelijk oog gehad zowel voor de wetgeving en de ratio ervan als voor de (soms uiteenlopende) toepassing en interpretatie door de rechtspraak en rechtsleer. Het is dan ook jammer dat geen literatuurlijst is opgenomen en dat enkele bijdragen geen voetnoten bevatten.

E. Degroote

ERRATUM

Consumentenrecht

In het op p. 1375 van deze jaargang gepubliceerde vonnis Vred. Westerlo, 7 maart 1997, werd in de zevende alinea op p. 1376 verkeerdelijk art. 19 van wet 12 juni 1991 vermeld daar waar het gaat om art. 29. Tevens dient de daaropvolgende alinea als volgt te worden gelezen: «De Wet consumentenkrediet is in principe weliswaar niet van toepassing op de lopende overeenkomsten (non retroactiviteit) behoudens de bepalingen die van openbare orde zijn alsmede met betrekking tot bevoegdheid en rechtspleging. Deze laatste bepalingen zijn wel onmiddellijk van toepassing op de lopende kredietovereenkomsten. Art. 29 is zo'n bepaling van openbare orde en derhalve van onmiddellijke toepassing op vóór de inwerkingtreding van de Wet op het consumentenkrediet gesloten overeenkomsten (Cf. «Nouvelle loi sur le crédit à la consommation», Actes du

colloque du 17 octobre 1991, *Crédif*, 28, 33, al. 4 en 29, § 4 alsmede *Vred. Gent VII, 13 december 1993*, T. Vred., maart-april 1996, 113 en *Vred. Namur II, 09 mei 1995*, T. Vred., maart-april 1996, 148).»

Bewijs - In strafzaken

In het kopje van het op p. 1441 gepubliceerde cassatiearrest dient nummer 2 als volgt gelezen te worden: «Aan de rechtmatige verkrijging van het bewijs, waarvan de aangever bij toeval in het bezit kwam, zonder zelf hiertoe een misdrijf of een andere onrechtmatigheid te hebben gepleegd, wordt geen afbreuk gedaan noch doordat hij dit bewijs niet onmiddellijk aan de gerechtelijke overheid overhandigt, maar *niet* bedrieglijk verbergt, noch doordat hij zonder wettelijke machtiging van dit bewijs gebruik maakt of laat maken.»

MEDEDELINGEN

Aanvullende opleiding vennootschapsrecht

Deze aanvullende opleiding beoogt juristen en economen te vormen tot specialisten in het Vennootschapsrecht? De studie laat zowel theorievorming als praktijkinteresse ruim aan bod komen.

Niet alleen het vennootschapsrecht zelf wordt uitgediept; ook de 'belendende percelen' van het vennootschapsrecht worden in de studie betrokken: de vennootschapsbelasting, het jaarrekeningenrecht, het financieel recht en het familiaal vermogensrecht.

Het programma wordt gezamenlijk georganiseerd door de Katholieke Universiteit Brussel en de Katholieke Universiteit Leuven. Het voltijdse studieprogramma vraagt een studieduur van één jaar. De opleiding kan ook deeltijds gevolgd worden en wordt dan gespreid over twee jaar.

De verschillende onderdelen worden telkens geconcentreerd in een beperkt aantal weken. De hoorcolleges vinden plaats op dinsdag en donderdag, telkens van 18.00 uur tot 22.00 uur en op zaterdag van 9.00 uur tot 12.00 uur.

Bijkomende inlichtingen: K.U. Brussel: mevr. Tine Verhelst (tel.: (02)412.43.41) of de h. Bob Gevers (tel.: (02)412.43.63); K.U. Leuven: mevr. Gerda Liekens (tel.: (016)32.52.61).

Alfred Genin-prijs

De Directie van de Répertoire Notarial en de Uitgeverij Larcier kondigen de opening aan van de kandidatuurstellingen voor de Alfred Genin-prijs 1999. Deze prijs belooft de auteur van de beste studie in rechtstreeks verband met de notariële praktijk.

De prijs bedraagt 100.000 Bef. Het bekroonde werk kan, in aanmerking komen voor publicatie in het kader van de Verzameling.

De aangeboden tekst moet:

- een originele en nuttige bijdrage leveren aan het Belgisch Notariaat;
- in beginsel minimum 50 bladzijden bevatten;
- in het Nederlands of in het Frans worden opgesteld.

De Directie wenst dat dit jaar volgende onderwerpen bij voorrang worden behandeld:

- het Notariaat en de bemiddeling;
- het Notariaat en de dading;
- het Notariaat en het Milieurecht;
- de stichtingen;
- de verdragen van de Rechten van de Mens en van het Kind in verhouding tot het Notariaat.

De prijs zal op het einde van het jaar 1999 uitgereikt worden.

De kandidaten worden verzocht hun aanvraag tot inschrijving op te sturen naar de Directie van het Répertoire Notarial, rue Jauvain, n° 11, 5330 Assesse. Zij zullen dan een gedetailleerd reglement ontvangen.

De factuur en de BTW

NIEUW

P. Wille en M. Govers
m.m.v. H. Peeters en F. Borger

ISBN 90-5095-035-3 – 336 blz – BEF 1.950

Om de BTW-regelgeving te kunnen toepassen, is vereist dat de fiscus kennis krijgt van de door de BTW-plichtigen gestelde belastbare handelingen. Bovendien is het voor een efficiënte controle onontbeerlijk dat iedere belastbare handeling afzonderlijk door de fiscus kan worden geverifieerd. De factuur speelt daarbij een cruciale rol. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de meeste formele vereisten voor de factuur betrekking hebben op de BTW-verplichtingen.

Dit boek geeft een volledig overzicht van de impact van BTW op de factuur en geeft een antwoord op diverse cruciale vragen zoals:

- wanneer moet een factuur of stuk uitgereikt of opgemaakt worden?
- welke verplichte vermeldingen moeten voorkomen op de factuur of het stuk?
- wat zijn de gevolgen van een niet-conforme factuur of stuk?
- voor de huur van de bedrijfsgebouwen ontvang ik geen factuur. Kan dit?
- regelmatig komen buitenlandse ondernemingen herstellingen verrichten aan de machines en rekenen op hun factuur geen BTW aan. Is dit mogelijk?
- voor goederen die vanuit andere lidstaten komen, wordt ons meestal twee maanden na aankomst van de goederen een factuur toegestuurd. Wij verwerken op dat moment een intracommunautaire verwerving van goederen. Is dit correct?

Wat maakt deze uitgave uniek?

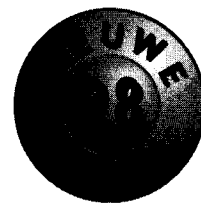
- Meest complete overzicht van de vormvereisten waaraan een factuur moet voldoen op het vlak van de BTW.
- Na een korte juridische inleiding geeft het boek een thematisch overzicht van wetgeving, aanschrijvingen, administratieve beslissingen en rechtspraak i.v.m. BTW en de factuur.
- Vervolgens worden deze wetgeving, aanschrijvingen, administratieve beslissingen en rechtspraak verduidelijkt met meer dan 100 concrete voorbeelden die duidelijk thematisch gerangschikt zijn.
- Dit boek is zo opgebouwd dat het onmiddellijk een duidelijk en concreet antwoord geeft op de meest uiteenlopende vragen inzake BTW-verplichtingen met betrekking tot de factuur, telkens geïllustreerd met een voorbeeldfactuur.

INTERSENTIA RECHTSWETENSCHAPPEN

Antwerpen • Groningen • Oxford

Churchilllaan 108 • 2900 Schoten (Antwerpen) • Tel.: 03/680.15.50 • Fax: 03/658.71.21

DE LARCIER WETBOEKEN

**Edward FORRIER en Ivan VEROUGSTRAETE,
Raadsheren in het Hof van Cassatie**

- ✓ De nieuwe **Basiseditie** (1998): vastbladige en geannoteerde wetboeken, in zeven delen.
- ✓ Nu reeds 4000 akten.
- ✓ Bijgewerkt tot **3 maart 1998**. Vlot toegankelijk dankzij de alfabetische en chronologische registers.
- ✓ De basiseditie wordt zesmaandelijks geactualiseerd door de gecoördineerde en cumulatieve afleveringen van de vastbladige **Aanvullingen**.
- ✓ Bij abonnement geniet u **15 % korting***.

■ AFZONDERLIJKE DELEN

	Normale prijs*	Prijs stagiairs**
DEEL I - BURGERLIJK EN GERECHTELIJK RECHT	7800 BEF*	5850 BEF*
DEEL II - STRAFRECHT	6600 BEF*	4950 BEF*
DEEL III - HANDELSRECHT, FINANCIËEL EN ECONOMISCH RECHT (2 vol.)	8200 BEF*	6150 BEF*
DEEL IV - SOCIAAL RECHT (2 vol.)	7900 BEF*	5900 BEF*
DEEL V - FISCAAL RECHT	6900 BEF*	5150 BEF*
DEEL VI - STAATSRECHT EN BESTUURSRECHT (2 vol.)	7200 BEF*	5400 BEF*
DEEL VII - MILIEURECHT	4600 BEF*	3450 BEF*
Cumulatieve registers	450 BEF*	350 BEF*

■ VOLLEDIGE COLLECTIE	38500 BEF*	28500 BEF*
(ZEVEN DELEN EN CUMULATIEVE REGISTERS)	(totaal afzonderlijke delen: 49650 BEF)	(37400 BEF)

Voor de meest recente wetwijzigingen kunt u zich abonneren op de WETSBERICHTEN die maandelijks de LARCIER WETBOEKEN aanvullen met de wetgeving van de afgelopen maand, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* en het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*. Prijs: 7200 BEF; stagiairs: 5400 BEF.

* Vanaf de editie 1998 kunt u bij intekening op een **abonnement** op één of meerdere delen een korting van **15 %** genieten op de voor u toepasselijke prijzen. Een abonnement bestaat uit de basiseditie en de zesmaandelijks vastbladige cumulatieve AANVULLINGEN. De korting van 15 % geldt voor de basiseditie en voor deze AANVULLINGEN. Deze worden toegestuurd bij het verschijnen. Deze AANVULLINGEN kunnen steeds worden opgezegd.

In geval van abonnement bedraagt bijvoorbeeld de prijs voor een volledige collectie 32725 BEF i.p.v. 38500 BEF, en bij de stagiairs 24225 BEF i.p.v. 28500 BEF.

** Bij de bestelbon stuurt u een bewijs van inschrijving als stagiair aan de balie mee. Deze voorwaarden zijn strikt persoonlijk.

Informatie en bestellingen :

LARCIER

Minimienstraat 39 • 1000 Brussel
fax (02) 513 90 09
voor telefonische inlichtingen:
Herman Verleyen (09) 269 97 96

Verzending en facturatie :

Accès+

Fond Jean-Pâques 4 • 1348 Louvain-la-Neuve
fax (010) 48 25 19
tel (010) 48 25 75
e-mail acces+cde@deboek.be